

גליון עה
טבת - שבט
שנת ה'תשפ"ד

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו

קדושת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש

20

הגה"ק בעל השפע חיים מקלויזנבורג זצוק"ל התבטא על הספר
"דאס איז רעכט דעת תורה" - זוהי דעת תורה אמיתית!

יריעה נרחבת על הספר 'אם הבנים שמחה' ומחברו
הגה"ק רבי ישכר שלמה טייכטל זצוק"ל הי"ד

דעת תורה בעניני התקופה

עדותיך שיחה לי

7

כ"ק אדמו"ר
מקרעטשניף קרית-גת
שליט"א:
במלחמה - אל ירף
לבבכם!

18

הגאון החסיד
רבי יצחק דוד אלטר
שליט"א
על עניני התקופה

15

הגאון רבי אליהו
שלזינגר שליט"א
על יחס רבו
מרון הרב שך זצוק"ל
לארץ ישראל

העתק פסיפס 'דוד
המלך פורט על נבלי'
מבית הכנסת היהודי
העתיק בעזה

28

הבל עזה הקדוש
במבט תורני והיסטורי
מימי האבות ועד ימינו

לאחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה
העומדים בין בים ובין ביבשה, המקום ירחם
עליהם ויציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה
ומשעבוד לגאולה, השתא בעגלא ובזמן קריב.

גליון 75
טבת - שבט
תשפ"ד

מו"ל: עמותת 'קדושת ציון'
יו"ר ועורך ראשי: הרב יהודה אפשטיין
עורך תוכן ועורך אחראי: הרב יואל ברמן
עריכה לשונית: הרב יהודה אפשטיין
עורך משנה: הרב פסח הלפרין
ציילומים: ויקיפדיה, ארכיון האגודה, אוסף המרואיינים, רוני קנוגסברג פיקוויקי ישראל, יוסי לוי, ד"ר אבישי טייכר 2.5 CC BY

עיצוב ועימוד:

קליין זק7305@gmail.com

ועדת ביקורת

דוא"ל ph@kedushastzion.org

מחלקת הפצה

דוא"ל hafatza@kedushastzion.org

להרשמה לקבלת הגליונות בדוא"ל,

ולשאלות בכל ענין:

office@kedushastzion.org

טל 079-6073701 שלוחה 9

טל 077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים

החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחול

אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות.

לע"נ

שמואל שמשון בן ישראל

לאה מרים בת ישראל

דב בער בן משה

יהודית חביבה בת ר' שלום יוסף

משפחת רבין

הערת המערכת: גליון זה משמש במה לנושאים שונים הנוגעים לדרישת ציון. המאמרים והכתבות נמצאו ראויים להופיע בבמה זו, אבל תוכן הדברים הם על אחריות הכותבים בלבד. הארות והערות תתקבלנה בשמחה ובברכה, לדון כדרכה של תורה, ובפרט כדרכם של תלמידי חכמים שבארץ ישראל, הנוחים זה לזה בהלכה. והאמת והשלום אהבו. דוא"ל לענייני הגליון ולתגובות: DOAR@KEDUSHASTZION.ORG

אגודת קדושת ציון

פועלת להעמיק את תודעת המרכזיות של ארץ ישראל ביהדות, כמקום שנתנהל בו כאומה שלמה הפועלת על פי תורת ה'.

חלק א' - מאמרים:

3 דבר המערכת

4 יציאה מארץ ישראל
ליקוט מדברי רבותינו

7 מרבים שלום בעולם
שיחת הרבי מקרעטשניף קרית-גת שליט"א

9 מיטוט החמאס - כיצד?
הרב יהודה אפשטיין, יו"ר האגודה

10 המשך סדרת 'מחזה ישעיהו'
כליון מלכות הזלה לאחר קיבוץ גליות
הרב חיים דוידוביץ'

12 בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה'
חלק י"ד
ליקוט: הרב בצלאל גנז

חלק ב' - המגזין:

15 ערכה של ארץ ישראל
ראיון עם הגאון רבי אליהו שלזינגר שליט"א

18 שו"ת בעניני דיומא
שו"ת עם הגאון החסיד רבי יצחק דוד אלטר שליט"א

פריקט מיוחד - הספר 'אם הבנים שמחה' ומחברו, הגה"ק רבי ישכר שלמה טייכטל צוצק"ל הי"ד

20 נגוהות אור מחייו של רבינו

22 זכרונות מבית סבא
מפי שלשה מנכדיו, הרבנים הגאונים שליט"א

26 המהפך שחולל הספר
קוראים מספרים

28 מקומות בארץ - עצה כמות אהבה
הרב מאיר גולדמיץ

קו קדושת ציון

הקלטות מאירועי האגודה, שיעורים ועוד
בקו האגודה
079-607-3701

סניף רמת בית שמש

במוצאי שבת בראשית, במסגרת אירועי המלוה

מלכה השבועיים, דיבר הרה"ג הישיש הרב שלום לאנסבערג שליט"א. דבריו נסובו על ההתמודדות של הציבור החרדי מול הממסד הציוני החילוני עוד מלפני קום המדינה, ועל נס קיומו של הציבור החרדי בארץ הקודש, תוך שהוא משתף את הציבור בדוגמאות לכך מתוך זכרונותיו.

האדמו"ר מפיאסצ'נה שליט"א נושא דברים במלוה מלכה במוצאי שבת מברכים כסלו

ציבור המשתתפים

33 בית המדרש
קוראים כותבים
מדור 'בית המדרש' מורחב יופיע בעז"ה בגליון הבא, ויכלול מכתבים רבים שנשלחו למערכת. גם אתם מוזמנים לשלוח למערכת הארות והערות, שאלות רעיונות ומאמרים, לדוא"ל: DOAR@KEDUSHASTZION.ORG אפשר גם להשאיר הודעות בקו האגודה 079-607-3701 שלוחה 9.

מלחמה! רוצה לחסות בה?
0799-50-9200
לקבלת התוכן בדוא"ל שלח בקשה ל: A8710087100@GMAIL.COM - פרסום -

לא רוצים לפספס?
עדכון שוטף על פעילות האגודה בדוא"ל ובטלפון בדוא"ל: OFFICE@KEDUSHASTZION.ORG
בשליחת בקשה ל- 079-607-3701 בטלפון.

הילולת 'אם הבנים שמחה'
במוצאי שבת קודש פ' בא התעדכנו בקו או במייל

כינוס חנוכה 'ועל המלחמות'
בנר ז' של חנוכה התאספנו להתחזק יחד, ולשמע הרצאות מרתקות על התקופה ומשמעויותיה. בין הנואמים היו הרב משה מלוביצקי שדיבר על מהותה של מסירות נפש, הרב בנימין שוורץ שנתן סקירה על אתגרי התקופה, והרב יהושע ינקלביץ שסקר את יחסם ה'אוהד' של בני ישמעאל ליהודים בגולה במהלך כל ההיסטוריה שלפני ה'ציונים'.

לתרומה / למני גליונות להפצה
לתרומה/ למני: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | לתרומה בלבד: בנק מזרחי (20) סניף 459 מס' חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

לפרסום בלוח המודעות נא לפנות
לדוא"ל LUACH@KEDUSHASTZION.ORG או לטל: 053-319-1618

קדושת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון
על טהרת הקודש

קוראים יקרים שלום וברכה,

ההדים שקבלנו בעקבות הגליון האחרון אששו את אשר סברנו תחילה - קהל ראי' ה' החרד אל דברו צמא מתמיד לשמוע את דבר התורה הקדושה בסוגיות שעל הפרק מתוך הבנה, כי דווקא עלינו - הציבור הנאמן לתורה ולדקדוקי ההלכה - מוטלת האחריות העצומה לגורלו של כלל ישראל בדור מיוחד זה. הרי אין זה סוד, כי הנסיבות ההיסטוריות דחקו אותנו - את קהל היראים - אל מחוץ לקדמת הבימה ההיסטורית, והותירה אותנו ספונים בבית המדרש, ללא השפעה ממשית על כלל הציבור. לכל היותר, הצלחנו פה ושם למשוך קהלים נוספים אל תוך בית המדרש פנימה - דבר חשוב ומבורך מאין כמותו. אבל לייצא אל העולם את מה שעולה מהלימוד, להפוך את התורה לחוקת האומה ולמצפן הרעיוני, המוסרי והערכי של עם ישראל כולו - דבר זה היה נראה לנו תמיד כהלכתא למשיחא, כלא מעשי, הווי, ואם תרצו - משיחי...

אך כבר מקובלנו מרבנו החזון איש, כי כל דור חייב להלחם את המלחמות הנכונות, כידוע מהמשל שהביא בענין הגרל שרצה ללחום את המלחמה הקודמת. מעבר לכן, ציבור לומדי התורה מטבעו הוא ציבור חושב, בעל חוש ביקורת בריא ואמונה יודעת, כי תורתנו לא תהא כפונדקית ביחס להשקפות העולם הרווחות בקרב הגויים ואלו מבני ברית שלצלענו לא נהר עליהם אור התורה. על-כן הוא אינו מסתפק עוד בדקלום סיסמאות מדורות עברו, הוא דורש התייחסות מעשית למציאות לאור הנתונים הקיימים בשטח, והוא יודע היטב, כי מעל במה זו ימצא את מבוקשו.

על-כן לא הופתענו כאשר עוד טרם ירד הגליון הקודם לדפוס, התקבלו מערכת פניות רבות עם בקשה, דרישה, או יותר נכון - תביעה, לשמוע את דבר האגודה ביחס למאורעות המלחמה. ואחר שיצא הגליון לאור, הפכו התגובות לנחשול שוטף, אשר מילא אותנו סיפוק מצד אחד, והטיל עלינו אחריות כבדה, מצד שני.

גליון זה עומד בסימן אותה לקיחת אחריות, אותה נאמנות לאמת בכל מחיר, אותה נכונות לבחון את הדברים הנעשים בשטח השגרה ולבדוק האם הם נכונים גם במציאות החדשה, כאשר בכל זמן ורגע עיינו נשואות לעבר מטרה אחת - המלכת מלך מלכי המלכים על הבריאה כולה.

דוגמא ומופת לאותה אמת חסרת פשרות היה מורנו הגאון האדיר רבי ישכר שלמה טייכטאל זצוק"ל הי"ד בעהמח"ס 'אם הבנים שמחה', אשר יום פטירתו חל ב"ג שבט, ועל כן יוקדש בגליון זה מדור מורחב לזכרו, מלבד אותו מדור שמוקדש לספרו דרך קבע בגליונו. הרב טייכטאל, תלמידי חכם עצום שידאתו קדמה לחכמתו מקדמת דנא, גדל על ברכי ההשקפה המכונה 'קנאית', אשר שללה את מפעל ההתיישבות בארץ בשל העובדה שרבים מהעולים היו פורקי-עול תורה ומצוות. אולם מאורעות השואה האיומה הביאו אותנו לחישוב מסלול מחדש ולהבנה, ולפיה היצמדות למתווה שהיה אולי נכון בעבר - עלולה להיות הרסנית בהווה.

תכונה זו, של התבוננות במציאות המתקמת, הבנת התהליכים ההיסטוריים והתאמת המערכת לנתונים הקיימים - היא המאפיינת את רבותינו מנחילי מורשת 'קדושת ציון'. היה זה רבנו הגר"א שהבין, כי תקופתנו מבשרת את תחילת הגאולה, ושלא את תלמידיו במסירות נפש שקשה לתאר לחונן את עפר ארצנו להקים אותה מהריסותיה. גם גדולי ומאורי החסידות, ואף רבים מקרב רבני ארצות המזרח - האור החיים הקדוש, הבן איש חי ועוד - חשו את משק כנפי ההיסטוריה, הרבה לפני שקמה התנועה המכונה 'ציונית'. ובלונו זוכרים את הגליון המיוחד שהוצאנו לפני קרוב לשנתיים, על אודות אותה אישיות מופלאה - רבנו עקיבה יוסף שלינגר זצ"ל - שחזה ברוח קדשו את חורבן יהדות אירופה והבין, כי מחובתנו להשיב את ישראל לארצם ולכונן בה את ממלכת התורה על כל מרכיביה.

ואם משהו חיפש לשרטט את קו-האופי של אנשי 'קדושת ציון', ממה עשוי אותו חומר אנושי - נראה כי זהו המאפיין הבסיסי ביותר - אנשי 'קדושת ציון' אינם נצמדים למאורעות חולפים, ומבססים עליהם את משנתם, אלא רואים את התמונה הכוללת של העולם, ובכל מסגרת זמן נתונה - בודקים כיצד להיערך על-מנת להחיש את גאולתנו בצורה הטובה יותר. אנו מבינים, כי כפי שאדם הנשלח לפתוח חידר בעירת פיתוח - אין כל ענין שיתקש על חידר בידוש [גם לו יצויר שיש בזה ענין כלשהו במקומות אחרים], ואם יעשה כן הוא רק יזיק - כך לא יתכן שכיום, בהיות הציבור החרדי מונה מעל מיליון איש במדינת ישראל עם קצב התרבות אדיר ותנועה חזקה של יהודים מסורתיים לעבר שמירת המצוות - נמשיך לאחוז בקונספציית 'תן לי יבנה ותכמיה' ונתעלם מחובתנו להנהיג את האומה לעבר מלכות ה' החולשת על כל תחומי החיים.

אין כל ספק, כי תהליכים רבים, שהתרחשו בהדרגתיות עד שמיני עצרת האחרון, קבלו תאוצה אדירה בעקבות האסון הנורא וההבנה, כי חייבים להכריע את המאבק על הארץ הזאת בצורה ברורה - כלפי חוץ, וגם כלפי פנים. כולם רואים כיום, כיצד על-אף הטבח הנורא, ממשכה הממשלה המהוססת לשגות באשליית של דו-קיום ולגמגם מול הלחץ הבינלאומי. ניכר לכל בר-דעת, כי ההתרפסות הזו נובעת בראש ובראשונה מהתרפסות תרבותית, מנחיתות רעיונות, מאותה אמונה איולת ב'ערכים משותפים' עם תרבות המערב הנפסדת. ולאור כל זאת מובן, כי תקוה ומזור לא נמצא בקרב המנהיגים הנוכחיים. רק שיבה אמיתית של ישראל לא-להיו לא רק כיחידים, אלא בראש ובראשונה כאומה - היא שתבטיח לנו קיום, צמיחה, שגשוג והתעלות ברוחניות ובגשמיות. זהו המסר העולה מאגודתנו מיום היווסדה, והוא יעלה כעת ביתר שאת לאור האסון שאירע כתוצאה מהחדלון הפנימי, התודעתי, אשר היה את השורש לחדלון המעשי.

אבקש בהודמנות זו מכל התומכים והמסייעים להרתם ביתר שאת, ורצוי מאד לעקוב אחר הפעילות והולכת ומסתעפת ברב-מסר שמגיע דרך הדוא"ל. ניתן להירשם בכתובת office@kedushastzion.org.

כמובן, שכל הערה על הגליון, על הפעילות ועל כל דבר וענין - תתקבל ותקבל מענה בעזר ה' בכל כובד הראוי.

שלכם, העורך.

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש.

מתחברים למשמעות התורנית המעשית של ארץ ישראל

qdushat-zion.022.co.il | kdst.office@gmail.com | טל: 079-538-3396

לתרומה: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | בנק מזרחי (20) סניף 459 מספר חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

הוצאה לאור

גליון חודשי

כנסים

ימי עיון

שיעורים והרצאות

טיולים וספורים חינוכיים

דעת תורה - ליקוטים

• חלק ג' (אחרון) • פתיחה • אחיזת גדולי ישראל בארץ ישראל לא לעזבנה • צערם של גדולי ישראל שהוזקקו לצאת מארץ ישראל • מעלת מי שלא יצא מעולם מארץ ישראל

יציאה מארץ ישראל

פתיחה

כתב הרמב"ם (הלכות מלכים ומלחמותיהם פ"ה ה"ט): "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן הגויים ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה. אבל לשכון בחוצה לארץ - אסור, אא"כ חזק שם הרעב עד שנגעשה שוה דינר חטין בשני דינרין. במה דברים אמורים

- כשהיו המעות מצויות והפירות ביקר. אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח. ואף על פי שמותר לצאת, אינה מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו, ומפני צרה גדולה יצאו, ונתחייבו כליה למקום".

עם ישראל קדושים וטהורים, ואף קשורים בקשר נפשי לארץ ישראל שהיא שורש נשמתם, אך סיבות שונות גרמו לכך שהדבר נשכח במידת מה, ורבים הם היוצאים לחו"ל בתואנות קלושות אף כאשר הדבר אסור מבחינה הלכתית, ואפילו כשהדבר מותר - לא תמיד מבינים היוצאים את משמעות הצעד שהם עושים.

כך כתוב בספר הליכות שלמה על מו"ח הגר"ש אויערבאך זצוק"ל (תפילה פרק כג הערה 16): "הורע בעיניו מאד מה שנפרץ הדבר שנוסעין מארץ ישראל לחו"ל שלא לצורך המצוות המבוארות בפוסקים, ואמר שאינו רואה היתר לכך. וכשנתבקש [בשנת תשל"א] לצאת לחו"ל לשמחת בר מצוה של נכדו - כתב שלא ראה היתר מספיק לכך".

חתנו יבדל"ח הגה"צ רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי שליט"א הסביר (בהסכמתו לספר נחלת ה', להרה"ג בנימין ליאון שליט"א): "כי מחמת שבי"ה הישוב בארץ הקודש פורח, וכל אשר ירצה יוכל לקבוע מקומו בקרבה, הורגל הדבר, ונשתכח תורתה ומצוותה, וענינה הגדול -

ליושבי ארץ ישראל, מפני שדשו בה, ולאילו שלא זכו לכך, משום שהורגלו באמתלותיהם להשאר במקומם. וביחוד נשתכח הדבר, שיראי ה' תמיד נזהרו בו מאד, בענין היציאה מארץ ישראל לחו"ל לזמן מוגבל, והותרה הרצועה עד שלא נזקקים אפילו להוראת חכם בשאלה זו. על כן מצוה רבה לפרסם סוגיא זו בבירור הדק היטב כדרכי הלימוד המקובלים מרבתינו נ"ע".

כדי להתחזק בענין חשוב זה, נביא כאן ליקוטים מדברי חז"ל וגדולי ישראל במשך הדורות, ונראה כיצד התייחסו להיציאה מארץ ישראל. במסגרת זו נרחיב פחות אודות הפן ההלכתי של הענין, שכן הדברים התבארו בהרחבה בספרי הפוסקים בכל הדורות, וכוננתו היא להציג בעיקר את החשיבות ואת המשקל שהעניקו רבותינו גדולי ישראל לענין נכבד זה.

אחיזת גדולי ישראל בארץ ישראל לא לעזבנה

מעשים רבים ישנם על גדולי ישראל שנאחזו בארץ ולא רצו לצאת אף באופנים המותרים מעיקר הדין, ונביא כאן כמה מהם. כבר על גדולי התנאים מספרים חז"ל בספרי (סוף פרשת ראה פסיקא פ): "מעשה ברבי יהודה בן בתירה ורבי מתיא בן חרש ורבי חנניה בן אחי רבי יהושע ורבי יונתן, שהיו יוצאים חוצה לארץ,

והגיעו לפלטום וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם, וקראו את המקרא הזה (דברים יא, לא): 'זירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים האלה', אמרו: ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה. מעשה ברבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר, שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירה

תשובות ממרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בענין יציאה לחו"ל

שאלה: מי שפועל לחיזוק קדושת בית הכנסת, האם מותר לו לנסוע לחו"ל לקבר התו"ט, להתפלל לישועת הכלל והפרט, ובמיוחד לישועת המתחזקים בקדושת ביהכ"נ.

תשובה: אסור לנסוע לחו"ל, רק ללמוד תורה ולישא אשה [מותר].

שאלה: האם מותר לצאת מא"י לזמן מועט ולחזור מיד, או לא. [שיש שרצו להתיר כשיצא וחוזר מיד, שרק לדיורים מועטים אסור, ולא ליציאה מועטת ממש].

תשובה: לכתחילה אין לצאת כלל.

שאלה: האם מותר לצאת לחו"ל, בשביל להתפעל מפלאי הבריאה, שעיי"ז מתעורר לאהבת ה' [כידוע מהרמב"ם]. ויחשב זאת כמו יציאה לחו"ל לדבר מצוה שמותר וצ"ע.

תשובה: קשה להקל.

(מתוך הספר דולה ומשקה)

דברי מרן הגר"ח זצוק"ל בענין יציאה לחו"ל לקברי צדיקים

שאלה: בשערי תשובה תקס"ח כתב, שלקברי צדיקים מותר לצאת לחו"ל, האם עבדינן הכי?

תשובה: "כתוב בזה, אבל קשה להקל בזה".

שאלה: כתוב בשערי תשובה סס"ו תקס"ח שמותר לנסוע לקברי צדיקים לחו"ל, מה למעשה?

תשובה: "קשה להתיר. מצוה גדולה יותר היא, להיות בארץ ישראל. ובירושלמי מו"ק פ"ג ה"א - שעדיף לחלוץ מלצאת לייבם בחו"ל, ואין הטעם משום שהיא תבוא לכאן".

שאלה: אשה פלונית שואלת האם לנסוע לליז'נסק, כי עתה היארציית של רבי אלימלך, וחלמה כי נוסעת לשם?

תשובה: "תאמר לה, כי להישאר בארץ ישראל זה יותר מצוה".

אחד בא לרבנו שיברכו שנוסע לחו"ל עם בנו היום כ"ח תמוז תשע"א, שאלו רבינו להיכן אתה נוסע? ענהו - לאומן. [אמר לו רבינו]: "איני יודע אם מותר לנסוע לחוץ לארץ בשביל כך... וכי חסר בארץ ישראל להיכן לנסוע? תיסע לרשב"י". השיב אותו אדם, נסעתי ולא נושעתי עדיין, והצדיק הבטיח שיעזור למי שבא לאומן, ועשה עדים על כך, זו מצוה. תשובת רבינו: "תיסע להאר"י הקדוש. גם ארץ ישראל זו מצוה". השואל לא עזב את המקום אלא עמד על עומדו, ורבנו שתק וסעד פת שחרית. אמרתי לרבנו, אני חושש שיעמוד כאן עד שעת מנחה. ענה לי: "אם כן זה טוב, כי בינתיים יעבור הזמן של נסיעתו". ובסופו של דבר בשום אופן לא ברכו על נסיעה, אף שהפציר עוד ועוד, רק ברכו בברכות אחרות.

(כל משאלותיך עמ' קיג-קטו)

ללמוד ממנו תורה, והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה: 'זירשתם אותה וישבתם בה ושמתם לעשות את כל החוקים האלה ואת המשפטים', אמרו: ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה חזרו ובאו להם לארץ ישראל".

גם על רבותינו בדורות האחרונים רבו הסיפורים על מסירותם הרבה למען הישאר בארץ הקדושה, ונביא כמה מהם. בספר 'האיש על החומה' (ח"ב עמ' 157) מובא על מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל: "אחרי נישואיו של נכד הגר"ח זוננפלד שידלו רבי יצחק ירוחם [דיסקין] לצאת לחו"ל ולקבל עליו משרה שתאפשר לו להמשיך בשקידת התורה. כאן בארץ - טען רבי יצחק ירוחם, בדוחק הפרנסה וטרדות השעה מתבזזים הכשרונות המעולים ביותר, ואברכים מוכשרים שהיו לתהילה בפי כל מרוב חריפותם ושקידתם שקעו בתהום הנשייה והגיוון מחוסר קרקע פורה להתפתחותם, ומחוסר אפשרויות כלכליות הדרושות לשם המשך השתלמות בלימוד התורה מתוך שלוה וחוסר דאגות פרנסה. ... תקע מורנו עיניים של חבה בנכדו

ואמר לו: לדעתי, עדיף להיות בעל מלאכה בארץ ישראל מאשר להיות רב בחו"ל, וההצעה ירדה מעל הפרק".

[וראה באיגרת תלמידי הגר"א בתקופת היסורים שהם חוו בארץ ישראל (בעיקר עד שנת ת"ד): "אי הוי דעמי ראשי וגבורי אדירי ח"ל האי דוחקא דהוי בכלה דינן דמבלבלא מעיונא דאורייתא, הוי נקטי בשיפולי גלימייהו והוי רהיטי לתמוכי ידיהו". למרות זאת לא עלה על דעתם לחזור לחו"ל. ובקובץ ישורון (כרך לד עמ' תתט): כך כותב הגאון רבי יצחק איזיק כהנא - תלמיד רבי יצחק איזיק חבר, מח"ס תולדות יצחק, שהיה בדור השני של תלמידי הגר"א בא"י

"וכן ידענו בבירור מפי קדוש ה' הגאון מוהר"ר חיים מוולאזין ז"ל על ענין מעשה ששאלו ממנו נידון שילוח כסף הקדשים לפה. והשיב כי התורה ועבודה הנעשה שם אף רבע שעה יקר בעיני ה' מלימוד ישיבותיכם כל היום בארץ הטמאה".]

מרן הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל סירב לצאת לחו"ל אף עבור חתונת נכדתו הראשונה, כפי שהוא כותב במכתב (אור יחזקאל, ח"א, מכתבים, מכתב ה'נט): "... ע"ד למלאת בקשתו ובקשת כל ידידי אשר גם רצוני צריך להיות כן לקחת חלק בשמחתו האמיתית כי זכינו לקבל בעד נכדתי הראשונה היקרה אשר נודעה לתהלה ולשבח אדם אשר גם הוא לשם ולשבח... אך כבוד חתני היקר כמדומני כי קשה

הענין מאד עלי מכמה סיבות שונות.. ועוד איזה סיבות וטעמים אשר מכביד עלי הנסיעה, בפרט נסיעה מארצנו הקדושה, אשר חביב עלי מה ישיבתי בא"י".

כך מסופר גם על מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל (גליון נחלת ה' גליון 36): סיפר בנו הג"ר יעקב אויערבאך שליט"א, שאחר אירוסיו דובר חותנו עם אביו הגרש"ז, ואמר לו שברצונו לערוך את החתונה בלונדון - מקום מגורי הכלה. הגרש"ז לא הביע את דעתו, רק אמר שהוא עצמו אינו יוצא מארץ ישראל, הגם שזה לצורך נישואי בן. מששמע המחותר את הדברים, בטל את תכניתו, והחתונה התקיימה בארץ ישראל".

"לפני קרוב לחמישים שנה, הוצרך הגרש"ז לעבור ניתוח קשה ומסובך בראשו רח"ל, גברו עליו ההפצרות לעשות את הניתוח בחו"ל, בפרט שבאותם ימים שירותי הרפואה בארץ ישראל לא היו מתקדמים כבימינו. אמנם הגרש"ז סירב ואמר: "אם יש רופא מנתח אחד בארץ ישראל - אינני יוצא לחו"ל".

וכך כותב גם הגרא"א דסלר זצוק"ל בעל

מכתב מאליהו: בדבר הניתוח הנדרש לי, כאשר כבר כתבתי לך, באתי בעהשי"ת לידי החלט, למרות אשר הרבה מידידינו ובראשם הגר"י סרנא הי"ז ר"מ דשיבת חברון מצדדים בכל תוקף בדבר עצתם שאסע לאמריקא לעשותו שמה, מ"מ החלטנו לעשותו כאן בעהשי"ת להצלחה. עיקר הטעם, שנראה לענ"ד, כי אם גם רשאים על פי דין לצאת מא"י לחו"ל לצורך גדול ובפרט לניתוח שיש בו משום סכנה, מ"מ מכיון שגם כאן עושים ניתוח זה ומצליחים ב"ה כמעט תמיד, על כן אדרבא - הרי בכל מקום שהוא יש סכנה בניתוח, וזקוקים לרחמי שמים, ואם בא אדם לחשוש למה לא יחוש כי עכ"פ... הרי ראוי ונכון להיות בא"י, יה"ר שיהיה לחיים ולברכה, ועוד חוששני, לחשש חסרון בבטחון, וכש"כ שבכאן יש גם זכות א"י. כאמור הנני חושש מצד עצם הדבר מלצאת את הארץ, וה' הטוב יהיה בעזרי. וגם בעל החזון איש סובר כך". (מכתב מאליהו ח"ז עמ' של).

מן הענין להביא מה שסופר על ביקורו של משה מונטיפיורי בירושלים בשנת תרכ"ה (ספר הזכרונות" למשה מונטיפיורי. - ח"ב, עמוד 112): "בין הבאים היתה אלמנה עניה צעירה לימים כבת כ"ב שנה, אשר בעלה מת במגפה וישאירנה בחסר כל עם שלשת ילדיה. מונטיפיורי הציע לפניה ללכת ארצה אשכנז אל קרוביה הנחשבים

סייעתא דשמיא מיוחדת למי שלא יוצא לחו"ל

ראש כולל חשוב שהיה אמור לטוס למחרת לחו"ל לגיוס כספים, נכנס למרן הגר"ח לקבל את ברכתו לקראת הנסיעה. כשאמר להגר"ח שנוסע לחו"ל, הגיב מיד - למה לצאת לחוץ לארץ! הדבר היה לפלא גדול, כי לפניו היה מנהל מוסד אחר שאמר שנוסע לחו"ל ומרן ברכו בברכה והצלחה. ראש הכולל אמר שהוא בעל חוב והוא חייב הרבה כסף לאברכים ואין יכול להשאר ולא לצאת לחו"ל לאסוף כסף, אך מרן הגיב ואמר "תסע לצפת!!! לא לחו"ל!" ראש הכולל יצא מהחדר ופגש ידיד וסיפר לו את דברי הגר"ח, הידיד נכנס איתו שוב ואמר להגר"ח שהוא חייב הרבה כסף וכו', הגר"ח אמר לו - אם אתה רוצה תסע, אבל אני נתתי ברכה על נסיעה לצפת! ראש הכולל שמע לדברי הגר"ח, ביטל את הטיסה ונסע למנוחה בצפת. ביום ראשון בערב הלך לבית הכנסת צאנז בצפת ולמד שם עד שנרדם על השולחן. בשעה 10:30 התעורר ושאל מיהו מתי יש מנין למעריב, אמרו לו שיש כאן במקום מעריב בשעה 11:00, וכך נשאר במקום עד 11 והתפלל מעריב. לתפילת מעריב ראה שהגיע למקום יהודי אמריקאי, ולאחר התפילה החליט לגשת אליו ולנסות את מזלו. ראש הכולל סיפר ליהודי הנ"ל את דברי הגר"ח, והוא - כמו בסיפורים - מיד שאל כמה כסף אתה צריך, ראש הכולל השיב את הסכום שחסר לו, הלה אמר לו - תן לי לבדוק את זה, ולמחרת הגיע עם שני צ'קים על כל הסכום! ובנוסף, אמר שישתדל לעזור לו גם בהמשך! וכשספרו לרבנו את דבר המעשה, אמר בזה הלשון: "מי ששומע ומאמין - ה' עוזר לו".

(גליון דברי ש"ח גליון 208 וישב תשע"ז)

מעשה נוסף שסיפר רב העיר מודיעין עילית הג"ר מאיר קסלר שליט"א: ראש כולל בעירנו משתדל מאד לתת את החלוקה לאברכים בזמן [הזמן אצלו הוא כ-15 למנינם]. בחודש האחרון לא היה כלום, וחשב לנסוע לארה"ב. הוא בא לשאול כאן את רבנו, והתשובה היתה בזו הלשון: "אתן לך עצה טובה יותר. הנה בתשע"ה היא שנת שמיטה, תתישב ללמוד הלכות שמיטה". הוא חשב שרבנו לא שומע ואמר: אינני מבקש עצה לשיעורים בכולל, אני מבקש עצה לכסף. ושוב חזר רבנו: "העצה - ללמוד שביעית". כיון שכל ניהול ענייניו הם על-פי עצת חכמים, הוא התישב ללמוד שביעית. והנה התאריך 15 חל באסרו חג, וכבר הגיע ערב יו"ט ואין כלום. לפנות בוקר בערב פסח [שעות הלילה שם בארה"ב] הרים ראש הכולל טלפון לאחד מנדיביו ולא ענה. הוא השאיר הודעה בתא הקולי, ולאחר כמה דקות - הגביר חזר אליו ושאלו מדוע טלפן, וראש הכולל סיפר לו שהוא במצב דחוק ומבקש עזרה. הגביר התענין: 'מתי אתה בא לארה"ב?' הוא ניסה להתחמק מתשובה, אך הוא שאלו ארבע פעמים, וכבר לא יכל יותר להתחמק וסיפר לו את הסיפור עם הגר"ח. שאלו הגביר: 'מה ענין שביעית לצ'קים של אברכים?' אבל מיד שאלו: 'כמה אתה צריך?' ענהו - ארבעים אלף דולר, ההוא אמר: ביום ה', שזה 'אסרו חג', יהיה אצלך ארבעים אלף דולר.

(כל משאלותיך עמי תיט)

באגרות וכתבים להגר"י הוטנר (אגרת קס"ב):
 "בדברי על אודות הפרדה מארץ ישראל אי אפשר
 לי שלא להדגיש עד כמה קושי אני מרגיש בזה,
 הה עד כמה! למי שלא היה בכאן ולא ראה בעיניו
 אי אפשר לצייר עד כמה מגיעה מדת ההתקשרות
 אליה, ונוסף על זה הנני מוצא את עצמי אסיר תודה
 לה' על כל הטוב שגרמה לי, הרבה הרבה מעיקרי
 השקפות בדעת תורה ובהבנת היהדות נתחוויר לי

ונתבססו אצלי רק הודות להשפעתה עלי, שום שיטה ושום מורה ושום
 מחנך לא היה יכול כל כך לחזור אל תוך תכיות נשמתי כמו שעשתה זה
 ארץ ישראל, מקומם האמיתי של חיי תורה, ברית כרותה לארץ ולתורה,
 וכיצד מתפרדים ממנה? כיצד?!"

לאנשים אמידים, ויאמר לתת לה כסף להוצאות המסע. אבל האשה לא
 אבתה לשמוע לעצה זו ותקרא: "ה' זכני לשאוף את האויר הטהור של ארץ
 אבותינו, הוא עשה עמדי את החסד הגדול להביאני, בעודני ידה קטנה,
 אל המקומות הקדושים האלה אשר מהם יצאה תורה לכל העולם, הוא חנן
 אותי לדרוך על אדמת הקדש אשר עליה עמדו נביאינו וחכמינו הקדושים
 - ואיך אצא עתה, ואקח את ילדי מעיר ציון - אשר אנחנו מחכים בכל יום
 כי אמת וצדק ישונו למלוך בה? לא טוב לי לגווע ברעב עם ילדי - בחונני
 את עפר העיר הקדושה, מלחיות בכל טוב בחוץ לארץ!"

ואמנם כמעט כל העניינים אשר הציע מונטיפיורי לפניו לצאת מארץ,
 ענוהו מעין תשובה כזו, וגם אלה אשר הביעו חפצם ללכת לחו"ל לא חפצו
 להשתקע שם, כי אם לשבת שם זמן קצר ולמהר ולשוב לארץ."

להלן כמה מעשים על מרן בעל הקהילות יעקב זצוק"ל מתוך ספר 'ארחות רבינו' (ה"ה עמ' עד):

ג' מרחשוון תשל"ד. ר' מאיר סטפנסקי אמר למו"ר [שליט"א] זצוק"ל שיסדר לו היתר יציאה לנסוע לאמריקה למונסי, מו"ר
 דחה: יש לי משפחה, אמר לו ר' מאיר סטפנסקי שיוציאו יחד עם המשפחה ועם ר"ח ומשפחתו, ודחהו מו"ר שיושב כבר כאן,
 וישאר לגור כאן, ואמר לי הגר"ק שליט"א שאביו סיפר לו ע"כ, ואמר לו האמת שדעתו שאינו רוצה לעזוב את הארץ, מה לי
 הכא מה לי התם, והוסיף הגר"ק שאם מו"ר יעזוב תהיה זו הוראה וכולם יסעו ג"כ לחו"ל [וכנראה שמו"ר אמר לו כן כמו שאומר
 תמיד שכולם מסתכלים עליו].

וספר לי הגר"ק, בהתחלת מלחמת הקוממיות רצו לעזוב את הארץ, ושאלו את מרן החזו"א זצוק"ל, וענה כל עוד שיוכל
 להביא תועלת משהו ולעזור עם שהותך בארץ, אסור לך לעזוב, רק אם המצאם בארץ לא יביא כל תועלת אז מותר לעזוב.
 'י חשוון תשל"ד, מו"ר [שליט"א] זצוק"ל אמר לי: אין לעזוב את ארץ ישראל, הקב"ה יעזור ונצל, האמריקאים אחזם בולמוס
 של חזרה לאמריקה, הם מפחדים יותר מאתנו כי יש להם דירות מוכנות שם ובקלות יכולים לחזור לשם, לכן רוצים לברוח, אבל
 מו"ר [שליט"א] זצוק"ל דעתו אינה כן, אלא הקב"ה יעזור גם כאן בארץ.

עוד הובא שם: ספרתי למו"ר [שליט"א] זצוק"ל, על גאון אחד מידידיו שנסע לאמריקה, שאלני לאיזו מטרה, האם למסחר,
 אמרתי לא, אמר לי מו"ר: הלא אסור לנסוע לחו"ל רק לשלושה דברים, אמרתי שהגאון יש לו שיטה משלו שמוותר לנסוע גם
 בשביל צורך קצת, ולאיזה צורך שיהיה מותר, ונסע לנוח, שלחו לו כרטיס, ואמר לי מו"ר שהיתר זה 'איז נישט גלאט' - אינו חלק, שכתוב שמוותר
 לנסוע לחו"ל רק לשלושה דברים (שם ח"ג עמ' קפא).

צערם של גדולי ישראל שהזקקו לצאת מארץ ישראל

אף כאשר הוצרכו לצאת מארץ הקודש הביעו
 את צערם הגדול על כך, וכעין מה שאמרו במדרש
 תנחומא (ויצא כג): "זעקתי אליך ה' אמרתי אתה מחסי
 חלקי בארץ החיים, מי אמר הפסוק הזה, דוד וכו',
 אמר דוד מתאוה אני לישב בתוכה ואין שאול מניחני,
 אלא כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה', לפיכך
 זעקתי אליך ה', ועל ידי שעשית כן נעשיתי מלך על
 ישראל".

בעל השדי חמד

בעל השדי חמד כותב על עצמו: "נער הייתי [כבן עשרים שנה] כצאתי
 מירושלים בעצבון רוח וברפיון ידים ארץ חמדה תאוה היא לעינים אוירה
 מחכים לא יערכנה זהב פרוויים היא קודש ומעשיה קודש ארץ ישראל
 מקודשת שקדשוה שמים כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, וכו', דמי
 עלי כעובר על תרי"ג מצוות והיה קשה מאד בעיני
 פרידתה כחומץ לשיניים וכעשן לעינים וכו' וכל יום
 כי יעבור אוחיל ואצפה בכליון עינים כי ישקיף ה'
 לטובה ויזכני לשוב ולהתיישב בתוכי ירושלים
 ואני זקנתי את יום מותי לא ידעתי אנא ה' שם תהא
 מנוחתי שם תהא קבורתי בעיר הקודש ירושלים".
 נכדו של בעל ה'נתיבות שלום' מסלונים, ראש
 הישיבה הגר"מ ברזובסקי שליט"א סיפר: "הרבי
 היה תמיד מעורר אותי על ענין זה, ואמר לי: 'הגם
 שנאלצים לצאת מהארץ, אך מדוע לא רואים מספיק את השברון לב על
 כך שיוצאים מארץ ישראל?!"

ובאגרת קע"א: "לבא לליטא, לא אחי אין את נפשי לדבר הזה, אני
 יש את נפשי לשוב ארצה ישראל, ואי"ה בקרוב אשוב, אני אשוב, אתה
 תשוב, כולנו נשוב, ידברו לי מימין דברי ימין, יפטטו לי משמאל פטטוטי
 שמאל, אני אשוב, אשוע ואתפלל לא-להים שיזכני להשתקע בה, ולנשום
 את אוירה המחכים, ואם שומה יהיה עלי לעזוב אותה, ברצות ה' אעשה
 את הדבר הזה בתור בן ארץ ישראל, קשור אליה בקשר של ממש מלבד
 קשרי הרוח הרבים".

מעלת מי שלא יצא מעולם מארץ ישראל

לסיום בנותן טעם לציין כי יש שנתנו מעלה מיוחדת למי שזכה לא לצאת
 מגבולות א"י כל ימי חייו, וכמו שכתב רש"י על הפסוק (בראשית כו, ב): "אל
 תרד מצרימה" - שהיה דעתו לרדת מצרימה כמו שירד אביו בימי הרעב,
 אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לך.

ובספר חסד לאברהם (לרבי אברהם אזולאי זקנו של החיד"א. מעין ג נהר יד):
 "לבאר פגמי היוצא מארץ ישראל לחו"ל. הענין כי בענין הקליפות יש
 ה' שינויים, וכן שינוי הקליפות המתלבשות לדרים בחו"ל נחלקים לה'
 מדריגות, והזוכה לדור בארץ ישראל פטור ונקי ובן חורין מכולם". וראה
 שם עוד באריכות.

וכך כתב הגאון רבי יעקב משה חרל"פ בהקדמה לספרו בית זבול (עמ'
 ו): "היה ה' בעזרי שלא יצאתי ממחיצת קדושה, ולא טעמתי טעם אוירה
 וגושה של ארץ העמים".

ובספר חשוקי חמד (גיטין עו, ב) הביא בשם מרן הגאון רבי חיים קניבסקי
 זצוק"ל, שאף על פי שמוותר לנסוע לחוץ לארץ לנישואי אחיו, אם לא יצא
 מעולם מארץ ישראל, כדאי שימשיך להחזיק במעלה זו, ולא יצא אף
 לנישואי אחיו.

בהכנת המדור נעזרנו רבות בקונטרס 'ביאור גודל מעלת מצוות נטיעת עצי פרי בארץ ישראל' ותשו"ח למחבר שליט"א על רשותו להשתמש
 בחומר. ניתן להשיג את הקונטרס המלא אצלו בדוא"ל - 5371rh@gmail.com. בהכנת פרק זה השתתף הרב דוד מלינובסקי.

בגליונות הבאים נביא בעזר ה' עניני ארץ ישראל מדברי גדולי ישראל שיוס פטירתם חל בחודשי הגליון. DOAR@KEDUSHASTZION.ORG [גא להקפיד לציין מקור] לדוא"ל

מרבֵּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם

כ"ק אדמו"ר מקרעטשניף – קרית גת שליט"א

שיחת קודש שנאמרה ביום ההילולא לאביו בעל 'נועם ישראל' זצוק"ל, ט"ו מרחשוון תשפ"ד.

מובא ברשות האדמו"ר שליט"א. נכתב ע"י השומעים ועל דעתם, וללא עיבוד מערכת שיחות הקודש דקרעטשניף.

"אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבֵּים שלום בעולם, שנאמר (ישעיה נד יג), וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך" (ברכות סד). יש להתבונן ולהבין, מה כוונתם ז"ל באומרים 'תלמידי חכמים מרבֵּים שלום בעולם', מדוע תלמידי חכמים מרבֵּים שלום בעולם.

והנה הגדר של תלמיד חכם כפשוטו הוא מי שהולך על-פי התורה, כפי מה שכתוב בתורה הקדושה, הוא מרבה שלום בעולם, אבל מי שהולך הפוך מהתורה, מי שהולך עם ראש עקום – אינו מרבה שלום בעולם, אלא מביא מלחמות בעולם.

והכוונה בזה, דהנה התורה הקדושה אומרת (דברים כא) – "כִּי תִצְאָה לְמַלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ, וּמִפְּרֵי רִשִׁי" עַל אֶתֶר – יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּאוֹיְבִים, אֶל תִּרְחַם עֲלֵיהֶם כִּי לֹא יִרְחַמוּ עֲלֶיךָ. הַמִּתְבּוֹנֵן בְּדַבְרֵי רִשִׁי תִמּוּה יִתְמָה, מִה בֹּא רִשִׁי לִוְמוֹר כֹּאן – יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּאוֹיְבִים, הֲרֵי מִלְשׁוֹן רִשִׁי זֶה נֹרָא כְּבִיכּוֹל אֲנִי יוֹצֵא לְמַלְחָמָה עַל רְעֵי הַטּוֹב, אֶחָד שֶׁאֲנִי אוֹהֵב וְאֶהֱבֵת נִפְשׁ, עַל אֲחִי – וּמִצּוּה הַתּוֹרָה שֶׁיִּהְיוּ בְּעֵינֶיךָ – תִּדְמָה בְּנַפְשׁךָ, שֶׁהוּא אוֹיֵב. וְהַתְּמִיּוּה נִיֻּצְבֵת, הֲלֹא בּוֹדְאֵי הַמִּלְחָמָה הֵיא עַל הָאוֹיֵב הָאֶחָד, וְכִפִּי שְׁאוּמֵרֵת הַגְּמֵרָא (סוּטָה מ"ב), שֶׁמִּשּׁוּחַ מִלְחָמָה אוֹמֵר – "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, אֲתָם קִרְבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל אוֹיְבֵיכֶם" (דברים שם א) – 'לֹא עַל אֲחֵיכֶם שֶׁאִם תִּפְלוּ בִידֵם יִרְחַמוּ עֲלֵיכֶם, אֲלֵא עַל אוֹיְבֵיכֶם אֲתָם הוֹלְכִים, שֶׁאִם תִּפְלוּ בִידֵם אֵין מִרְחָמִים עֲלֵיכֶם'. א"כ מִה כּוֹנֵת רִשִׁי בְּדַבְרֵי הַיּוֹם בְּעֵינֵיכֶם כְּאוֹיְבִים'.

נתן השי"ת בדעתו לפרש – "יהיו בעיניך כאויבים – הנה, מגיעה ממשלת הרשע, רחמנא ליצלן, חלילה וחס איני דנם לכף חובה, רחמנות עליהם שהרי הם תינוקות שנשבו, אבל הם אינם הולכים בדרך התורה הקדושה, ויש להם רחמנות מזויפת, לא רחמנות אמיתית. גם הגרמנים הארורים ימח שמם וזכרם, היו 'בעלי רחמים', הם יצאו נגד השחיטה היהודית, היתה להם רחמנות על בהמות וחיות, שקצים ורמשים, ומאוחר יותר, הם הביאו את האסונות הגדולים ביותר בעולם, את האכזריות הגדולה ביותר שרק יכולה להיות הם הביאו לעולם, מפני שהרחמנות שלהם היתה רחמנות מזויפת. הרחמנות של התורה הקדושה היא רחמנות אמיתית, לאף אחד אין גדולה יותר מהשי"ת. אין בריה לה יותר רחמנות. נכון אמנם, שהתניא הקדוש אומר שיהודי נברא עם מידת רחמנות, אבל

איזוהי מידת רחמנות אמיתית – כשהיא על-פי תורה. אולם מי שיש לו רחמנות שאינה קשורה לתורה, ואף גם היא נגד התורה – זו אינה רחמנות, זו אכזריות.

ועל כך אומרת התורה הקדושה – "כי תצא למלחמה על איבך" – יהיו בעיניך כאויבים. באים הם ואומרים – יש אויבים ויש אזרחים, אולם על-פי תורה אין כזה דבר אזרחים, אלא 'יהיו בעיניך כאויבים' – 'אל תרחם עליהם! מדוע? כי לא ירחמו עליך' – הם כולם אויבים, כולם שונאי ישראל מגדול ועד קטן.

ומחשבה זו צריכה לקבוע את הנהגת המלחמה, לא רחמנות השקר. באים עוד ואומרים על הנהגת השקר, שעם ישראל – להם יש הצבא הרחמני ביותר, שהולכים עם המוסר הגבוה ביותר. זה שקר וכזב! זו לא תורה, זו רשעות ואכזריות, זה מביא לידי כך שלוקחים בני עם ישראל – דם יהודי יקר, נשמות ישראל – ונותנים לדמם להשפך עבור רחמנות מזויפת. אולם האמת – 'יהיו בעיניך כאויבים' – 'אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך'. ממשיתה התורה הקדושה ואומרת (שם) – 'אל ירך לבבכם'. ויש להקשות, הרי כבר אומרת התורה (בהמשך הפסוק שם) 'אל תיראו' – שלא תפחדו, 'ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם' – מהו אם כן הציווי המיוחד ב'אל ירך לבבכם'? אלא הכוונה, שלא יהיה לכם לב רך, רכות לב ורחמנות, במקום שאין צריך לב רך, שלא תהיה לכם רכות לב על רשעים ארורים, כדברי הרמב"ן (בראשית טז א), שכתב כי 'בני ישמעאל יבואו ויענו את בני שרה בכל מיני עינוי שבעולם'. ועל זה מצוה התורה – 'אל ירך לבבכם', שלא יהיה לכם לב רך היכן שלא צריך לב רך.

אלא מה הדרך? ממשיתה התורה הקדושה ואומרת (דברים שם ז) – 'כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום, ואומר רש"י – 'כי תקרב אל עיר – במלחמת הרשות הכתוב מדבר'. דהיינו, כשיש שלום על ישראל, אף אחד אינו מציק לנו, אף אחד אינו בא לערער על שום נקודה, ואף לא על אבן קטנה של ארץ ישראל, רק מה – בלעה"ר, הישיבה גדלה, הציבור גדל, צריך לבנות קריות חדשות, צריך לבנות ערים חדשות, המקום צר להם לבני ישראל. מה עושים – הולכים להתרחב, לא מדובר על שטחי ארץ ישראל, צריך להתרחב הלאה, הרי 'בראשית ברא א-להים' – ה' ברא את העולם בשביל בני ישראל, בשביל יהודים שומרי תורה ומצוות, עבורם ברא ה' את העולם, אנו צריכים עוד מקומות. עבור זה – 'במלחמת הרשות הכתוב מדבר' – 'וקראת אליה לשלום. והיה, אם שלום תענך ופתחה לך, והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך". אבל אומרת התורה הקדושה – "ואם לא תשלים עמך, ועשתה עמך מלחמה, וצרת עליה". אומר רש"י בשם הספרי (על דברים כ"ב) – 'צרת עליה – אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים'. על מי מדובר כאן? מלחמת הרשות, הם הרי לא הציקו, אף אחד לא נגע בך לרעה, לא עשו עליך אינתיפאדה, לא שחטו את ילדיך, לא נגעו בדם יהודי,

ויפסע ויעשה את הרציחות הגרועות ביותר נגד בני ישראל, אין אוהב ישראל אצל הישמעאלים. דברנו אודות זה בש"ק, שישמעאל הוא העם היחיד, שהתורה אומרת עליו (בראשית יז כ) – "שנים עשר נשיאים יוליד", שאומר על כך רש"י – "שיכלו כנשיאים", היינו עננים, שהם ימחו לגמרי. הלא אפילו על אדום התורה אינה אומרת כן. על אדום נאמר, כמו שאומרים בהפטרה בסוכות (זכריה יד טז) – "והיה כל הנוטר מכל הגוים הבאים על ירושלים ועלו מדי שנה להשתחוות למלך ה' צב-אות ולחוג את חג הסוכות", ומאמר הכתוב (דברים כה י) "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך", ויש עוד פסוקים שמורים על כך שישארו אומות העולם שיכירו במלכות ה', יכירו וידעו כל יושבי תבל – לא מתכוונים הרי ליהודים – בביטוי 'כל יושבי תבל' מתכוונים לאומות העולם, 'כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון', אבל מהישמעאלים לא ישאר זכר. כך אומר רש"י בפרשת השבוע הקודמת – 'שנים עשר נשיאים יוליד – שימחו כמו עננים'. ומדוע? זה מלמד שהם כולם רשעים ארורים מגדול ועד קטן, ורוצחים שפלים, מי שמרחם עליהם הוא אכזר.

אומרת התורה הקדושה בהמשך – "ונתנה ה' א-להיך בידך" – אם עשית כל האמור בענין – סוף שה' נותנה בידך. אם עושים ומתנהגים כצווי התורה הקדושה, מתנהגים כפי שכתוב בתורה הקדושה, מרחמים היכן שצריך לרחם, על דם יהודי קדוש... אמנם יהודים הם בני רחמים מטבעם, מרחמים על כל אחד, אבל יהודי משעבד את לבו ורגשותיו לה, מרחם על רחמנים ומתאכזר על אכזרים.

וכבר דברנו, שפרשה זו מדברת עוד במלחמת הרשות, ואין צריך לומר במלחמה מצוה, להחזיר מלחמה כשהאיובים מגיעים להלחם בעם ישראל, כפי שבאה מלחמה זאת עלינו מפני שנהגו כאן במידת 'רחמנות' – החזירו שטחים, הלכו ועשו הסכם שלום. רחמנא ליצלן, כל אלה שהיה להם חלק בהחזרת חלקים מארץ ישראל נענשו ועוד יענשו וירדו לשאול תחתית. הם פושעים גמורים רחמנא ליצלן, לא הולכים בדרך התורה ה' ישמרנו.

זאת צריך כל אחד לדעת, את הכח נתון השי"ת – לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צב-אות' (זכריה ד ו), וה' נתן לנו כח. הכח להלחם נתון השי"ת שהוא בעל מלחמות, ה' נתן לנו כח לאחוז במלחמה, צריך לקחת את הכלים ולהשתמש בהם כפי שצריך להשתמש בהם. זהו ביאור מאמר הגמרא – "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר 'וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך', אל תקרי בניך אלא בוניך". הרי קשה, איך נכנס כאן הפסוק הזה עם הענין של שלום, אלא בא לומר שכשהולכים על-פי התורה, או אז ובאמצעות כך בונים את ארץ ישראל, שנאמר "שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול" (תהילים קיט קסה). השי"ת יעזור, שלא יהיה שום מכשול, "יהי שלום בחילך" (שם קכב ז), שיהיה לכל החיילים שלום ושלוח, ושלא ינזק אחד מהם אפילו לא כחוט השערה, 'שלוח בארמנותיך' – אז יהיה שלום בארץ ישראל.

וה' יתברך יעזור עוד, 'שלום בחילך' – בפשטות הכוונה לירושלים עיר הקודש, ובארמנותיך' זה בית המקדש, או אז יקום "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך", שיהיה שלום בין בני ישראל, שיהיה לנו טוב ונחיה באחדות ובשלום, ונתקרב להשי"ת, לא רק שנהיה באחדות בינינו, אלא שגם בינינו ובין הבורא ברוך הוא יהיה שלום, ולא כמו שהיה, כמאמר המדרש (ויקרא רבה ז א), שהיתה השנאה כבושה בין ישראל לבין אביהם שבשמים ה' ישמרנו. "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך" – צריך להתעורר שיהיה שלום בינינו ובין הבורא ברוך הוא, 'שלום בך' – שלום עם השי"ת. כששומרים את התורה הקדושה של הבורא ואת המצוות הקדושות, זה 'שלום בך', ותכלית כל התקוות. 'למען בית ה' א-להינו אבקשה טוב לך', שהשי"ת יבנה את בית המקדש, הבית של השי"ת, "אבקשה טוב לך", "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" (תהילים כט יא), שהשי"ת יתן תקיפות, עוז ותעצמות לעם ישראל, וה' יברך את עמו בשלום.

כלום. רק מה – אני צריך להתרחב, אומרת התורה – 'וצרת עליה', אם הוא אינו רוצה לעשות עמך שלום – 'וצרת עליה' – אף להרעיבה ולהצמיאה, ולהמיתה מיתת תחלואים'. מגיעים האנשים המזויפים, נותנים להם מים, נותנים מה שהם מכנים 'סיוע הומניטארי'. זה זיוף, שקר, זה לא רחמים. ה'רחמים' שלהם המיטו כאן אסון בארץ ישראל, כי בהפרת הברית שלהם ובחוסר ההתחשבות שלהם בצו התורה הלכו והחזירו שטחים שוב ושוב, עד בואו אל האסון הזה. יהודים יראי ה' מעולם לא הסכימו לוותר על חלקים מארץ ישראל. עוד לפני שקמה כאן ממשלת הרשע, לפני תש"ח, הגיע האו"ם, כמו שכבר חזה הרה"ק מרוז"ן ואמר "ליידער ליידער [לדאבוני], אני רואה שהגאולה העתידה תתחיל בדרך הטבע, לא רק שתם בדרך הטבע, אלא מיט אגראבע דרך הטבע [דרך הטבע גסה]". המשיך ואמר – "מה יהיה, תהיה מלחמה מרה וקשה בכל העולם, בסופה יתאספו כל אומות העולם, ויחליטו שהולכים לתת את ארץ ישראל ליהודים, תהיה זו בושה גדולה בעולם", אמר הרה"ק מרוז"ן. וכי לכזו גאולה מחכים אלפיים שנה, שאומות העולם יתנו לנו את ארץ ישראל? הרי כבר נאמר (בראשית יג טו) "כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתנה" – השי"ת ברא את השמים והארץ והוא נתן לנו את ארץ ישראל, וכי אנו צריכים שהאו"ם יתנו לנו את ארץ ישראל, ימח שמם וזכרם, וכי אנו צריכים את המתנה שלהם? בושה וחרפה! אולם אמר הרה"ק מרוז"ן – "מה אעשה, אני רואה שכן יהיה".

הגיעו אנשי האו"ם, ימח שמם וזכרם, ואמרו שהולכים לקחת את ארץ ישראל הקדושה, והולכים לחלק אותה לשנים, חצי יהיה ליהודים, וחצי לישמעאלים ימח שמם וזכרם. וה'ציונים', התינוקות שנשבו, הסכימו. חשבו בלבם – ודאי, העיקר שתהיה לנו מלוכה ושלטון, למה לא, טוב מאוד. אבל היהודים יראי ה' אמרו שליהודי אסור להסכים לכזה דבר, ליהודי אסור לוותר על אבן קטנה מארץ ישראל. **אין היום מושג מה זה בכלל קנאות! אכן זו היא קנאות, זו היא הקנאות האמיתית, הקנאים הקדושים צעקו אז 'לא', אסור להסכים, והם לא התחממו עם זה, יש בזה איסור לאו של 'לא תחנם', לא תתן להם חנייה בארץ ישראל (דברים ז ב וברש"י שם), וכי מותר לי ללכת לעשות הסכם שיהודים יוותרו על איזה חלק מארץ ישראל? ומי מדבר על שטח גדול, אבל אפילו על נקודה קטנה ככל שתהיה של ארץ ישראל – גוש קטיף, היכן שלא יהיה, נקודה קטנה של ארץ ישראל, וכי יכולים אנו לוותר עליה, איך יכול להיות דבר כזה? הם לא הסכימו.** ואמנם ה'ציונים' נתנו הסכמתם לחלוקת הארץ, אבל הבורא ברוך הוא אכן עזר שהעברים ימח שמם וזכרם הם הרי רוצים את כל הארץ, הם הלא אינם מכירים בזכות כלשהי של היהודים על הארץ, טוענים שהכל שלהם, חלילה וחס, עזר השי"ת שהם אכן לא הסכימו ויצאו למלחמות שבהן הם הפסידו ובאה הארץ הקדושה לידינו. אבל חטאינו גרמו, לא עלינו, שהגענו לאן שהגענו. על כל פנים, יהודים יראי ה' מעולם לא הסכימו לוותר על חלק מחבלי ארצנו הקדושה, מפני שהדבר אסור מצד 'לא תחנם'.

זה מה שאומרת הגמרא – תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, מפני שמי שהולך על-פי התורה, והוא מקיים את מצוות התורה 'לא תחנם', ומקיים מה שנאמר 'וצרת עליה' – אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים, אומר רש"י בהמשך, על הפסוק הבא, "ונתנה ה' א-להיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב" – 'אם עשית כל האמור בענין, סוף שה' נותנה בידך'.

זו היא התורה – "את כל זכורה!" אל תבט על דבר, מפני שהתינוק הקטן הזה בן החודשיים – סופו שיקום ויהיה רוצח, ויבוא ויהרוג ויחבל

מיטוט החמאס - ניצוד?

הרב יהודה אמשטיין

אז בואו תשמעו כיצד אפשר גם אפשר! הרי אמרו רבותינו, כי 'חכמה בגויים תאמין' (איכה רבה ב'ג). ואמר הלוחם הסיני העתיק סון צו, שהמנצח במלחמה הוא מי שמכיר יותר טוב את האויב ואת עצמו. החמאס מכיר היטב אותנו, והוא מכיר היטב את עצמו. הוא חזר מטרר, הוא עובד על-פי כללים מסודרים בדרך סלולה, אשר הותוותה כבר לפני קרוב ל-100 שנה על-ידי חסן אל-באנה מייסד האחים המוסלמים. בישראל מתמירים להבין את החמאס, אבל האמת העצובה היא, שכפי שבחס לעצמנו קיימת בורות והתכחשות לשורשים היהודיים האמיתיים - כך גם ביחס לאויב, הכל נבחן דרך משקפיים מערביות, שאינן מסוגלות להתמקד בתרבות השוררת במרחב.

אם נבין את עצמנו, נדע גם כיצד לנצח את אויבינו. אם נבין, שהמלחמה היא מלחמת קודש - כן, כן, בערבית קוראים לזה ג'יהאד - אז נעלה על המסלול הנכון לעבר הנצחון. אם נבין שבלא אמונה אמיתית בבורא עולם אין לנו מה לחפש כאן, ושמי שאינו מזדהה עם השאיפה לכינון מלכות התורה והכנעת האיסלם תחת היהדות, וכדברי הפסוק - "ואתה על במותימו תדרוך" (דברים לג כט) [אגב, משה רבנו בחר דווקא במילים האלו לסיים את דבריו לעם ישראל בטרם עלה להר נבו] - מי שלא מזדהה עם התוכן הזה, פשוט לא שייך למה שהולך כאן. כאשר לחמי הנוחב'ה זועקים 'אללה הוא אכבר' ולעומתם עומדת ישראל עם שאיפה לשרוד ותו לא - באמת אין אפשרות להכריע את חמאס.

מה שיוסי כהן לא מבין, מה שישאל אינה מבינה, היא שהדרך היחידה להתגבר על החמאס האידיאולוגי הוא לחזור אל עצמנו, אל מה שאנחנו - עמו של ה'; הנושא את דברו מעל במת ההיסטוריה, לוחם באויביו ובוטח בבורא עולם, שינחיל לנו נצחון מוחלט על אויבינו. בשביל זה צריך להאמין באמת. בשביל זה צריך להשליך מעל פנינו את תרבות המערב הנפסדת, אשר מכלה כל חלקה טובה. צריך לדעת, שכל התועבות הנוראות שתרבות זו הביאה לעולם, ונחסוך מהקוראים יראי ה' את התאורים המזויעים - כל התועבות האלו שורשן בכפירה של תרבות המערב בבורא עולם ובהמלכתו של האדם הגאה והיהיר על-פני תבל ומלואה כפי השקפתם הנפסדת. מי שחי בתרבות הזאת - קשה לו אפילו להתחיל לחשוב על משהו אחר. הם החדירו את הרעל שלהם כל-כך עמוק לורידים, עד שנראה לאדם, כאילו דמוקרטיה, ליברליזם, שוויון, זכויות הפרט ושלל ערכים נוספים מבית היוצר המערבי הם חיוניים לקיומו של האדם כמו אכילה, שתיה ושינה.

הם לא! תורת ה' העניקה לנו מערכת ערכים שעולה לאין ערוך על אותה תרבות מסואבת. וכאשר נדבוק באותה תורה ונראה כמה היא יפה ומטיבה לאדם, ננצח בקלות את תרבות הרצח והאכזריות של מאמיני האיסלם. איך מנצחים את חמאס האידיאולוגי? קוראים קריאת שמע, ומאמינים במה שאומרים. מתפללים לא-ל ח', אמיתי, הפועל באמת על במת ההיסטוריה העולמית. מניחים תפילין ונקשרים בעבותות של אהבה למלכנו מושיענו. לובשים ציצית מתוך ידיעה, כי חתומים אנו בחותמו של מלך מלכי המלכים. אשה יהודיה מתלבשת בצניעות, ומבלי לומר מילה - עצם הופעתה מכריזה כי ה' אחד, ותרבות המערב המתירנית שווה בעיניה כביב שופכין. כשכך יִרָאָה עם ישראל, כשכך יִרָאָה גם צבאו [ואז יראי ה' כולם ישושו לשרת, והחילונים המועטים שישארו כאן, אם חלילה וחם עוד יהיה מישהו]

המשך בעמוד הבא

מזדהים בכל פעם מחדש להיווכח בנתק המוחלט שבין עולמם של אנשי המערב המעונבים והמעונגים, המנהלים דיונים תיאורטיים אודות מה שקורה כאן במזרח התיכון, לבין המציאות כפי שהיא, מה שנקרא 'בשטח'. רבות דובר וידובר, גם מעל במה זו, אודות קריסת הקונספציה, אך נראה כי לא רבים מבינים באמת מהי אותה קונספציה שקרסה, ולפעמים ניתן להרגיש, כי אישים שונים אף נהנים להשתמש בביטוי, כי הוא נשמע טוב, מה עוד שהוא בלועזית, אך כשתשאלו אותם מה הקונספציה, על מה היא בנויה, מהיכן נוצרה - יתחילו לגמגם.

אצטט דברים שאמר יוסי כהן, בעבר הלא רחוק ראש המוסד, בהווה איש עסקים מצליח ובעתיד אולי פוליטיקאי בכיר, אחר שרבים מצביעים על הקשר בינו לבין ראש הממשלה הנוכחי. חובש כיפה, אגב - "מיטוט חמאס היא אמירה גדולה, כי היא צריכה להיות מתורגמת לדבר מעשי. צריך להפריד בין חמאס אידיאולוגי, שאותו אי אפשר למוטט - הוא נמצא באג'נדה, לבין מיגור תשתיות חמאס צבאיות, שזה אפשרי בהחלט".

כהן מפריד, ובצדק, בין חמאס כארגון לבין חמאס כאידיאולוגיה, כהשקפת עולם. ובעולמם של כהן, של נתניהו, של כל ראשי המדינה מימין ומשמאל - אנחנו חזקים בשטח, יש לנו צבא, יש לנו יכולות, יש לנו מח אסטרטגי. עם זה אפשר לנצח את החמאס כארגון. אבל כדי לנצח את החמאס כאידיאולוגיה, כרעיון שייצמיח עוד ועוד ארגונים, יגדל עוד דורות של מחבלים ויאיים יותר ויותר על קיומנו - את הרעיון הזה אי אפשר לנצח עם מטוסים וגם לא עם חיל רגלי. את הרוח מנצחים בכלים שלה, וישראל החילונית ריקה מכל תוכן רעיוני. זהו שורש הקונספציה, שורש התפיסה, ולפיה את החמאס האידיאולוגי אי אפשר למוטט.

בעבר, כשעם ישראל האמין באמת, הוא ידע לעמוד מול מעצמות אדירות מתוך נחיתות מספרית, חומרית וצבאית, ולהכריע אותן בקרב. אף בעת חורבן בית שני וחורבן ביתר בעקבות מרד בר-כוכבא כעבור 65 שנים, לא הנחיתות הצבאית הכריעה אותנו, כי אם עוונותינו אשר הבדילו בינינו לבין אבינו שבשמים. היו אלו האשורים בימי חזקיהו והרומאים בימי בית שני, אשר הוכו בתדהמה כל פעם ולא הבינו כיצד ישראל עומדים למולם מתוך נחיתות צבאית ומספרית ובכל פרמטר אפשרי, עד שקלטו שאת היהדות האידיאולוגית - אי אפשר למוטט. ואכן, גם כשמלאו הנחלים דמם של הרוגי מרד בר-כוכבא ודומה היה כי ארצנו חרבה ולעמנו לא תהיה תקומה - אותה אמונה יוקדת בהבטחת הנביאים שיבוא יום ונשוב לארצנו הצליחה להחזיק אותנו מול כל המעצמות במשך כאלפיים שנה. וזאת, משום שהרוח חזקה מהחומר, ומסעות הצלב, הפוגרומים, האינקוויזיציות, תאי הגזים הגרמנים והגולאגים הסובייטיים - כל אלו לא עמדו למול עם ה' השומר אמונים להבטחה הא-להית להשיבו לארצו.

כמה עצוב, כמה נמוך, כמה שפל ונחות ומכוער, לשמוע קעת אתם דברי הבל מפי ראשי המדינה, כאשר ישראל מהווה מעצמה אזורית ואף עולמית, עם כלי-הנשק החדשים ביותר, עם יכולות צבאיות שעולות על כל מה שקיים במרחב. עם כלכלה עוצמתית המסוגלת לַגְבוֹת מלחמה ככל הנצרך, עם כל הנתונים הנצרכים כדי להכניע את האספסוף הישמעאלי. זה מה שיש לכם לומר לעם היושב בציון? שאי אפשר למוטט את החמאס האידיאולוגי?

כליון מלכות הזלה לאחר קיבוץ גליות

הרב חיים דויזוביץ'

חלק שוסינו וגורל בוזזינו

אנו ממשיכים בסדרת המשאות שנשא ישעיהו, בהם ניבא את העתיד לבוא ללאומים שונים. במאמר הקודם סיקרנו את המשא שנשא על ממלכות ארם ב'משא דמשק', בו נכללה גם נבואה על חורבן ממלכת אפרים, וכפי שהתבאר נכללה בו גם הבטחה על תקומת ישראל.

אחר כך מתנבא ישעיהו קצרות על 'עמים רבים' - 'הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון ושאוון לאמים כשאון מים כבירים ישאוון, לאמים כשאון מים רבים ישאוון' (יז-יב-ג). וגורלם יהיה - 'וגער בו ונס ממרחק ורדף כמץ הרים לפני רוח וכגלגל לפני סופה, לעת ערב והנה בלהה בטרם בקר איננו' (יג-ד). ומסיים - 'זה חלק שוסינו וגורל לבוזזינו'. מפרשי המקרא פרשו, כי הנבואה נסובה על צבאות שנחריב שיפלו סביבות ירושלים. רש"י כתב עוד, כי מה שנאמר 'זה חלק שוסינו וגורל לבוזזינו' כולל גם את גוג ומגוג, שהם 'בוזזינו'.

אולם מדברי חז"ל משמע, שהיא נבואה כללית על אומות העולם המריעים לישראל בכל דור. וכך אמרו - "צפו מים על ראשי וגו" (איכה ג נד), אלו האומות שכתוב בהם 'הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון ושאוון לאומים כשאון מים כבירים' (איכה רבה ג ז). וכן אמרו - 'ארבע מלכיות משולים כמים, שנאמר הוי המון עמים רבים כהמות ימים יהמיון וגו'" (מדרש שוחר טוב פרק יז).

מדבריהם אנו למדים, שמדובר כאן על נבואה כללית על אומות העולם שירעו לישראל, שסופם יהיה - 'וגער בו ונס ממרחק ורדף כמץ הרים לפני רוח וכגלגל לפני סופה, לעת ערב והנה בלהה בטרם בקר איננו'. והוא מה שסיים והבטיח, כי 'זה חלק שוסינו וגורל לבוזזינו'.

יתכן, כי לאחר הנבואות על שברן המוחלט לאומות שונות שהרעו לישראל - בבל, מואב וארם - בטרם תבוא הנבואה על אודות העמים שיוכחו בישועת ישראל באחרית הימים, כפי שיבואר תכף, נושא ישעיהו את הנבואה על אודות חלקם וגורלם של העמים והלאומים בתווך, שיהמו כהמון ימים על ישראל בכל דור עד קץ הגאולה באחרית הימים.

פרשת ארץ צלצל כנפים - סקירה כללית

עתה נושא ישעיהו נבואה שתומה, שמרביתה משלים עמומים. מרבית המפרשים פרשו, כי היא נסובה על כללות הגאולה האחרונה. כדרכנו, בטרם נפתור את הנבואות, נסקור תחילה את הפרשה לפי פשוטה.

הנביא קורא לאומה רחוקה היושבת בארץ מוצללת - 'הוי ארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי כוש' (יהא). אומה רחוקה זו מתעוררת משום מה לשלוח שליחים בדרכי המים - 'השלח בים צירים ובכלי גמא על פני מים לכו מלאכים קלים' (ב). היעד אליו הם נשלחים הוא - 'אל גוי ממשך ומורט, אל עם נורא מן הוא והלאה, גוי קו וקובסה אשר בזאו נהרים ארצו'.

בהגיעם לשם הם מקבלים את דברי הנביא הנאמרים אל כל יושבי האדמה - 'כל ישבי תבל ושכני ארץ כנשא נס הרים תראו וכתקע שופר תשמעו' (א) - את דברי ה' אשר בפי הנביא. והוא, כי ה' מתיעד לפעול במפתיע מתוך שקט ומנוחה - 'כי כה אמר ה' אלי אשקטה ואביטה במכוני, כחם צח עלי אור, כעב טל כחם קציר' (ד).

כי לקראת גמר פריחת הטוב - 'כי לפני קציר פרת, ובטרם גמל יהיה נצה' (ה), יתעורר אז ה' לבער את הרע - 'זכרת הזלזלים במזמרות ואת הנטישות הסיר התז, יעזבו יחדו לעיט הרים ולבהמת הארץ, וקץ עליו העיט וכל בהמת הארץ עליו תחרף' (ו-ה).

המשך מעמוד קודם

שישאר חילוני אחר שיראה את יד ה' הגדולה - ידרשו פטור מגיוס] - אז יתכן מאד, ונצליח למגר את החמאס. למה רק 'יתכן מאד', תשאלו. כי ישנה אפשרות נוספת. כאמור לעיל, חכמה בגויים תאמין, ולא דווקא בסינים. לערבים יש בדרך-כלל תחושות בטן בריאות והגיוניות, ועל-כן יתכן מאד, שכפי שכיום הם רואים מי עומד מולם וזה מגביר אצלם את התאבון לצאת למלחמה - באותה מידה כאשר יראו שעם ישראל חזר לצור מחצבתו, מאמין בתורתו ומוכן להלחם עליה - הם פשוט יארזו את המזודות וילכו מכאן, כי בינו שאין להם סיכוי מולנו. לא הייתה מוזיקה טובה לאוזניים כמו קריאת 'שמע ישראל' במסגד בג'ני. אילו ידעה ישראל לנצל את המעמד ולהטיל מורך בלב האויב - הכל היה נראה אחרת. אילו הבינו, כי הדבר שיפגע בחמאס יותר מכל הוא הסרת השיקוף ממקום מקדשנו, אותו שיקוף שהם בהבנתם הבריאה הכריזו עליו כלב המאבק. תחת זאת, הוציאה ישראל הוראה מבישה להעניש את החיילים שקראו 'שמע ישראל' במסגד הטרוריסטי בג'ני,

ולא נחה דעתם עד שהזמינו 'פסק הלכה' מטעם המדינה, כאילו הדבר מנוגד למשהו שקשור ליהדות.

אך כנגד אותו מורך לב, אנו רואים יותר ויותר בקרב הדור הצעיר את ההבנה הטבעית והבסיסית, כי אכן אנו מצויים במלחמת-דת, ויש רק לקוות, שתיווצר מהפכה בלבבות, אשר תכשיר את היום הגדול, בו נשליך מעל פנינו את ראשי מלכות הזלה הכובלים את ידי חיילינו, נהפוך את הצבא לצבא יהודי באמת, צבא קדוש, שנחרר את בנות ישראל משרות בזוי במקום שאינו מתאים ליעודו, נסלק את הקוד האתי התבוסתני שמי שכתב אותו גרם במזיד לרצח חיילים פשוטו כמשמעו משום שהוא מעדיף את חייהם של פראי האדם הישמעאליים, ונבנה מדינה יהודית אמיתית עם צבא יהודי אמיתי, שימחץ את אויבנו אחת ולתמיד. גם את הרעיון האידיאלוגי וגם את התשתיות הצבאיות. "בא-להים נעשה חיל, והוא יבוס צרינו" (תהלים ס"ד)!

ומסיים, כי לאחר ביעור הרשע מן העולם, יובל אל ה' אותו סוג עם אליו נשלחו מלאכים מארץ צלצל כנפים - 'בַּעַת הַהִיא יִוְבַל שֵׁי לַה' צָב-אוֹת עִם מְמַשֵּׁף וְנוֹרָא מִן הוּא וְהֶלְאָה גוֹי קוֹ קוֹ וּמְבוֹסָה אֲשֶׁר בְּזָאוּ נְהָרִים אֲרָצוֹ אֶל מְקוֹם שֵׁם ה' צָב-אוֹת הַר צִיּוֹן'.

מקראות אלו זועקים - דרשונו. ואכן המפרשים הרבו בהם דברים, ופרשו את המקראות אחרת ממה שנראה בהם בתפיסה ראשונה, כפי מה שהוצג כעת. ומכלל דבריהם אנו למדים סדר גאולה מסוים, התואם את המציאות ואת מה שכבר התברר במאמרים קודמים. והוא, כי תחילה יתקבצו מן הגליות לארץ ישראל, תהיה להם מלכות, כאשר במקביל תשלוט בעולם מלכות אדום, וכל זאת עוד בטרם יבנה המקדש ויבוא המשיח. אחר כך יתבטל הרע מן העולם, ואז יתקבצו שנית כל נדחי ישראל.

בנין המקדש לאחר קיבוץ הגליות הראשון והתבססותו בארץ

נבאר את פתרון הנבואות לאור דברי המפרשים, ועל-פי דברי חז"ל. הנביא מתאר, כי תחילה יתקבצו בני ישראל מן הגליות. הפלא הגדול שבזה יגרום לאומות היושבות בארץ צלצל כנפים אשר מעבר לנהרי כוש' להזדרז ולשלוח שליחים - 'הַשְּׁלַח בְּיָם צִירִים וּבְכָלֵי גְמָא עַל פְּנֵי מַיִם לְכוּ מִלְאָכִים קְלִיִּם', על מנת לוודא אם נכונה השמועה על אודות ישראל שחזר לארצו אחרי כל מה שעבר ברבות השנים - 'גוֹי מְמַשֵּׁף וּמוֹרָט, עִם נוֹרָא מִן הוּא וְהֶלְאָה, גוֹי קוֹ קוֹ וּמְבוֹסָה, אֲשֶׁר בְּזָאוּ נְהָרִים אֲרָצוֹ'.

בהגיעם למחוז חפצם, מוסר להם הנביא דברים המיועדים בעצם לכל בני העולם - 'כֹּל יִשְׁבֵי תְבַל וְשִׁבְנֵי אֲרָץ כְּנַעַן יִסְ הָרִים תְּרָאוּ וְכִתְקַע שׁוֹפֵר תִּשְׁמְעוּ' - לאמר, כי נפלאות קיבוץ הגליות שגרמו ליושבי ארץ צלצל כנפים לשלוח שליחים על כך, הן רק ההתחלה, אבל בהמשך תגדלנה הישועות הנוראות והנפלאות שתיעשנה עם ישראל, עד כי כל יושבי תבל יראו זאת בגלוי כנשוא נס הרים, והקול ישמע לכל כקול תקיעת השופר, כאשר הולך הנביא ומפרט בשם ה'.

וכאן מציג הנביא תחילה את הרצון שיעלה לפני ה', אשר בגינו יתעורר לפעול להשלמת הגאולה, והוא הרצון לשכון במקדש, השקט והשלוה - 'כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹי אֲשַׁקֵּטָה וְאֲבִיטָה בְּמִכּוֹנֵי, כָּחֵם צַח עֲלֵי אוֹר, כְּעַב טַל בְּחֹם קִצְיִר'. וכתב החיד"א - "לפי פשוטו 'ואביטה במכוני' הוא בית המקדש שהוא חרב וצריך לבנותו בנין עדי עד" (חומת אנך). כי רק אז יהיה שקט ושלוה, כדברי רד"ק - "אמר הנביא, אז בבא הגואל אנוח ואשקוט מהמייתי עליהם, כמו שאמר (ישעיהו סב א) 'למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם לא אשקוט עד יצא כנוגה צדקה', ואז כשיצא כנוגה צדקה אשקוט 'ואביטה במכוני' והוא בית המקדש - אביט בו לטובה".

נמצאנו למדים, כי אף לאחר קיבוץ הגליות הראשון, למרות הפלא שבו שגרם לשליחת צירים ממרחקים, עדיין אין שקט ושלוה בארץ, ואין בית המקדש נבנה מיד, אלא לאחר זמן-מה.

1 רד"ק סבור, כי שליחת הצירים והמלאכים כוללת גם קיבוצי גליות נוספים מארצות רחוקות - "ואלה המלאכים ישלחם עם מנחה, וגם בני ישראל אשר בארצו ישלחם למנחה, כמו שכתוב בנבואות צפניה (ג ז) 'מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יובילון מנחת'".
2 על פי תרגום יונתן - "כל דיתבין בתבל ודרשן בארעא כמזקא אמת על טוריא תחזון אמת - [אותות], וכמתקע שופרא תשמעון מרקן - [פדות]". לכאורה זו גם הכוונה בדברי רש"י ורד"ק שפרשו, כי הכוונה לקיבוץ גליות, שפרסומו יהיה כל כך גלוי, שלא יצטרכו לשלוח שליחים על כך כדי להיווכח בו, והרי הכוונה לקיבוץ גליות במימד אחר, בנוסף לקיבוץ הראשוני הפלאי בפני עצמו אשר גרם ליושבי ארץ צלצל כנפים לשלוח צירים ממרחק כדי לוודא זאת.
3 על פי אברבנאל, וכן משמע בתרגום יונתן [וזו לשונו - "ארי עד לא ימטי זמן צדא אילנא לאפרחא, ובסרא מניא סמדר, ויקטול שלטוני עממיא חברא, וית תקיפיהו יעדי ויעבר"] אמנם רש"י ורד"ק פרשו, כי 'לפני קציר כתם פרח ובוטר גומל יהיה נצה' הם פירות הזלזלים והנטישות, והכוונה היא כי לקראת גמר ההצלחה של הרע, יקרתו ויסורו מכל וכל הזלזלים והנטישות.
4 וכך מפורש גם בנבואת יחזקאל (פרק יח) אודות פשיטת ונפילת גוג ומגוג - 'בְּן אֲדָם שֵׁם פְּנִיךָ אֶל גוֹג אֲרָץ הַמְּגוּג נְשִׂיא רֹאשׁ מְשֻׁף וְתָבַל וְהִנְבָּא עֲלָיו, מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקַד בְּאַחֲרֵית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל אֲרָץ מְשׁוֹבְבַת מְחַבֵּת מְקַבְּצַת מַעֲמִים רַבִּים עַל הַרֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִיוּ לְחֶרֶב תְּמִיד וְהִיא מַעֲמִים הַנּוֹצָא וְיִשְׁבּוּ לְבִטַח כָּלִם'.
5 וכך פירשו גם בכתבי הגאונים (נגזי שכטר, עמ' 400) - "מלכות הזלזל, מלכות רומי שמזלזלין ביעי" [במרגליות הים הגיה - 'בישראל']
6 וראה עוד מה שכתב כאן החיד"א - "הוי ארץ צלצל כנפים. זה יאמר על האומות הרחוקות הבאות עם גוג ומגוג להלחם בישראל שנסאפו ישראל מארבע פינות העולם, ויתקנאו בהם" (חומת אנך).

לאחר שיאבה ה' את השקט ויביט במכוננו כדי להטיבו, מפרט הנביא את הדרך לזה, שהיא ביעור הרע בשל היותו גורם מפריע להתגשמות הטוב המוחלט ההוא. ועל כן, לקראת התגשמות הטוב - 'כִּי לְפָנַי קִצְיִר כְּתָם פֶּרַח, וּבֹסֵר גְּמִל יְהִי נְצַה', או אז - 'וְכָרַת הַזְּלִזְלִים בְּמִזְמֹרוֹת וְאֵת הַנְּטִישוֹת הַסִּיר הַתַּז', הם אלה שנספחו להצלחה ומפריעים לשלמות טובתה, כדי שיוכל הטוב לפרוח בשלמות כיאית.³

לאחר שיכרתו הזלזלים, יסורו הנטישות ויבנה הר ציון. אז יושלם קיבוץ הגליות, כאשר כל עמי הארץ יובילו את שארית ישראל אשר בקרבם אל ה' השוכן בציון, כמה שנאמר - 'בַּעַת הַהִיא יִוְבַל שֵׁי לַה' צָב-אוֹת עִם מְמַשֵּׁף וְנוֹרָא מִן הוּא וְהֶלְאָה גוֹי קוֹ קוֹ וּמְבוֹסָה אֲשֶׁר בְּזָאוּ נְהָרִים אֲרָצוֹ - אֶל מְקוֹם שֵׁם ה' צָב-אוֹת הַר צִיּוֹן'.

אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל

את מהות הזלזלים והנטישות פרשו רש"י ורד"ק ועוד מפרשים כצבאות גוג ומגוג. מדבריהם אנו למדים, כי עוד בטרם בוא גוג על אדמת ישראל, יתקבצו ישראל לארצם בראשונה, ועדיין יהיו מישראל שישארו נפוצים בגולה, עד אשר יקבצו נדחיהם לאחר תבוסת גוג ומגוג.⁴

מאיך, חז"ל דרשו אחרת את ענין הזלזלים - "אמר רבי חמא בר חנינא, אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל, שנאמר 'וכרת הזלזלים במזמרות', וכתוב בתריה 'בעת ההיא יובל שי לה' צב-אוֹת עם ממשיך ומורט'" (סנהדרין צח).

במהות המלכות הזלה רבו הפרושים, אלו ואלו דברי א-להים חיים. רש"י פירש - "שלא תהא להם שום שולטנות לישראל אפילו שולטנות קלה ודלה". ולפי סדר הפסוקים מוכח, אפוא, כי עם הקיבוץ הראשון יהיה לישראל שום שולטנות. ובביאור פנימיות דברי רש"י כתב הגרי"א חבר (אפיקי ים שם), שהכוונה לכליון ובירור הערב רב, וזו לשונו - "שאינן בן דוד בא עד שיכלו ויתבררו ערב רב מעלמא... 'עד שתכלה מלכות הזלה מישראל' - עיין פרש"י והוא דחוק, אבל רמז בזה גם כן מה שכתבנו למעלה, שמדבר שקודם משיח בן דוד יכלו ערב רב מעלמא ויתמחו".

בבן יהוידע פירש את מאמר רבי חמא על ההנהגה הזולה שתכלה - "ראה לי בס"ד הכונה על מנהיגי הדור, שגם המנהיג נקרא מלך, ובגמרא נקראת ההנהגה בשם מלכות, כמו מלך רבה מלך רב יוסף וכיוצא בזה, ויש מנהיגים זלים וריקים ומולכים באלימות או לסיבה אחרת".

אבל מהרש"א (חידושי אגדות שם) פרש, כי המאמר נסוב על מלכות אדום שתכלה, שכן היא מלכות מזלזלת שהכתוב (עובדיה א ב) קורא לה 'קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד'.⁵ ועל דרך זו פרש רמח"ל (אוצרות רמח"ל משלי ב כ) את המקרא עצמו, שהכוונה למלכות אדום וישמעאל שיש להם עדיין שליטה עד אז בארץ הקודש, וזו לשונו - "אף על פי שעשו וישמעאל שלטו על ארץ הקדושה, עם כל זה, 'וכרת הזלזלים במזמרות'".

מכלל דבריהם אנו למדים, כי ביאת בן דוד היא לאחר שיכרתו הזלזלים, בין אם הכוונה למלכות זלה של ישראל, או למלכות הרשעה של אדום. ונמצאנו למדים, כי ביאתו מאוחרת לקיבוץ הגליות הראשון, שקודם לכריתת הזלזלים, כאמור.⁶

1 רד"ק סבור, כי שליחת הצירים והמלאכים כוללת גם קיבוצי גליות נוספים מארצות רחוקות - "ואלה המלאכים ישלחם עם מנחה, וגם בני ישראל אשר בארצו ישלחם למנחה, כמו שכתוב בנבואות צפניה (ג ז) 'מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יובילון מנחת'".
2 על פי תרגום יונתן - "כל דיתבין בתבל ודרשן בארעא כמזקא אמת על טוריא תחזון אמת - [אותות], וכמתקע שופרא תשמעון מרקן - [פדות]". לכאורה זו גם הכוונה בדברי רש"י ורד"ק שפרשו, כי הכוונה לקיבוץ גליות, שפרסומו יהיה כל כך גלוי, שלא יצטרכו לשלוח שליחים על כך כדי להיווכח בו, והרי הכוונה לקיבוץ גליות במימד אחר, בנוסף לקיבוץ הראשוני הפלאי בפני עצמו אשר גרם ליושבי ארץ צלצל כנפים לשלוח צירים ממרחק כדי לוודא זאת.
3 על פי אברבנאל, וכן משמע בתרגום יונתן [וזו לשונו - "ארי עד לא ימטי זמן צדא אילנא לאפרחא, ובסרא מניא סמדר, ויקטול שלטוני עממיא חברא, וית תקיפיהו יעדי ויעבר"] אמנם רש"י ורד"ק פרשו, כי 'לפני קציר כתם פרח ובוטר גומל יהיה נצה' הם פירות הזלזלים והנטישות, והכוונה היא כי לקראת גמר ההצלחה של הרע, יקרתו ויסורו מכל וכל הזלזלים והנטישות.
4 וכך מפורש גם בנבואת יחזקאל (פרק יח) אודות פשיטת ונפילת גוג ומגוג - 'בְּן אֲדָם שֵׁם פְּנִיךָ אֶל גוֹג אֲרָץ הַמְּגוּג נְשִׂיא רֹאשׁ מְשֻׁף וְתָבַל וְהִנְבָּא עֲלָיו, מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקַד בְּאַחֲרֵית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל אֲרָץ מְשׁוֹבְבַת מְחַבֵּת מְקַבְּצַת מַעֲמִים רַבִּים עַל הַרֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִיוּ לְחֶרֶב תְּמִיד וְהִיא מַעֲמִים הַנּוֹצָא וְיִשְׁבּוּ לְבִטַח כָּלִם'.
5 וכך פירשו גם בכתבי הגאונים (נגזי שכטר, עמ' 400) - "מלכות הזלזל, מלכות רומי שמזלזלין ביעי" [במרגליות הים הגיה - 'בישראל']
6 וראה עוד מה שכתב כאן החיד"א - "הוי ארץ צלצל כנפים. זה יאמר על האומות הרחוקות הבאות עם גוג ומגוג להלחם בישראל שנסאפו ישראל מארבע פינות העולם, ויתקנאו בהם" (חומת אנך).

בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה'

להגאון רבי ישכר שלמה טייכטל זצוק"ל הי"ד | חלק י"ד | ליקט: הרב בצלאל גנז

רבנו מעלה ומדגיש את הסיבה המרכזית מדוע עדיין אנו לא נגאלים, בספרנו עמ' 306 ואילך.

בתור מנהיגי העם הוא לאחד את כל העם הישראלי להיותן באחדות ובאגודה אחת, כשם שהעור מאחד את כל חלקי הבשר וחופה אותה להיות אחד, כך יהיו הרועים משתדלים ככל עוז לאחד את כל חלקי העם שיהיו באגודה אחת, ואז יהיה קיום לעם הישראלי ויפרחו ויציצו עד רום המעלה ואין שטן ואין פגע רע. אבל אם הרועים לא ישגיחו על זה לאחד אותם להיותם באחדות, אז יגרמו בזה שיפרוץ המכה כציבור ותצא גם אליהם ושיאבדו השפעתם עליהם ויהרס היסוד ותכלה ותבלה את הכל, והיינו 'בילה בשרי' - זה הציבור, ואח"כ 'ועורי' - היינו שגם הסנהדרין יאבדו את מקומם, ואח"כ 'ושיבר כל עצמותי' - אלו עצומי בני אדם, היינו שהיו בעם אנשים גדולים ועצומים שהיו עתידים להועיל לאומה, ג"כ ישברו ויאבדו מבלי להביא איזה תועלת להדור.

וכן היה באמת בעת הזאת, ודין גרמא בניזקין והחורבן והגלות, וזה גם הגורם לאריכות הגלות בעוונותינו הרבים, מפאת חסרון האחדות בינינו, כי עדיין השטן מרקד בינינו, ועתידין הרועים ליתן את הדין על זה, יען שאינם משתדלים לאחד את כל עם הישראלי באגודה אחת, וכי רק זה לבד התרופה למכותינו כידוע מחז"ל.

ורבינו הרבי ר' בער זצ"ל אמר לתלמידיו קודם הסתלקותו: מייגע קינדער, איהר זאלט זיך האלטען אין איינעם וועט איהר אללעס איבער קוממען, וועט איהר גיין אלץ ווייטער, נישט צוריק ח"ו, [= בני, החזיקו באחדות, ואז תתגברו על הכל ורק תתקדמו ולא תסוגו ח"ו]. והרמז (איוב כג יג) "והוא באחד ומי ישיבנו", עכ"ד.

ולימוד ומוסר זה שייך גם לאומתנו בכללה. ויפה פטפט פייטן אחד אודות ישראל ואמר:

עמי המאושר! והאומלל!

מאושר הינך כהתאחדותך, אומלל הינך בהתפזרותך.

חלש הינך בפזרותך, וחזק הינך באיחוד רצונך.

עמי המאושר! והאומלל!

אומלל הנך בריבוי הבמות שבך, כי ריבוי הבמות קללה באהליך

ומאושר הנך באחדותך, כי אחדותך מכת מוות להקמים עליך.

על במותיך חלל!

הרוס במותיך, הקם את חומותיך, ואזור ברזל מתניך להתאחדותך.

ואז תקום ותכונן ותעמוד לנצח.

ודפח"ה.

שוב ראיתי שכל דברי האמורים למעלה מבוארים בקינת ירמיה, שקנן (איכה ד יב-טו) "לא האמינו מלכי ארץ וכל יושבי תבל כי יבוא צר ואויב בשערי ירושלים מחטאות נביאיה עוונות כהניה" [ופירש רש"י: 'מחטאות נביאיה' של שקר היתה לה הרעה הזאת].

"כי נצו גם נעו אמרו בגוים לא יוסיפו לגור פני ה' חילקם" [ופירשו המפרשים: **כי נצו** מלשון "כי יצו אנשים" (דברים כה יא), שהיו מריבים זה עם זה, ועי"ז **גם נעו** - התענעע מצבם ונתרופף קיומם מתחתם.

במדרש איכה (רבה ג ב) בפסוק "בילה בשרי ועורי שבר עצמותי" (איכה ד ג) - **'בילה בשרי'** - זה ציבור, **'ועורי'** - זה סנהדרין, כשם שהעור חופה על הבשר כך סנהדרין חופין על ישראל. **'שבר עצמותי'** - עיצומי, בני אדם שהיו כבני העצומים, עכ"ל המדרש. והיא פלא, איך דרשו חז"ל מקרא זה על ציבור ועל סנהדרין ואנשים גדולים ועצומים שבישראל, ומה רצו בזה?

אך האיר ה' עיני להבין עומק כוונתם, ללמד בזה מוסר השכל איך להתנהג עם הציבור שייגעו להצלחה ולברכה, ומה הוא החיוב של המנהיגים כלפי העם, איך להנהיגם ולנחותם בדרך האמת להגיעם אל שלמות האמיתי בכל העניינים. שדקדקו בפסוק שאמר 'בילה בשרי ועורי שבר עצמותי' שהוא בלא סדר, כי תחילה הוא העור ואח"כ בשר ואח"כ העצמות, וא"כ היה לו להתחיל מן העור וללכת לצד פנים - בילה עורי ובשרי ושבר עצמות, או להתחיל מן העצמות ולצאת לצד חוץ, היינו שבר עצמותי ובילה בשרי ועורי, אבל עתה אין סדר למו.

ולמה כיוון המקונן לצייר דווקא באופן הנ"ל?

ונראה לי, דכוונה מיוחדת היתה לו בזה, לרמז מה היה הסיבה שאבדנו את ארצנו וחרב בית מקדשנו וגלינו מאדמתנו, אף שהיינו אומה חזקה ואימתנו היתה מוטלת על כל יושבי הארץ, כמאמר המקונן (איכה ד יב) "לא האמינו מלכי ארץ וכל יושבי תבל כי יבוא צר ואויב בשערי ירושלים"?

רק החסרון האחדות בעם הישראלי גרמה לנו את החורבן, כי אילו היינו באחדות ובאגודה אחת בלי פירוד, לא היה אומה בעולם שהיה יכול לכבוש ארצנו מידינו, רק פרצה המכה באמצעותנו ע"י פירוד הלבבות שנעשה בחיק ישראל, שנהייתה בתוכנו מפלגות שונות ולחמו זה בזה, מה שזה בונה זה סותר ואין סדרים למו, כמבואר בקורות ימי חיינו מעת הזאת, ונרמז בקצרה בש"ס ומדרש (איכ"ר א לא), נמצא דיצאה המכה אז מאמצע, מאמצעות ישראל בעצמה, ויצאה לחוץ ולפנים, עד שע"י שנהרס היסוד בחיק ישראל בעצמה, עי"ז היה יכולת ביד האויבים מבחוץ לבוא עליהם ולכובשם, והיתה להם המלחמה לפנים ולאחור. וזה שקונן הנביא 'בילה בשרי', היינו שהמכה בא מאמצע ישראל עצמם, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה מט יז) "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו", ע"י אי הסדרים שנתהווה במחנה ישראל, וזה היה הגורם שפרצה המכה אח"כ לפנים ולאחור, וזהו 'עורי' שהוא מבחוץ, ו'שבר עצמותי' שהוא מבפנים. וזהו נמי כוונת המדרש 'בילה בשרי' - זה ציבור, היינו שפרצה המכה בציבור הישראלי עצמה שנקרעה לקרעים וכתות ומפלגות שונות עם שיטות ו'אידעאלאגים' שונות, וכל כת לחמה בעד 'אידעאלאגיע' שלה, וכת שכנגדה בעד שלה, ולחמו זה את זה, וכך פסקה כל סדר ומשטר בארץ ואין סדרים למו, ורק צרות וצלמוות העירו בזה בכל מחנות ישראל, ודין גרמא שהאויב בא מבחוץ וכלה את הכל.

וזה ג"כ מה שאמר המדרש 'ועורי זה סנהדרין כשם שהעור חופה על הבשר כך סנהדרין חופין על ישראל', רצו לומר בזה דחוב הסנהדרין

'אמרו בגוים', אחר ששמעו הגוים שהם נצים זה בזה והם כבר הורגים איש באחיו, אמרו **'לא יוסיפו עוד לגור'**, דהיינו שמתחילה לא האמינו שיכולין לכבוש את ישראל מפני שהוא עם חזק, הנה עתה אמרו לא יוסיפו עוד לגור אותם [והוא מלשון 'זיגר מואב' (נמדבר כב, ג), כי **'פני ה' חילקם'** – ר"ל כי חרון אף ה' חילקם, הפרידם וחילקם לחלקים רבים, ועי"ז נטשה גבורתם מהם, והכל בא **'מחטאות נביאיה ועוונות כהניה'**, היינו חטאות המנהיגים שלא ראו לאחדם ולאגדם באגודה אחת. עכ"ד המפרשים].

והן הן הדברים שכתבתי למעלה. וחכם אחד מחכמי ה'פאליטיקער' אמר כזה"ל: **'דיע ענטצווייאונג איינעס פאלקעס בעדייטעט איהר אונטערגאנג'** [=המחלוקת בקרב העם מסמנת את שקיעתו].

עיין ירושלמי יומא [פ"א ה"א]: רבי יוחנן בר תורתא אמר, מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי עבודה זרה ומגלי עריות ושופכין דמים, אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגעין בתורה וזהירין במצוות וכל וסת טובה היתה בהן (כל מדה טובה היתה להם), **אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חיים**, וקשה היא שנאת חיים משלושת עבירות החמורות הנ"ל.

ועיי"ש בירושלמי, דהעוון קנאה דהיה בבית שני גרם חורבן יותר מהעוון של בית ראשון, דבבית ראשון לא הרסו האיובים רק את התקרה, אבל הכתלים נשארו, אך בבית שני החריבו והרסו גם את הכתלים ואת היסודות, שנאמר (תהלים קל"ז) **"ערו ערו עד היסוד בה"**. וסיים הירושלמי שם: כל דור שלא נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו, היינו ע"י שגם בימינו עדיין השטן מרקד בינינו בשנאת חיים וקנאת איש מרעהו גורמין בזה אריכות הגלות ודחיית בנין ביהמ"ק, על כן נחשב כאילו נחרב בימינו.

פוק חזי מה שאמרו חז"ל, דבבית שני היו יגעין בתורה וזהירין במצוות, ורק משום הקנאה שהיתה ביניהם גרמו חורבן יותר גדולה מבבית ראשון, עד שאפילו היסודות נהרסו. מזה אתה דן לומר, **שאם רואין אנשים אפילו מייגעין עצמם בתורה וזהירין במצוות אך המה מטילים קנאה ושנאה ועושים פירוד לבבות ע"י אמתלאות שונות, המה המהרסין כל בנין ישראל ומחריבין את היסודות של קיום עם הישראלי ומאריכין את הגלות**, ועליהם אמר דוד (שם י"א ג) **"כי השתות יהרסון צדיק מה פעל"**, מה תועלת יש בצדקתו ובעבודתו אם גורם במעשיו להרוס יסוד בנין וקיום עם הישראלי. והשי"ת יעזרנו, שנהיה באהבה ובאחוזה זה לזה, ואז אין אומה ולשון ישלוט בנו, אכ"ר.

על כן החיוב מוטל בראש וראשון על הרועים ומנהיגים שבישראל, להשתדל בכל עוז ומאמצי כוחם לעשות שלום בישראל ולקרבתם זה לזה, שיהיו באהבה ובאחדות זה עם זה.

פוק חזי מה שכתב רבינו החתם סופר בדרשותיו [הפטרה ליום ב' דר"ה] בפסוק **"מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוח להרגיעו ישראל"** (ירמיה לא א), ופירש הוא ז"ל וזה לשונו: כבר כתבתי במקום אחר, כי המחלוקת הוא מפריד ישוב בני אדם ועושהו מדבר, וגם כבר נאמר כי מטבע הגרים להיות שלום גדול ביניהם (כוונתו על הגר בארץ נכריה), על כן אמר הנביא כמתמיה, עם שרידי חרב היה מהראוי להיות אוהבים זה לזה, והנה מצאו חן להיות מדבר דוקא, נפרדים במחלוקת, אז הלוח להרגיעו ישראל. אמר 'הלוח' כמקור, לא אמר 'הלך' אלא 'הלוח', כאומר, **הישראל שהוא התלמיד חכם הממונה על ישראל, אין לו לעשות שום דבר תמיד כי אם להרגיעו ולשום שלום ומנוחה ביניהם**, עכ"ד הצריך לענייננו.

וביותר דבריו הקדושים מתאימים על זמננו, כי אנו כעת באמת עם שרידי חרב, שנשארו ונמלטנו מחרב היונה שהיה מכלה כמה אלפים ורובבות ורבי רבבות מישראל, וה' הצילנו, ואנו נותנים תודה על לשעבר וצועקים על להבא, ה' שמע בקולנו, סעוד וסמוך לנמהרים, עזור נא

את הנשארים, קרב קץ נחמה, רחם אום לא רוחמה. על כן היה מן הראוי שאנחנו יתר הפליטה נהיה אוהבים זה את זה ולהסיר מאתנו כל דבר הגורם פירוד לבבות, ולא לגרות זה כנגד זה, רק נהיה כולנו כאיש אחד ובלב אחד. ועל זאת מחויבים התלמידי חכמים הממונים על הציבור בכל אתר ואתר להשתדל, וכדברי רבינו החתם סופר בבאור הכתוב 'הלוח להרגיעו ישראל', וכנ"ל.

ומרגלא בפומיה דרבנו הקדוש מצאנו זצ"ל, לספר משל נפלא, לאחד שתעה במדבר גדול וארוך ימים רבים, ולא מצא הדרך הנכונה להביאו לעיר מושב, ובהלכו נבוך אנה ואנה פגש באחד זקן שבא לקראתו, ושמח נגדו שמחה גדולה, בחשבו שאדם זה בוודאי ינחנו בדרך נכוחה לצאת מהמדבר האיום הזה. שאלו אי מזה בא ולאנה הולך, ושח לו דאגתו, כי זה ימים רבים אשר תועה במדבר הנורא הזה ואינו מוצא מבוא ליכנס לעיר, וביקש מאתו לרחם עליו שינחנו במעגלי צדק להצילו מהמבוכה שהוא בו. ענהו זקן זה, שגם לו קרה מקרה כזאת, ושהוא ג"כ תועה במדבר הזה לא רק ימים רבים, רק שנים רבות עד שנעשה זקן, ועד כעת לא מצא המסילה לצאת מהמדבר הגדול הזה, ולא טוב גורלו מגורלו, ורק אחת מייעצהו, שבדרך הזה שהלכו עד כה לא ילכו מעתה, כי בדרך הזה בטח לא ישיגו אורחות חיים, כאשר נוכחו לדעת שעוד לא השיגו חפצם בדרכם שהלכו עד כה, ורק מוכרחים לבקש להם דרך חדש ולילך בו בכח משותף, כי טובים השנים מן האחד, ואז יש לקוות שבעזר השם ישיגו מטרת נפשם, עכ"ד רבינו.

כמו כן אני אומר על דורנו זה שכנסו אותנו בכור ברזל ובתנור בוער כאש, ובעוונותינו הרבים רוב מאחינו בני ישראל יושבי אירופא נאבדו בכור ברזל הזה, והמעט שנשארו המה ממש כאוד המוצל מאש ועם שרידי חרב, והנה ראינו והוכחנו לדעת שהדרך שהלכנו עד כה באריכות הגלות שהיה מלא במחלוקת ופירוד לבבות ובמפלגות שונות ובשנאת חיים לא נחם אותנו אל מקום חפצנו, רק אדרבא, נחם אותנו אל הכליה רחמנא ליצלן, וכמו שכתב רבינו הרמ"א בתשובה (עי' סימן י"א) שראה כמה קהילות שנחרבו ע"י המחלוקת, וכמה וכמה מדינות ובתוכם היו כמה אלפי קהילות גדולות וקטנות קדושות, כעת המה שממות וחרבות ודרכי ציון אבלות, וכל זאת יש לתלות רק ע"י ריבוי המחלוקת שהיה בישראל, כאשר כתוב באור זרוע הגדול [הל' שליח ציבור סימן קטו, בתשובת ר' משה בר חסדאי], כתשובת ר' חסדאי כמה שנוא המחלוקת שגורם כילוי ממון ישראל והסתלקות השכינה, וכיון שאין שכינה בישראל אין שומר ישראל, עיי"ש [וכעת אינו לפני].

וכבר כתב רבינו הנודע ביהודה [מהדו"ק יו"ד סימן א] להגאון רבי אברהם חעלמא [במקור כתוב: איציקל האמבורגער] ז"ל, שאין מחלוקת לשם שמיים בזמן הזה, ואם הוא כתב כן בימיו שהיה עוד דור דעה, אנו יתמי דיתמי מה נענין אבתריה.

בגלל כן אין לנו עתה שנשארו במתי מעט והננו עם שרידי חרב, אין לנו לעשות רק כדברי רבנו החתם סופר הנ"ל, לתווך השלום בינינו, ולקרב אחדים אל אחד, ולחזק האחדות בינינו, ולהתחיל חיים חדשים לגמרי, ולנתק מאתנו המוסרות הישנות שגרמו פירוד לבבות בינינו. ויתורגם בלשון אשכנז: 'וויר מוססען בעגינען איין גאנץ נייעס לעבען צו פיהרען, איין לעבען דער איינטראכט, איין לעבען דער איינהייט' [עלינו להתחיל חיים חדשים לגמרי, לנהל חיים של איחוד המחשבות, חיים של אחדות], ולקבץ כל הכוחות שנשאר עוד ביתר הפליטה בעמנו בני ישראל להיות כאיש אחד ובלב אחד, אז יהיה ה' בעזרנו לבנות את הנהרסות ולעשות לנו קיום עומד וחזק בעולם, ולא

נהיה עוד לשמצה בגוים, כי ה' ישרה שכינתו בינינו ויהיה שומר עלינו, וכדברי ר' משה בר חסדאי בתשובה הנ"ל, שמכלל לאו אתה שומע הן.

ואל יתמה עלי השומע, איך אפשר לכלול יחד בכלל אחד כל אלו הקצוות שיש בישראל. על זה אשיב, דהלא מצינו בזמן מרדכי ואסתר, דכינס וקיבץ את ישראל בכלל אחד, **והאם תחשוב שבימי מרדכי הצדיק היו כולם בדעה אחת, הלא גם אז היו בדעות שונות והרבה מהם היו מהמתבוללים, פקח עיניך וראה במדרש (אסתר רבה ז יד) איך היה מרדכי מתחנן אליהם שלא יתגאלו בפת בג המלך כיון דהסעודה היתה בלא אונס, ואעפ"י כן שמונה עשר אלף נתגאלו במאכלי אסורות ועשו תועבות גדולות ולא נתנו לבם לדברי הצדיק, מזה תבין שהיו גם אז בחילוקי דעות שונות, ואעפ"י כן כשבא עליהם גזירה כלולה שכלל כל כלל ישראל, בין ישראל אדוק בתורה ומצוות, בין ישראל חוטא ופושע רח"ל, היה מבין שהתרופה להמכה הזאת אינו, רק לקבץ ג"כ יחד כל כלל ישראל בקיבוץ וכלל אחד, שיהיו באחדות יחד, מן הקיצון יותר שמאלי עד הקיצון יותר ימיני, מבלי משיים שום חילוק בין ישראל לישראל, וכאשר אמרה לו אסתר (אסתר ד טו) "לך כנוס את כל היהודים", ושזה דווקא יהיה הרפואה להמכה שאירע לישראל, דכמו שהצרה בא בהתכללות כל ישראל, כן הרפואה ג"כ צריך שיבוא ע"י ההתכללות, שיכוללם יחד, ועל כן אמרה לו 'כנוס את כל היהודים', דווקא כל היהודים, מבלי משיים שום חילוק בין ישראל לישראל. וכן מצאתי באשכול הכופר להמקובל א-להי רבינו אברהם סבע, לחותנו זקנו של רבינו הבית יוסף, בפירושו על המגילה בפסוק "ליהודים היתה אורה" (שם ח טו), שכתב שכל הדברים שהיתה בצרה, נגדם היתה בהצלה, עיי"ש.**

ובזה אני מפרש הקרא (ירמיה ל ז) "עת צרה היא ליעקב וממנה יושע", וכן אנו אומרים בתפילתנו [סליחות לבה"ב] - 'זמתוך צרה המציאם רווחה', היינו שאנו יכולים ללמוד הרפואה מהצרה עצמה, דכעין ביאת הצרה - כעין זה היא ביאת הישועה, וכמו דהצרה בא בהתכללות כל כללי ישראל, כמו כן נמצא רווחה ורפואה בהתכללותנו יחד לדבר ה', אז נשיג רווחה וישועה מה'. וכן עשה מרדכי, ועלה בידו לכוללם יחד ע"י שהיה נותן לבו על צרת הדור והיה דואג ומתאנח על כבודן של ישראל, והיה נותן אל לבו מה שמבואר בזוהר ובש"ס ובמדרשים (ע"י לעיל פרק ראשון שהארץ והביא דבריהם), שצריך לאהוב ולקרב את כל בר ישראל אפילו היותר גרוע, כי גם המה זרע אברהם יצחק יעקב, וקרובם ולא רחוקם, עד שבכח האהבה שהראה להם היה יכול להשפיע עליהם לאט לאט, עד שחזרו למוטב בקבלת התורה מחדש. וכמו שכתב באשכול הכופר בפסוק "כי מרדכי היהודי וגו' ורצוי לרוב אחיו דורש טוב לעמו" (אסתר י ג), שהיה מתעסק בענייניהם ומשתדל לעשות שלום ביניהם, והיה מועיל להם ואומר להם דברים טובים, והיה מיישרם בדעות אמיתיות עיי"ש, אבל הכל היה במענה רך ולא בצעקות ובקולות. ולמדיו אנו מכל האמור, דבמקום שהצרה כלולה לכל ישראל צריך שיהיה השלום ג"כ כלולה לכל ישראל, וכמו שכתב האשכול הכופר - מה שהיה בצרה צריך להיות נגדה בהצלה, ורק אז נשיג רווחה וישועה מן השמים.

וכבר הארכתי והוכחתי לעיל בפרק שלישי [מאות לו עד אות סו] שגאולתנו תלוי באחדותנו כולנו יחד כל כלל ישראל מכל הקצוות, ושיש לנו הכח לזה, וחוט המקיף והמחבר אותנו יהיה בהשתתפותנו כולנו במפעל בנין הארץ, ולעייין הקורא שם ואין מהצורך להכפיל הדברים פה שנית, ורצוני כאן בפרק האחדות רק לחזק הדברים

שכתבתי למעלה ולהראות, כי זה רצון אבינו שבשמים, וכמו שכתב רבינו השל"ה [שער האותיות אות ב בהג"ה], דעל כן נקראים אנחנו 'כנסת ישראל', כי כולנו מכונסים ומתייחדים בסוד אחדותו יתברך.

ועל כן יש למנוע שלא להתקוטט ושלא לעשות מחלוקת בישראל, כי הרעה הגדולה שבעולם היא המחלוקת, שהוא קשה מעבודה זרה, כמו שאמרו רז"ל (ע"י דב"ר ה י) - דורו של אחאב היו מנצחים במלחמותיהן אף שהיו עובדי עבודה זרה, מפני שהיה חיבור ושלום ביניהם, ודורו של שאול היו מנוצחים במלחמה אעפ"י שלא היה בהם חטא, מפני שהיו דלטורין מחרחרי ריב ביניהם. וסוד הענין כמבואר לעיל, כי אנחנו כנסת ישראל מיוחדים בסוד האחד האמיתי, וכשיש מחלוקת, אז ח"ו יש חלוקה ופירוד למעלה וקיצוץ בנטיעות.

על כן, מי שמצפה להיות זוכה לראות פני השכינה, ירוץ מזוהמת הנחש וירחיק ממחלוקת אפילו ממיעוט קמא. ומה לי להאריך בגנות המחלוקת, כי כל הספרים מלאים מזה. נקוט האי כללא בידך, כי עון הפירוד והמחלוקת יותר קשה מעון עבודה זרה, כמו שמצינו באחאב ושאל. עוד אמרו רז"ל (ע"י משנת רבי אליעזר פ"ד) - בשלשה מקומות ויתר הקב"ה על עבודה זרה ולא ויתר על המחלוקת, וביאר שם אלו השלשה מקומות ויתר הקב"ה על עבודה זרה ואת המקום שלא ויתר על המחלוקת, עיי"ש שהארץ בזה.

על כן אחי! ורעי! אל תאמינו לאלו שבאים לעשות פרוד בין דבקות ישראל, באמרם שאי אפשר לאחד את כל חלקי ישראל שיהיו לעץ אחד מפני שהוא סכנה להיהדות. דאפילו לו יהיה כדבריהם וח"ו היה איזה שמץ סכנה, יותר אהוב להקב"ה שיהיו לאחדים באחדות ממה שיהיו פרודות, וכמו שכתב רבנו השל"ה בשם רז"ל, והכפיל בדבריו הראיה מאחאב ושאל. ובאמת, לאו סכנה הוא כלל, ואדרבא - אם יהיה להם קרוב הדעת מצד החרדים, גם המה יהיו מתקרבים אלינו בהטיית לבם לטובה, וכמו שהבאתי לעיל בפרק שלישי (אות ג) בשם הפרדס יוסף בשם אבות דרבי נתן, דהרבה פושעים היו בישראל ונתקרבו לתלמידי חכמים ויצאו מהם צדיקים וחסידים וכשרים. ויותר נאמנים לנו דברי רז"ל והשל"ה מדברי המפרידים בין הדבקים, אפילו יהיו מי שיהיו, אפילו עם א ברייטען פערנעם גדול מאד. וגם כבר הבאתי שם (אות נז) מדברי החוקר א-להי מרן מהר"ל (נצח ישראל פרק א), שרוח הקודש מדברת מתוך גרונו, שהאחדות בישראל הושם בטבע, וגם זכותה דאמנו רחל מסייעת לזה שלא יהיה לנו האחדות הזאת למכשול ולפוקה ח"ו, מה גם דורנו זה שנכנסו בכור ברזל ואלו שיצאו בעזר ה' יצאו מלובן ומרוכך, אשר יכולין להטותן לטובה.

וכבר כתב השל"ה (שם), כי אחדות ישראל הוא אחדותו יתברך, והגאון בתשובה מאהבה (ח"א סימן סא) כתב בזה"ל: אם לבנות מקדש במחלוקת, מוטב שלא תיבנה, עכ"ל.

וכל שכן כשיש מקום לבנות ארצנו הקדושה, שהוא אתחלתא דגאולה, ולקרב בזה בנין ביהמ"ק, וכמו שהארכתי לעיל והבאתי כן מבעל משנת חסידים, ותלוי באחדות ישראל, בוודאי החוב לאחד את כל ישראל ולהמניע כל מחלוקת וכל פרוד, ולבנות ארצנו באחדות. וגם ראיתי בתשובת מהר"י ענזיל זצ"ל (צד ד), שהביא בשם רבנו מהר"ל, שכתב בספריו [נתיבות עולם, נתיב השלום פ"א], דידוע דשמו של הקב"ה הוא שלום וחותרו אמת (ע"י ויקרא רבה ט ט; שבת נה), והנה מי קרוב יותר אל הגוף - שמו או חותמו, בודאי יודה הכל, ששמו קרוב אל עצמות האדם יותר מחותמו. וכן הוא אצל הקב"ה, ששמו - שלום - חשוב אצלו יותר מחותמו, שהוא אמת, על כן צריך הרבה פעמים לוותר על האמת שהוא רק חותמו של הקב"ה, מפני השלום שהוא שמו של הקב"ה.

ערכה של ארץ ישראל

הגאון רבי אליהו שלזינגר שליט"א

קרוב לחמישים ספרים כתב במהלך השנים הפוסק המפורסם **הגאון רבי אליהו שלזינגר שליט"א** רבה של שכונת גילה בירושלים, כשגולת הכותרת של ספריו ללא ספק היא סדרת "שו"ת שואלין ודורשינן", במסגרתה יצאו לאור עד עתה עשרה כרכים מלאים בתשובות במגוון נושאים הלכתיים, לצד מאמרים תורניים בסוגיות הש"ס והתכתבויות שונות עם גדולי הרבנים והפוסקים. את הסימן הראשון בכרך הראשון ייחד הרב שלזינגר להחזרת שטחי ארץ ישראל ודיני פיקוח נפש. אף שהתשובה המפורטת נכתבה כהתייחסות אקטואלית לשאלת מסירת שטחי ארץ ישראל תמורת הסכמי שלום עם הערבים, מגלה הרב שלזינגר בפתיחה לתשובה זו, כי "לא אוכל שלא לגלות את אשר בוער בקרבי זה שנים רבות, באשר קיימת הרגשה שאהבת ארץ ישראל ואהבת ישראל המה מן הדברים הפחות חשובים בעולם התורני ובעולם הישיבות, עד כדי כך שלעתים אף דומה שיש הסבורים שקיימת סתירה ביניהם והדברים נשמעים בעוו"ה".

במאמר הארוך והמפורט מקיף הרב את הנושא הזה מכלל היבטיו, תוך שהוא נוגע בסוגיות של פיקוח נפש, מצות ישוב ארץ ישראל בזמן הזה, חובת הבטחון בקב"ה, תום תוקף שלוש השבועות ועוד, ומסיק, שבמציאות העכשווית אין חולק על כך, שאסור למסור את שטחי ארץ ישראל לידי אומות העולם.

למעלה משלושים שנה אחרי כתיבת המאמר [בשנת תשמ"ט], ישבנו לשיחה מרתקת עם הגאון הרב שלזינגר שליט"א, על עבר הווה ועתיד, בשיחה המשלבת דברי תורה ואקטואליה, תוך התייחסות מפורטת לשיטתו של מורו ורבו מרן הגרא"מ שך זצוק"ל לסוגיות אלו, כאשר מחד ידועה הסתייגותו ממגורים במקומות מסוימים שהיה קיים חשש שהם ימסרו לערבים בהסכמי שלום עתידיים, אך מאידך ידועה התנגדותו הנחרצת להסכמי אוסלו והוראתו הנחרצת כי על היהדות החרדית לשתף פעולה עם ממשלות הימין הקרובות יותר למסורת בניגוד לשמאל האנטי-דתי.

תחילה אנו מבקשים לשמוע על יחסו הכללי של הרב שך לארץ ישראל.

"אהבתו של הרב שך לארץ ישראל היתה אהבה עזה. לא לחינם הוא הגיע לארץ ישראל למרות שיכול היה לנסוע לאמריקה - שם היה רבי אהרן קוטלר שהיה קרוב משפחתו - והוא יכל לשבת שם בכבודו של עולם. גם הרב מבריסק קיבל הצעות לצאת לחו"ל והוא לא הסכים. גם המשגיח הגר"י לוינשטיין שבתחילה הלך לאמריקה אמר אחרי תקופה, שהוא לא יכול להיות שם, כיון שאמריקה זה רק ממון ותאוות, וכולם עלו לארץ.

כך היתה גם אהבתו לעם ישראל. כולם זוכרים כמה פעמים הוא דיבר על אנשי הקיבוצים שאין אנו יכולים להשלים עם כך שהם לא שומרים תורה ומצוות. באחד לספטמבר, כשבתי הספר הכלליים מתחילים ללמוד, הוא לא אכל ארוחת בוקר והוא היה צם חצי יום. הוא אמר, שביום הזה מיליון ילדים יהודים הולכים לשמד. הוא תמיד דבר על הילדים באלנבי בתל אביב וברחוב יפו בירושלים. אז אף אחד לא דבר על זה, והוא תמיד

דבר על זה שצריך לפעול ולקרב אותם. זה נבע גם מאהבת ישראל וגם מאהבת ארץ ישראל.

הרי הרב שך הוא תלמיד של דרך הגר"א, ואנחנו יודעים באיזו מסירות נפש הגר"א רצה לעלות לארץ ישראל, אלא שלא עלתה בידו. וגם החפץ חיים רצה לעלות לארץ, וכבר קנו לו דירה בפתח תקוה, אלא שהדברים התעכבו ומשמים לא נתנו לו. גם רבי חיים עוזר לא רצה שהחפץ חיים יסע, כי אז לא יהיה מי שינהיג את עולם התורה באירופה. אין שום ספק, שהרב שך היה אוהב ישראל ואוהב ארץ ישראל. לגבי מדינת ישראל, היו לו השגות רבות על ההנהגה החילונית ששולטת במדינה.

הרב שך גם לא כל-כך נתן לאנשים לצאת לחו"ל. אני חושב שהוא מעולם לא יצא מהארץ, למרות שרצו שהוא יסע לאסוף כסף לישיבת פוניבז' ושאר מוסדות התורה. כך גם הרב אלישיב ורבי שלמה זלמן אויערבך לא יצאו לחו"ל. גם רבי חיים קניבסקי מעולם לא יצא לחו"ל, וגם בתקופות שהוא הרבה לנסוע בשביל סנדקאות - הוא לא נסע למקומות שהיה לו ספק אם הם בתוך גבול א"י. אני אמנם נאלצתי לצאת לחו"ל,

אבל זה היה בניגוד לרצוני, וכל אלו שמספרים לי שהם היו בחו"ל - אני ממש לא מקנא בהם. אני שומע בחורי ישיבות שואלים אחד את השני - "לאן אתה טס?" וזה לא בסדר. צריכים להסביר להם, שיש הלכה שאסור לצאת מהארץ. אומרים שזה בשביל הבריאות... תסע לטבריה ותשב ליד הכנרת. אמנם בשביל תורה מותר לצאת לחו"ל ע"מ לשוב לארץ, ונכלל בזה גם מי שיש לו צורך רוחני שמותר לו לצאת, וזה ההיתר של אלו שנוסעים לציון הנועם אלימלך וכדומה, כי הם מרגישים שם התעלות, וזה נקרא לצאת ללמוד תורה. ואמנם צריך לדעת שיש קברי צדיקים גם בארץ ישראל... היה אחד שאמר לרב אלישיב שהוא רוצה ללכת לציון הרשב"י, הרב אלישיב אמר לו - הרי אם רשב"י נמצא שם או לא אנחנו לא יודעים במדויק, אמנם יש מסורת כזו אבל לא יודעים בוודאות, ואילו את זה שהשכינה לא זזה מהכותל המערבי - זה דבר ודאי ואין חולק על כך, אז לא עדיף ללכת לכותל?!".

מה היתה דעתו של הרב שך על הסכם אוסלו?

"הוא התנגד. גם בגלל שזו היתה ממשלת שמאל, וגם בגלל שמה שהם עשו היה הפקרות וסכנה. הוא לא היה איש ימין ולא איש שמאל, והמושגים האלו לא היו בכלל בלקסיקון שלו, אלא כל מה שהוא אמר - היה על פי דעת תורתו.

זה לא סוד שהרב שך לא כל-כך רצה שאברכים יגורו בביתר, וגם הרבי מגור לא שולח לשם. אבל אני לא בטוח שהסיבה של הרב שך היתה בגלל התגרות באומות', למרות שודאי זה מפריע לאומות, אבל הרי לאומות אכפת גם שיש יהודים בגילה, ואכפת להם שישנם ירושלים ותל אביב, והכל אכפת להם. אלא שהיה לו חשש שיום אחד יכרתו הסכמי "שלום" ויחזירו שטחים, והוא חשש שבכזה מקרה יחזירו את ביתר ומודיעין-עלית, ולכן הוא לא רצה שאברכים ילכו למקומות האלו ובסוף הם ישארו בלי דירות. אבל למרות זאת, הוא לא מחה באלו שהלכו לגור שם, ויש שם ציבור ליטאי גדול, וגם לי יש ששה ילדים שגרים שם, וכנראה שכורח המציאות גורם שיהודים ילכו לגור שם, והיום נראה, שאין סיכוי גדול להחזרת שטחים. וכמובן, שלכולנו יש תקווה שיהיה שלום בלי החזרת שטחים.

החתן הרב אליהו שליזינגר ואביו ר' אהרן צבי יושבים לצד מסדר הקידושין מרן הרב שך זצוק"ל

אבל אכן דעתו היתה שאם יהיה מצב שבאופן ברור על ידי מסירת שטחים יהיה שלום ואם לא ימסרו שטחים יהיה פיקוח נפש, אז עדיף לעזוב חלקים מהארץ, ובלבד שיהודי אחד לא יפגע. אבל בטח שלא במצב הקיים, ואנחנו רחוקים ממצב כזה כרחוק מזרח ממערב. מצב כזה לא קיים ולא יהיה. אני כתבתי מאמר שמסקנתו, שמרן הרב עובדיה ואחרים קיבלו בעיקר את אנשי השמאל בצה"ל למרות שגם לימין היו מפקדים חשובים כמו רפול וגנדי ועוד, ואם הם היו שומעים את כל הצדדים לא היו מכריעים לכיון אחד. היו כאלו שאמרו - "אם יחזירו שטחים יהיה שלום", והיו שאמרו "אם יחזירו שטחים יהיה פיקוח נפש יותר גדול". לכן כתבתי, שמכיון שזו שאלה הלכתית, הרי שבמקרה כזה על-פי הלכה נאמר הכלל "שב ואל תעשה עדיף" וצריך להשאיר את המצב כפי שהוא עד שיתבררו הדברים. כיום המצב הוא שיש סבל ושנאה, וכשעזבו שטחים, המצב נהיה רק יותר גרוע. לכן כתבתי שבמצב הנוכחי ודאי שח"ו למסור שטחים, אלא צריך להשאיר את המצב על קדמותו. ואני יודע מידיעה אישית, שזו היתה גם דעתו של הרב שך, כיון שהראיתי לו את המאמר שלי, והוא הסכים עם הדברים. גם הרב עובדיה זצ"ל אמר לי שהוא ודאי לא התכוון למצב הקיים".

ידוע שהרב שך הכריע שיש ללכת עם הימין כיון שהם יותר קרובים למסורת.

"נכון. רבין בא אליו הביתה והוא רצה שהוא יצטרף לממשלתו, והרב שך הראה לו מה שכתב כמדומה רבי יהודה החסיד, שתמיד היהודים שהיו קרובים למסורת - הם ניצלו מהפוגרומים ומהגירושים, ולכן הוא אמר שאנחנו הולכים עם האנשים שהם בעלי המסורת. וזה כך עד היום, למרות שמבחינה כספית ומצד התהודה של התקשורת יכלו לקבל הרבה יותר מהצד השני ואף אחד לא היה פוצה פה. את זה הוא הנחיל, וכולם הולכים בדרך הזו.

"הרב שך גם לא רצה להיפגש עם שמעון פרס, בגלל שהוא הלשין בחו"ל על מדינת ישראל שהיא גרמה לרצח בסברה ושתילה, ולכן הוא סבר שהוא 'מוסר'. הוא לא רצה להיפגש אתו, למרות שהוא ניסה באלף טצדקי למצוא דרך להיפגש עם הרב שך, אך הרב שך לא הסכים בשום אופן. למרות שהיה לנו קצת הכרת הטוב לפרס שהיה סגן שר הביטחון ותמיד הוא היה בעד בני הישיבות ומעולם הוא לא התנגד לעולם הישיבות - ואמנם אני לא יודע אם זה היה מרצון או בגלל שיקולים פוליטיים - אבל לקבל אותו לא הסכים. גם היום אנחנו רואים איך השמאל אומרים לביידן שיחרים את מדינת ישראל, והם פשוט רוצים לשרוף את המדינה. אתה רוצה לעשות אתם מדינה יהודית?! אנחנו עוד לא שם. אמרתי למישהו, שהם לא מפחדים מהדמוקרטיה, אלא הם מפחדים מהדמוגרפיה. רואים בציבור החרדי איך כל שנה נוסף בית ספר חדש של שמונה כיתות, והם הולכים וכורתים את עצמם".

מה היתה דעתו על קיום מדינה שתפעל ע"פ התורה?

"לא שמעתי ממנו בפירוש, אבל עיקר שיטתו היתה שעלינו לדרוש שיתנו לנו לחיות ולקיים תורה ומצוות, ולקיים את עולם התורה. כמובן שהוא מאד תמך בקירוב יהודים, והוא יסד את ארגון 'לב לאחים', שהיה ארגון קרוב. העורך הראשון של 'יתד נאמן'

ר' משה גרילק ז"ל רצה לפרסם בעיתון מעריב מדור בשם 'דע את יהדותך' והוא שאל את הרב שך, והוא הורה לו לעשות זאת. אבל הוא ידע, שלא שייך לדבר על מדינה יהודית והוא ראה היטב את המציאות. אתה רואה מה קורה בדור שלנו, שאנשי השמאל שורפים את המדינה, ותאר לך אם הוא היה מדבר על להפוך את המדינה למדינה יהודית דתית - הרי הם היו שורפים את המדינה במנגל... ואמנם היום הציבור שלנו גדל וגם רוב הציבור הכללי הם מסורתיים, אבל עדיין הציבור החרדי הוא רק כ-20 אחוז מתוך האוכלוסייה היהודית. ואמנם הרוב הם מסורתיים, אבל מלחמת הסטרא אחרא בימינו היא מלחמה גדולה וקשה, והכח בידיהם. הצבא והמשטרה והפרקליטות ובית המשפט והאקדמיה והתקשורת - הכל בידם. וגם אם יהיה רוב חרדי - ויבוא זמן שזה יהיה בלי שום ספק - הם לא יתנו לחרדים לשלוט, והם יהפכו את החוקים, שכל מי שיש לו זקן ופאות לא יכול לשלוט. הם יעשו את הכל, והם חשודים על כל העבירות שבתורה - ואני מדבר בעיקר על השמאל הקיצוני והתקשורת וחבריהם."

האם הרב שך התנגד לעצם קיומה של מדינה לפני ביאת המשיח, גם לו יצויר שהמדינה היתה מתנהגת ע"פ התורה?

"לא שמעתי ממנו על כך, אבל בעקרון, גדולי ישראל לא אחזו מהשיטה של סאטמר. זו עובדה. הרב שך תמך בכך שיקחו כסף מהמדינה ושהמדינה תחזיק את החיידרים והישיבות."

מה היה היחס של הרב שך לנסי מלחמת תש"ח ומלחמת ששת הימים?

"כל גדולי ישראל הסכימו שהיו ניסים עצומים. אחרי קום המדינה היה מכתב שעליו חתמו רבי זלמן סורוצקין ועוד מגדולי ישראל, שהיה כתוב בו שאנחנו במצב של 'אתחלתא דגאולה'. ראו כל-כך הרבה ניסים וכל-כך הרבה יהודים שהגיעו מכל קצוות העולם. אבל אח"כ ראו שזה לא בדיוק 'אתחלתא דגאולה'. הרב מבריסק אמר שזה היה חיוך מהבורא, והיה עת רצון שתהיה גאולה אבל הציונים קלקלו. אני זוכר שכאשר אני למדתי בפוניבז' כבר אמרו תחנן ביום העצמאות

וגם הרב מפוניבז' בעצמו אמר תחנן, אבל אני יודע שבשנים שלפני כן היו שנים שלא אמרו תחנן. היתה אכזבה גדולה מהניהול של המדינה. גם אחרי מלחמת ששת הימים ובעיקר אחרי מלחמת יום הכיפורים היו הרבה בעלי תשובה והיתה תקווה גדולה, אבל אח"כ היתה אכזבה גדולה."

יכול להיות שאנחנו היינו צריכים להתנהל אחרת?

"הכל יכול להיות, אבל אני לא כ"כ אוהב שתמיד אומרים שאנחנו לא בסדר ואנחנו אשמים, ואם אנחנו היינו עושים כך וכך המצב היה אחרת. הכל יכול להיות. בסופו של דבר הם לא בסדר, והם אלו שנלחמים נגד הישיבות ונגד כל דבר של יידישקייט, ואני חושב שהמלחמות הגדולות עוד לפנינו. השיטה שלנו היא שתפקידנו היום הוא לקרב יהודים כמה שאפשר, ולקדש שם שמים, ולהציל מה שאפשר ליידישקייט."

"היה יהודי בגילה שהיה חבר של יחיאל קדישאי, מזכירו של בגין, והוא שאל אותו מה בגין אומר על כך שהוא עלה לשלטון ולמרות זאת הוא לא הצליח לשנות שום דבר. בגין אמר לו, שיש לו טראומה מאלטלנה. אחרי שהוא ראה מה היהודים האלו מסוגלים לעשות ליהודים אחרים, הם שרפו את האוניה, ואחרי שיהודים קפצו לים הם הורו לירות בהם וששה עשר יהודים נהרגו. הוא הבין שאם לא יתנו להם קצת מהשלטון הם ישרפו את המדינה. בגין לא היה נביא ולא בן נביא ואפילו לא היה לו רוח הקודש... אבל הוא צדק. אתה רואה עכשיו שאין להם שום חלק בשלטון, ואני אומר לך שהם ישרפו את המדינה."

מה הפתרון?

"אתם באים אלי לשאול מה הפתרון?! מי אני שאוכל לענות על כך. אנחנו צריכים להתפלל לביאת המשיח, ולעשות את שלנו. להמשיך לפתוח עוד ישיבה, ולעשות טוב, ולדבר טוב על ארץ ישראל. אבל לפי המצב שלנו היום - שאנחנו המעט והם הרבים - אני לא חושב שנוכל לכפות עליהם מדינה יהודית אמיתית. יכול להיות שזו שאיפה טובה, אבל בינתיים היא לא נראית לי מציאותית. תראה בספר אבן שלמה של הגר"א שכתב, שלפני ביאת המשיח ישלטו כאן הערב רב והם יהיו השליטים האמיתיים עד ביאת המשיח. אנחנו במצב לא טוב, אבל ישועת ה' כהרף עין. אני מאמין באמונה שלמה, שאלו הפרפורים האחרונים של הסטרא אחרא. זו דעתי העניה. כי רואים שמה שהם עושים זה כבר לא בדרך הטבע וזה אף פעם לא היה. ולכן אני חושב שזה משהו שמימי."

הערת המערכת: הראיון עם הרב שליט"א התקיים עוד לפני מלחמת שמחת תורה. בעקבות המלחמה, הרב שליט"א ביקש להוסיף דברים אלו:

"בימים אלה, עם ישראל היושב בציון נמצא במצב קשה ובסכנה גדולה, עם הרוגים רבים שנטבחו ונשחטו על קידוש ה', ואנו זקוקים לרחמים מרובים, ואולי בזכות האחדות המופלאה שקיימת היום במדינה, נזכה לגאולה גדולה וישועה." ◆

שו"ת בעניני דיומא

הגאון החסיד רבי יצחק דוד אלתר שליט"א

בחודשים האחרונים זכו חברי אגודת 'קדושת ציון' להכנס מספר פעמים למעונו של הגאון החסיד רבי יצחק דוד אלתר שליט"א ראש כולל 'בית תלמוד להוראה' בבני ברק, ובנו של מרן בעל הפני מנחם מגור זצוק"ל. במהלך השיחות שנהלו חברי האגודה עם הגרי"ד שליט"א, הוא הביע בפנינו את הערכתו הרבה לפעילות האגודה בעניני דרישת ציון על טהרת הקודש, ואף ציין לשבח את העובדה, שהאגודה מאחדת בתוכה את בני כלל הזרמים ביהדות החרדית - חסידים וליטאים, אשכנזים וספרדים ועוד, ואמר כי לדעתו יש לאגודה שני תפקידים - התפקיד הראשון הוא לעורר על עניני ארץ ישראל, והתפקיד השני הוא להוריד את המחיצות שישנן בין הקבוצות השונות בציבור החרדי.

באחד הביקורים במעונו, זכינו שהגרי"ד שליט"א יעניק לנו ראיון נדיר על עניני השעה - מהו האופן הנכון לחנך את הילדים לחיבת ארץ ישראל, מהי ההסתכלות הנכונה על היחודיות והמורכבות של דורנו, ובמה ראוי להתחזק בתקופות הקשות בהן אנו מצויים. בהזדמנות זו אנו מביאים בפניכם את הדברים הנפלאים, הבהירים והמחזקים.

ודאי שזה אסור, כי מאי חזית דדמך סמיק טפי? למרות שהם לא שומרי תורה ומצוות, כבר הגדיר אותם החזו"א שהם כתינוקות שנשבו, ויש הרבה אנוסים.

האם אנחנו צריכים להחשיב את זה שהם מוסרים את נפשם בשביל כלל ישראל?

בודאי. צריך להעריך את זה, ואי אפשר לקחת את זה מהם. יכול להיות שיש אצל החילונים גם הרבה משתמטים, אבל אלו שבפועל מוסרים את נפשם - לא צריך לקחת מהם את הזכויות שיש להם. ודאי שלא צריך להסתכל עליהם בתור מנהיגים וכדומה, אבל כיהודים - לכל אחד ישנה המעלה שלו.

אמנם אצל ילדים, אם תתחיל לדבר על מעלות של הצבא, כל העולם שלו יהיה שם, וזה יהיה התחפוש שלו... לכן כל עוד השכל שלהם אינו מספיק מפותח, פחות צריך להדגיש את המעלות האלו. אבל אחד שקצת מתבגר - לא צריך לשכוח את זה.

הגמרא בחולין צב. אומרת - "אומה זו כגפן נמשלה, זמורות שבה - אלו בעלי בתים, אשכולות שבה - אלו תלמידי חכמים, עלין שבה - אלו עמי הארץ, קנוקנות שבה - אלו ריקנים שבישראל, והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא, דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא". העלים הם העמארצים, אבל הם מגינים על האשכולות, ואם לא יהיו עלים לא יהיו אשכולות, ולכן האשכולות צריכים להתפלל אף על העלים.

איך צריכה להיות ההסתכלות על מהות התקופה, כאשר מצד אחד אנחנו נמצאים בארץ ישראל, ומצד שני שולטים הערב רב?

הקב"ה מזכיר לנו מדי פעם על-ידי מאורעות התקופה, שהוא בעל הבית של העולם. ב'מודים' אנחנו אומרים - "על חיינו המסורים בידך". הפשט הפשוט הוא שאנחנו מודים להקב"ה שנתן לנו חיים, ומציינים שאף כמות החיים תלויה בידו. אבל אני חושב, שיש כאן עמקות יותר גדולה. הקב"ה יכל להגיד לך - "קח צ'ק של מאה

איך צריך להיות היחס שלנו למה שקורה בתקופה הזו, כאשר רוב ההרוגים בשמחת תורה אינם מציבור שומרי התורה והמצוות, ואף הצבא אינו מתנהל עדיין, לדאבוננו, על-פי חוקי התורה?

כבר אמר אחד מהגדולים, שאמנם הם היו אנשים פושעים, אבל ברגע שהם נהרגו, נאמר בהם מה שאמרנו חז"ל, שהם נכנסים בגדר מלות הפסוק 'נבלת עבדיך', והם נמצאים בעולם אחר.

ביחס לצבא, אני לא מבין מה הספק. ודאי צריך להתפלל על האנשים האלו שמוסרים את נפשם למען ההגנה על היהודים. כמובן, שיש להקב"ה החשבונות שלו. כתוב במשנה באבות - "אל תעש עצמך כעורכי הדיינים, וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין". בפשטות זה מדבר על אלו שהולכים לדין תורה. אבל אני חושב שיש בזה מסר לכל בן אדם. כל פעם שקורה אסון, כל אחד מיד נעשה עורך דין. הוא יודע למה הקב"ה עשה ככה. בגלל שחולדאי לא נתן לעשות מחיצות ביום כיפור - לכן פרצו את הגדרות בגבול. יש לו הסבר לכל דבר. זה היה גם באסון מירון, וזה קורה הרבה פעמים, שאנשים מחפשים בדיוק אילו עבירות גרמו לכל דבר. על זה אומרים לך חז"ל - אל תעשה חשבונות של מעלה. דוקא "כשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים" - מה שנוגע לך אתה יכול להאשים את עצמך, אבל "כשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין". מה שלא נוגע אליך - אל תעשה חשבונות. זה לא הענין שלך.

איך מצליחים להנחיל לילדים את ההפרדה, שמצד אחד מתפללים על החיילים, ומצד שני מכירים בכך שהצבא אינו מתנהל על-פי התורה?

לילדים קטנים באמת יותר קשה להבין. אבל עיקר הבעיה היא שהיום הדברים לא ברורים גם אצל המבוגרים. אם אצל האבא הדברים ברורים, זה משפיע גם על הילדים. צריך לדעת, שבשורש אנחנו עם אחד. אם יבוא ערבי ויגיד לך - "תירה בחייל הזה, ואם לא - אני יורה בך" -

או לא, ואם הם ינצחו או לא - הכל תלוי ביד הקב"ה. ולכן, כיון שאני יודע שהכל תלוי בידי והמפתחות אצלו, אני פונה אליו ומבקש ממנו שירחם עלי. וכמה שאתה בוטח באמת, כך תהיה רגוע.

איך צריך לחנך את הילדים לחיבת ארץ ישראל?

בעבר היו לומדים בחיידרים ובבתי הספר הרבה על מולדת הארץ' כחלק ממקצועות החול, וזה היה גורם חיבה. מצד שני יש בעיה, שהילדים אוהבים מדי את האקשן, והם יכולים להעריץ את הצבא וכדומה, ולכן החרדים קצת נמנעו מלעסוק בזה. אבל הרי החינוך האמיתי ביותר זה דוגמא אישית בבית. לא כשאתה אומר מוסר לבן שלך, אלא כשהוא רואה איך אתה מתיחס באמת לכל דבר. כשהילד רואה שהאבא לא כל-כך מתלהב מחו"ל, אז גם הבן פחות מתלהב, וכן כשהוא רואה שאתה מחשיב את קדושת ארץ ישראל ופירות ארץ ישראל - אז גם הוא מחשיב את זה.

אבי זצ"ל היה מורה כמה פעמים להעדיף לעשות טיפולים רפואיים וניתוחים בארץ ולא בחו"ל, ואפילו אם הטיפול בארץ קצת פחות טוב, כי הוא אמר שהזכות של ארץ ישראל מגינה, שיש מקור בגמרא במסכת מכות שאף מי שנגמר דינו למיתה בחו"ל וברח לארץ ישראל, צריך לדונו מחדש מפני זכותה של ארץ ישראל אולי ימצאו לו זכות.

דודי האדמו"ר הלב שמחה מגור זצ"ל, אף כשנסע לשוויץ להרים והתחילו לדבר שהאוויר שם נקי, הוא אמר שבארץ ישראל האוויר הרבה יותר טוב, ורק המכוניות מקלקלות את זה. וכן כשדיברו שהחלב השוויצרי מאד טוב, הוא היה אומר שהחלב בארץ ישראל הרבה יותר טוב, רק ששמים בזה הרבה מים. והוא מאד נזהר לא לדבר שום דבר רע על ארץ ישראל. יש סיפור על רבי שמעון מאמשינוב שהגיע מפולין לארץ ישראל לפני המלחמה, והוא פגש חסיד אחד שעבד בסלילת כבישים ולבש רק גופיה. החסיד ניגש אליו והתנצל, שחם בארץ ישראל ולכן הוא לבוש כך. הרבי אמר לו - "מצדי אתה יכול להוריד גם את הגופיה, אבל אל תדבר גנאי על ארץ ישראל!"

בתפילת שמונה עשרה רואים איך חז"ל צמצמו כל מילה. לא מבקשים בשמונה עשרה על שידוכים, ולא על בנים טובים, אבל כמה בקשות אנחנו מבקשים על ציון וירושלים - "ובנה אותה בקרוב בימינו", "את צמח דוד", "והשב את העבודה לדביר ביתך". אתה מתפלל על זה כל יום, כמה השקעה אתה משקיע, היעלה על הדעת סתם להוציא את המילים מהפה ולא לחשוב על מה שאומרים? כשהיינו בגלות, וכן היום אלו שנולדו בחוץ לארץ יש להם קצת ניסיון לעזוב את המולדת שלהם, כי כל אחד קשור למדינה שבה הוא נולד, ואדם לא אוהב לעשות תהפוכות ולקפוץ למים. אבל אנחנו, שכבר זכינו ואנחנו נמצאים בארץ ישראל אין לנו הניסיון הזה - לכל הפחות אנחנו צריכים לשמוח בזה, ושזה יהיה ערך חשוב אצלנו. יש שאלה בראשונים מדוע לא אומרים ברכה על מצות ישוב ארץ ישראל. הרי יהודי מקיים מצוה בכל שניה ושניה

ועשרים שנות חיים, ותהיה בטוח שכך תחיה". אבל בכזה מקרה - היית שוכח ממנו. אנחנו מודים להקב"ה שהוא נתן לנו כאלו חיים שהם 'מסורים בידך'. הוא מזכיר לנו כל הזמן, שהחיים מסורים בידי. במגפת הקורונה הקב"ה אמר לנו - אל תסמכו יותר מדי על המדע. נכון שהמדע מפותח מאד, אבל אני יכול לעשות פתאום משהו אחד קטן שיזכיר לכולכם את הקב"ה. כך גם כולנו היינו בטוחים שיש לנו צבא חזק, וישראל היא מעצמה גדולה, אבל הקב"ה אומר לנו - כשאני רוצה, אתם תסגרו את העיניים, ויהיה פתאום טבח נורא ביום אחד, ואז תתעוררו. המסר הוא שאנחנו לא צריכים לעזור לקב"ה לנהל את העולם. גם מה שאמריקה לא שולטת בכל העולם - זו תוכנית של הקב"ה. הוא עושה שאיראן יחברו לרוסיה וסין, כדי שלא נסמוך על בשר ודם.

מצד שני אנחנו רואים את המהפכה המשפטית, ואת השבירה של השמאל. תמיד הם צעקו שיש לנו פרטנר, ושצריך לחיות בשלום עם הערבים. עכשיו לאט לאט זה משתנה. יכול להיות שנתניהו יפול, אבל מצד שני השמאל עצמו נהיה הרבה יותר ימני. אפילו האירופאים לומדים לאט לאט שיש להם בעיה עם המוסלמים. הרי שאנחנו רואים איך הקב"ה מנהל את העולם, ותפקידנו הוא לעשות את ההשתדלות, אבל ניהול העולם הוא רק בידו. אנחנו לא מבינים כל מה שקורה, אבל אנחנו רואים דבר אחד בוודאות - מה שפעם היה נעשה בשבעים שנה, היום נעשה בחמש שנים, בכל התהליכים. הקב"ה מראה לנו כל פעם שתפקידנו הוא להיות מנוהלים ולא מנהלים. הקב"ה אומר לנו - חמשת אלפים שנה אני ניהלתי את העולם, תנו לי לנהל עוד כמה מאות שנים.

מצד שני צריך לעשות את ההשתדלות האמיתית, וזה מקנה את הרוגע, וכשהאבא רגוע - אז גם הילדים יותר רגועים. הסיבה שאנשים נתפסים לפחד, זה תלוי כמה שאדם יותר בוטח בבשר ודם. כי אז פתאום מתערער לו הבטחון. אבל מי שאינו סומך על בשר ודם, אינו מפחד. ואמנם צריך לעשות את ההשתדלות, ואכן הצבא עושה השתדלות, אבל שכחו לפנות לאבא שבשמים. זה כל הסיפור.

אנשים שואלים במה צריך להתחזק. לכאורה ברכות ותפילה הם שני הדברים העיקריים. צריך להודות לה', ולדעת שהוא מנהל את העולם. גם כשאני עושה השתדלות ומרויח כסף, הכסף לא מגיע בגלל ההשתדלות, אלא בגלל שהקב"ה קצב לך בראש השנה שיהיה לך השנה כך וכך כסף. אתה צריך לעשות את ההשתדלות, אבל לא ההשתדלות גורמת שהכסף יבוא. הרי אתה יכול לעשות את ההשתדלות, ופתאום יהיה לך פיצוץ בצנרת ותפסיד את הכל. ומצד שני יכול להיות שלא תעשה שום השתדלות, ופתאום תקבל סכום גדול.

יש מחלוקת גדולה בנוגע לשאלה מהו 'ביטחון'. האם צריך לבטוח שיהיה טוב, או שצריך לבטוח שהכל בידי הקב"ה, אף שהוא יכול לעשות גם שלא יהיה טוב. זו היתה מחלוקת גדולה. אבל ודאי ששורש הבטחון הוא, שהכל תלוי ביד הקב"ה ואני צריך לפנות אליו. ובודאי שאם אחד בוטח בה' - אז הוא מנצח, כמש"כ "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו". הרי שבזכות הביטחון - "והיה ה' מבטחו" ויושיע אותו. וכן אמרו בגמרא על הפסוק "משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה'", ומבואר בגמרא, שהפסוק נדרש מההתחלה לסוף ומהסוף להתחלה. וכוונת הגמרא, שהתפקיד שלנו הוא לבטוח בה', ולהאמין שהכל תלוי בהחלטה של הקב"ה והוא לא חייב לעשות שום דבר. השאלה אם הכדור יפגע

שהוא מחזק את הישוב בארץ ישראל, ובודאי שזה גם מקדם את הגאולה בלי ספק. ♦

הגה"ח רי"ד אלתד בשיחה לקדושת ציון

נגוהות אור

מחייו של רבנו הגה"ק רבי ישכר שלמה ב"ר יצחק מפישטיאן זיע"א

של ראש הישיבה, אשר עלול לקפוץ לפתע כדי לראות את מעשי תלמידיו בשעות שבין אשמורה התיכונה לעלות השחר.

ישיבה זו, אשר הוציאה מבין שורותיה כמה וכמה מורי הוראה בישראל, היא מקור גאוה ליהודי עירית המרפא פישטיאן, ועם כל זאת - ישנם שאינם מרוצים. צרכי עמך ישראל מרובים, רבים הם המטלות אשר על כתפיו של המרא דאתרא, וכמה מראשי הקהל גמרו בלבם, כי לא יתכן שרבים הנערץ יהיה משועבד גם לצרכי העיר, וגם לתלמידי הישיבה. לדבריהם, מאז הוקמה הישיבה, הרב אינו פנוי דיו לצרכי הקהילה.

השמיעו את הדברים באזני הרב פעם ופעמיים, אך הרב אינו מוכן לוותר על ישיבתו. שב הוא על משנתו בנעימות אך בתקיפות, כי לא יתכן לבטל ישיבה מקהילתם החשובה, ואף אם הדבר תופס מעיתותיו, עדיין רבה היא ההשפעה הקדושה אשר משפיעה הישיבה על עירם, ולא יתכן לבטלה חלילה.

ויהי היום, גמלה ההחלטה בלבם של כמה מראשי הקהל, וגמרו אומר להציב אולטימטום לרב העיר. באו הם אל ביתו, נכנסו אל חדרו של הרב, ויאמרו אליו כי לא יתכן עוד כזאת. "רוצים אנו, כי רבנו יעמוד בראשנו, אך אין זה מכבודה של העיר, כי רבה היא עוסק עם הנערים כמה שעות בכל יום, ועל כן אנו נותנים לפניו את הבחירה - או הרבנות או הישיבה", אמרו ראשי הקהל.

רבנו ישב על כסאו אשר בראש השולחן, ערימות של ספרים לפניו, ויאזין לדבריהם בכובד ראש. משסיימו הללו, שתק רבנו רגעים ארוכים, ראשו שעון על ידיו, עיניו עצומות, וכולו שקוע במחשבות ושרעפי קודש. מקץ כמה רגעים, פקח רבנו את עיניו, קם על רגליו, ונתן בראשי הקהל מבט עז ותקיף.

לפתע נשמע קולו של הרב - "מוותר אני על הרבנות", אמר רבינו. "אם אין אתם מבינים את חשיבותה של הישיבה הקדושה, מוכן אני לפנות את כסאי לאיש אחר, אך הישיבה לא תמוש חלילה ממקומה". בסיום דבריו שב רבינו והתישב במקומו, חזר אל ספריו, וצלל במעמקי הסוגיות אשר עסק בהן, כאילו לא אירע דבר.

א.

האלאס, עיר קטנה בצפון מזרח הונגריה

נער קטן הוא ישכר שלמה, וכבר מבחינים הכל, כי עדיו לגדולות. כבר בגיל שלוש החל אביו ר' יצחק טייכטל ללמוד עמו את התורה הקדושה, וכך בכל יום ויום משעת בוקר מוקדמת, יושב ישכר שלמה, וקולו ממלא את הבית. הוגה הוא בתורה שעות רבות בכל יום, ופקחותו וחיידודו ניכרים לעין.

אף אמו לא טמנה ידה בצלחת, רוצה היא להיות שותפה בלימוד התורה של בנה העילוי, ובכל יום ויום אופה היא לו חלה קטנה. חלה לכבוד התורה, ולכבוד ישכר שלמה העוסק בתורה.

ויהי היום, נתרבו עסקי הבית, ובשעה היעודה לא היתה החלה אפויה עדיין, ויישכר שלמה החל להרגיש ברעב הצובט את בטנו. חלפו כמה רגעים, והרעב הולך ומתגבר, ויקם הילד ממקומו שעל-יד הספר, והלך להציץ בתנור לראות עוד כמה זמן יקח עד שתהא פתו אפויה.

הדבר לא נעלם מעיני אמו, ותאמר לו בחיבה - "ישכר שלמה! דע לך, כי התורה יכולה להשביע לא פחות מעוגה טובה. רק צריכים ללמוד בחשק רב, ואז התורה הקדושה תשביע כל רעב".

ישכר שלמה האזין לדברים בתמימות, ושב אל הספר כבראשונה, וילמד בחשק גדול, עד אשר שכח כי רעב היה. לימים העיד על עצמו - "אכן האמנתי לדברים, וחזרתי ללמוד בעיון ובחשק, עד אשר נשכח ממני הרעבון".

ב.

פישטיאן, עיר במערב סלובקיה

העיר פישטיאן כמרקחה. בעין הסערה עומדת ישיבת מוריה. ישיבה זו הוקמה על ידי רב העיר, הלא הוא רבי ישכר שלמה טייכטאל, אשר אף עומד בראשות הישיבה, ועינו פקוחה על כל אחד מחמישים הבחורים המצוינים אשר לומדים בה. נודע הוא ראש הישיבה בהקפדתו על סדרי הישיבה, ויודעים התלמידים כי אף לאחר חצות הלילה, אין הם בטוחים מפני ביקורי הפתע

יושבי עלית הגג עצרו את נשימתם, ולפתע החל אחד התינוקות לייבב בקול דק. אבי התינוק - ר' הלל הופמן מזכיר הקהילה היהודית - הבין את הסכנה הגדולה, ומיד דחף שמיכה לפיו של התינוק, שלא ישמעו הגרמנים. אמו של התינוק, לעומתו, נבהלה כי חלילה לא יוכל בנה לנשום, והחלה מושכת את השמיכה מתוך פיו. כל יושבי הגג הביטו בפלצות במחזה האיום, מצד אחד חרדו לגורל הילד, ומאידך הבינו כי אם ישמעו הגרמנים רעש מעלית הגג, יהיה זה סופם, חס ושלום.

רק אחד לא הפסיק ממלאכתו. הלא הוא רבינו, שהמשיך לחרוט במרץ על גבי גליונותיו, מוסיף עוד שורות בשבחה של ארץ ישראל, עוד מילים ברורות על אופן הגאולה בדרך הטבע, ויושבי העלייה ראו ולא הבינו - כיצד יתכן לכתוב חידושי תורה בשעה נוראה זו. אף שאלו את הרבי - "ילמדנו רבנו, כיצד ניתן לראות צרות כאלו ולהמשיך לכתוב כאילו לא אירע דבר?!"

הרים רבנו את עיניו הקדושות, וענה להם כשעיניו זולגות דמעות - "התחשבו כי איני רואה? רואה אני היטב, ודוקא משום כך אני כותב! דוקא צרות אלו הם אשר עוררו אותי לחקור ולדרוש על מה עשה ה' ככה, וחייב אני להודיע לאחי היהודים, כי רק בארץ ישראל נמצא מנוחה מהגלות! אמנם מיישבי הארץ הם פורקי עול מצוות, אבל מבואר בדברי חז"ל והצדיקים, כי אף באופן כזה יכולה לבוא הגאולה, ואין אנו מבינים את עלילות ודרכי הבורא."

ד.

י' שבט תש"ה, רכבת ליד אושוויץ

קרון הרכבת היה עמוס, כשישים יהודים משרידי מחנה ההשמדה אושוויץ הצטופפו בו. בעלות הברית קרבו לבוא, והנאצים הארורים רצו להתעלל עוד קצת ביהודים הנותרים, והעלו אותם אל הרכבת כדי להרחיקם מהחזית ולהמשיך להשתעבד בהם. בין היהודים היה גם רבי ישכר שלמה טייכטאל זיע"א.

לפתע ראה רבנו, כי אסיר אוקראיני מגושם, חוטף מיד אחד היהודים את פתו הדלה. לא יכל רבינו להחריש, וצעק על השייגעץ - "רשע, תחזיר לו את הלחם!". הגוי לא היסס והיכה את רבנו מכות מוות. רבנו הרגיש כי קצו קרב, ויקרא אל אחיו היהודים שהיו בקרון - "יהודים! עוד מעט תכלה ממשלת זדון מן הארץ, ואתם תזכו לישועה גדולה שתאיר את כל העולם. ביחוד יזכו לכך תושבי הארץ הקדושה".

והוסיף רבנו והבטיח - "יודע אני כי שעותי ספורות, ואני מבטיח לכם שאתפלל בעדכם שתזכו לישועה ולגאולה שלמה במהרה". "אנא" ביקש רבינו, "עשו עמי חסד של אמת והפיצו בעולם את דברי תורתי". ובסיום הדברים עלתה נשמתו הקדושה לגנזי מרומים.

משראו ראשי הקהל כי בנפשו הדבר, שבו בהם ממחשבתם הראשונה, ולא זו בלבד שלא דרשו את החלפת המרא דאתרא, אלא אף הקציבו תמיכה לישיבה מקופת הקהל, למען יהיה רבם פנוי מטרדת החזקת הישיבה ויוכל להקדיש את עתותיו לשאר עניני העיר.

ג.

שנת תש"ב, עליית הגג, בית המדרש, פישיטאן

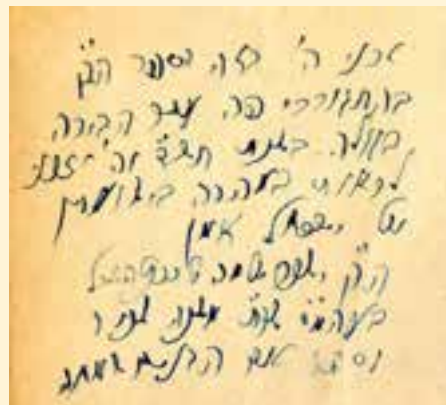
דחוקה היא עליית הגג של בית המדרש, צפופה וחנוקה. האפילה שוררת בה גם בשעות היום, ואף על פי כן - מלאה עליית הגג מפה אל פה עד אפס מקום. מלאה היא בכמה משפחות שנמלטו לכאן מחמת המציק הנאצי. ישנם שיושבים ושותקים, אחרים ממלמלים תהילים, וכולם שרויים בעצבות על אחיהם שלא שפר עליהם גורלם, ובחרדה על העתיד הלוט בערפל.

ביניהם ניכרת דמותו של הרב מפשיטאן. יושב רבנו כמו נמצא הוא בהיכל ישיבתו מוקף בתלמידיו, וכותב את ספרו האחרון, ספר 'אם הבנים שמחה'. שעות על גבי שעות כפוף רבנו על גבי הגליון, והקולמוס לא מש מידו. חורט הוא בדם ובדמעות את צוואתו לדורו. קורא הוא לאחיו היהודים - עזבו את ארצות הגויים, עלו לארץ הקודש.

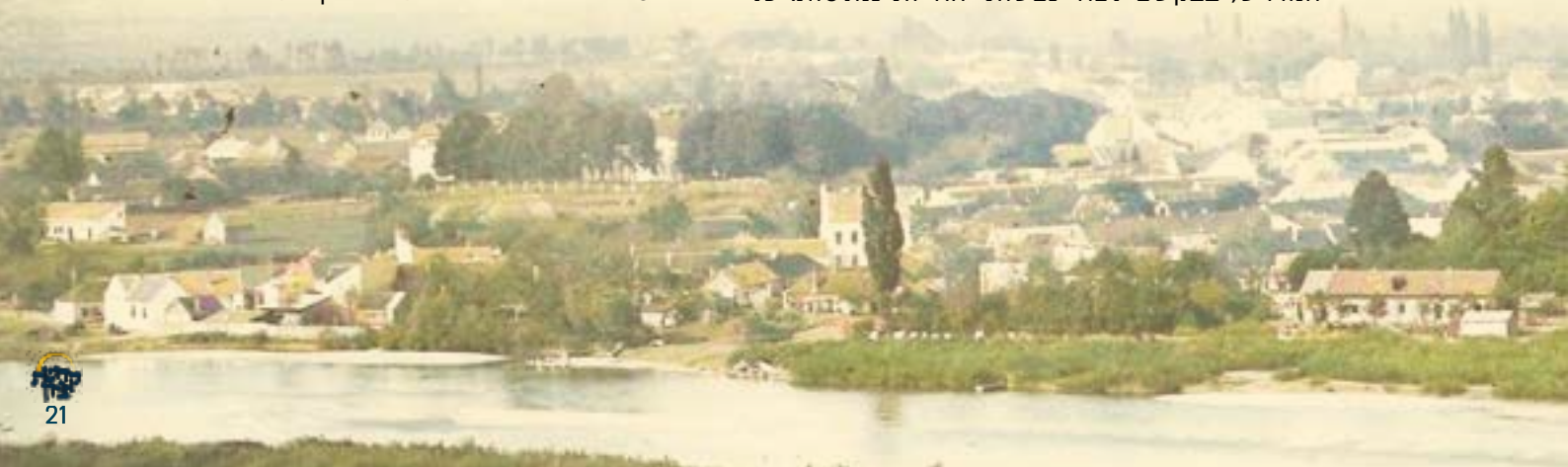
אין לו ספרים, צריך הוא לכתוב מתוך הזכרון, וכך הוא שוזר אמרת חז"ל עם מעשיה נאה מה'אהבת ישראל' מויז'ניץ. באור שמצא בספר ללא כריכה עם מכתב של רבי הלל מקלמיא. מוכיח הוא בראיות ברורות, כי גאולתן של ישראל קמעא קמעא. מתוכח כדרכה של תורה אף עם רבו המובהק הרה"ק ממונקאטש בעל ה'מנחת אלעזר', ומעלה על הכתב את השאלה הנוראה - כמה דם יהודי היה נחסך לו רק היו עולים ישראל לארץ ישראל.

יום אחד בעודו עוסק בכתיבתו, נשמע לפתע קול המולה מהרחוב. הבחור הממונה להציץ מהחרכים של בית הכנסת מודיע בלחישה - "הגרמנים באים!" כל יושבי הגג קפאו במקומם. הנאצים הכו על דלת בית הכנסת, וכאשר לא ענו לדפיקותיהם פרצו אל תוך בית המדרש.

הגרמנים הארורים החלו הופכים את ספסלי בית המדרש, בבקשם לצוד נפשות יהודיות נמלטות. כל

כתי"ק רבינו על אחד מספריו: זכני ה' בזה הספר הק' בהתגוררי פה עיר הבירה בגולה בשנת תש"ד וה' יזכני לראות במהרה בישועתן של ישראל אמן. הק' ישכר שלמה טייכטהאל בעהמ"ס שו"ת משנה שכיר וספר אם הבנים שמחה.

זכרונות מבית סבא

הגה"ח רבי ידידיה ברנסדורפר שליט"א, הגה"ח רבי ישכר דוד קלוזנר שליט"א, והגה"ח רבי יוסף צבי ברייער שליט"א

בחודש שבט הקרוב אנו נכנסים אל השנה השמונים לפטירתו של הגה"ק רבי ישכר שלמה טייכטאל זצוק"ל הי"ד, מי שהיה מתלמידי הגה"ק בעל ה"מנחת אלעזר" ממנוקאטש זצוק"ל, ומגדולי הדור האחרון שלפני השואה, וגם מחבר הספרים "אם הבנים שמחה" ו"שו"ת "משנה שכיר".

קוראי גליונות "קדושת ציון" כבר מכירים את עיקרי משנתו של רבינו זצוק"ל משלל המאמרים העוסקים בתורתו המתפרסמים בגליון מעת לעת, כאשר מזה חודשים רבים אף הוקדש מדור מיוחד ללימוד דברי תורתו בעריכת הרב בצלאל גנז שליט"א.

לקראת יום השנה הע"ט, יצאנו ללקט עובדות והנהגות, דברי תורה ומעשיות מפי כמה מצאצאיו, ובהזדמנות זו אנו מביאים בפניכם שיחה מרתקת שערכנו עם שלושה מנכדיו, על מנת לגעת בשולי אדרתו הגדולה של רבינו זצוק"ל, ולשמוע מקצת מהנהגותיו, גדלותו והשקפתו הבהירה.

בשיחה השתתפו - **הגה"ח רבי ידידיה ברנסדורפר שליט"א** - משגיח הישיבה לצעירים דחסידי גור רבות בשנים ומח"ס 'שנות ביכורים', בן לחתנו רבי שלמה ברנסדורפר זצ"ל; **הגה"ח רבי ישכר דוד קלוזנר שליט"א** - מרביץ תורה וחסידות לעדרי צאן קדשים, בן לחתנו רבי אלעזר קלוזנר זצ"ל מאנטוורפן; **הגה"ח רבי יוסף צבי ברייער שליט"א** - ראש ישיבת בעלזא בבית חלקיה, בן לחתנו רבי נתן ברייער זצ"ל.

היא היתה אומרת לי: "בבית הספר למדתי, שבקבלת התורה היה ענן וערפל, והחדר של הסבא היה כמו ענן וערפל. כי על השלחן היו מלא ספרים, והוא עישן סיגרים חומים עבים, וכך הוא ישב במשך כל הלילה. באמצע הלילה הוא היה בחדר, כך גם בבוקר, וגם לפנות בוקר הוא היה בחדר. אני לא זוכרת אותו בחדר שינה".

היא נולדה בתר"צ, כך שהיא לא זוכרת את הסבא הרבה מהבית, כי בשנת תרצ"ג היטלר עלה לשלטון והתחילו הצרות בסלובקיה, ובתרצ"ח או תרצ"ט היו כבר צריכים לעזוב את הבית, ומשמונה השנים האלו, זה מה שהיא זוכרת. וכשהיא כבר היתה סבתא רבה והיו באים הנכדים והנינים, תמיד היתה שואלת אותם: "אתה לומד את התורה הקדושה?". רק כשהנהנו בראשם ואמרו 'כן', היא נתנה להם ממתק. זה אחד הדברים שאנחנו צריכים ללמוד, שמה שילדים רואים בבית, זה מה שנשאר. כמו כן, כל חייה הייתה מתפללת בדמעות ובאמונה יתרה חזקה ואיתנה. היא סיפרה, שנאלצה לעבוד אצל הגרמנים גם בלילי שבתות, וכשעמדה ליד המכונה שייצרה כדורים למטוסים בין שני גלגלים שחדדו את חודו של הכדור, היא בכתה והבטיחה להקב"ה - "אם אנצל מהתופת הזו,

הוא אמר, שמי שיבוא אחרי המלחמה יקח את הכתבים. אחרי המלחמה הוא לא חזר כיון שהוא נרצח, אבל סבתא שלי חזרה עם הבנות, ואמי זכרה היכן הכתבים מונחים ולקחה אותם.

הם החליטו שאין טעם להישאר בפישטיאן, ונסעו לאנטוורפן, שם כיהן כרב לפני המלחמה הגאון רבי מרדכי רוטנברג זצוק"ל הי"ד, שהיה גיס של סבי. הוא עצמו נהרג בשואה, אבל הבנים שלו היו שם, והם דאגו להם לסידור באנטוורפן. אמא שלי לקחה את המזוודה הכבדה של הכתבים לאורך כל הדרך מסלובקיה דרך פראג וגרמניה עד אנטוורפן, ומאז עמדה המזוודה אצלנו בבית. לימים, עשיתי סדר בכל הדפים, ומצאתי שם כתבי יד של הדברי חיים, החתם סופר ועוד.

הרב יוסף צבי ברייער: אמי זכרונה לברכה היתה בת הזקונים של הסבא. פעם היא אמרה לי: "בבית היה לנו חדר שינה, וחדר לימוד. אני לא זוכרת את אבא שלי בחדר שינה! אני זוכרת את האבא בחדר לימוד מלא ספרים, או בבית מדרש, או כשהוא לקח אותי לטיול ליד הנהר שחצה את העיירה - אז הוא חזר על השיעור שיאמר בישיבה או לבעלי הבתים בבית המדרש. בדרך הוא פגש את גדולי ישראל שבאו לנפוש בפישטיאן שהייתה עיירת מרפא".

תחילה רוצים אנו לשמוע על הילדות לאורו של הסב הגדול, והסיפורים שסיפרו בנוהו על ילדותם במחיצת אביהם הגדול זצוק"ל.

הרב ידידיה ברנסדורפר: הסבא זכרוננו לברכה היה לעטרת תפארתנו, הדמות שהובילה את כל נתיבותינו, בדבקות ליראת שמים ללא פשרנות, וליגיעת התורה ללא גבולות, ולהתאזר ביתר שאת במסורת אבותינו ורבותינו ללא חריגה ולו כמלוא נימה.

הרב ישכר דוד קלוזנר: אני נולדתי שלוש שנים אחרי שסבא נעקד על קידוש ה', ואני קרוי ישכר על שמו. אני זוכר, שמקטנות היו מזכירים אותי בבית כל הזמן. אמי היא שהצילה את הכתבים שלו. בשנת תש"ב כשהם עוד היו בפישטיאן, הוא ארז בתוך מזוודה את כל כתבי היד שלו, וכל התשובות שלו שיצאו לאור בכמה כרכים של שו"ת 'משנה שכיר' וספר 'משנה שכיר' על התורה. בנוסף, היו אצלו כתבי-יד של חותנו זקננו הגאון רבי דוד פרידמאן אב"ד דק"ק צעהלים, ומוח"ז הגאון רבי מנחם כ"ץ פרוסטיץ אב"ד דק"ק צעהלים - מגדולי תלמידי החתם סופר זי"ע. היו לו גם כתבי-יד יקרים של בעל הדברי חיים והחתם סופר, ועוד מגדולי ישראל. את הכל הוא ארז במזוודה, הוא שלח את אמי לגוי שהכיר והחביא את זה בבוידעם.

הרב יוסף צבי ברייער: כיון שאמי היתה הכי קטנה, היא זכתה והיתה היחידה ששהתה איתו לכל אורך הדרך, וגם כשהוא כתב את הספר 'אם הבנים שמחה'. הוא כתב את הספר במצב הנורא שהיה אז, ללא ספריה, כמובן שלא היה לו 'שו"ת בר-אילן' ו'אוצר החכמה', אבל במח שלו היה אוצר החכמה. הוא כתב מהזכרון למעלה מ-1500 ציטטות של הלכה, אגדה וסיפורי צדיקים. שילוב של ליטא וחסידות, פולין, הונגריה ועוד. זה שילוב לא רגיל, וזה מה שהוא היה בעצמו.

אמי ספרה לי, שהיא זוכרת שהיא היתה אתו כשהוא היה בהונגריה, והוא כבר לא היה עם זקן ולכן לא הכירו אותו. הוא פגש את ה'דעבערצ'ינער רב', רבי משה שטערן, שלא האמין לו שהוא הרב טייכטאל, הוא חשב שהוא רוצה להתחזות לר' ישכר שלמה טייכטל. אחר כך הוא אכל אצלו, והסבא אמר לו איזה חידוש שהם דיברו בעבר, ושניהם פרצו בבכי. הוא ביקש מסבא לדרוש בישיבה שם, וכשהוא נכנס הם התחילו לצחוק. הם לא האמינו שזה הוא. אז הוא פרץ בבכי ואמר - "רבש"ע הכר נא הכתונת בנך היא אם לא", וכי כך הבנים שלך צריכים להיראות!?

היא זכרה גם שהוא אמר דרשה בבית כנסת בבודפשט, והוא אמר להם - "יהודים תברחו". יכול להיות, שכבר לא היתה אז אפשרות לברוח, ובכל מקרה רגש הנאמנות הלאומי של היהודים ההונגרים כלפי הממשלה היה כל כך חזק, עד שהם לא האמינו לו. הגיעה אליו משלחת שאמרו לו - "פישטיאנער דיון, אל תחזור על הדברים האלו, אנשים לא אוהבים את הדברים האלה שאתם אומרים". זה היה נשמע להם שהוא נתפס ח"ו לרעיון הציונות. אמא שלי זוכרת שהוא קם ואמר - "אני אומר שזה פיקוח נפש, ואני אמשך לומר, ולא אפסיק לזעוק - רבותי תברחו!".

ה'אמונת אברהם'. כמובן, הסכמתי. נכנסנו לחדר של האדמו"ר כשהוא עוד לא היה בחדר, ופתאום אני רואה בארון את הספר 'אם הבנים שמחה'. אני מוציא את זה ורואה, שהספר מלא הגהות של האדמו"ר. שמתי את הספר על השלחן, וכשהוא נכנס והתישב, שאלתי - מאיפה יש לרבי הספר? הוא שאל אותי למה אני שואל, אז אמרתי לו שאמא שלי היא הבת של המחבר. אז הוא שאל אותי: "היא בת או נכדה?". אמרתי לו שהיא בת הזקונים. הוא קם ואמר לי: **"הספר הזה הביא אותי לארץ ישראל!"** אחרי שנים קשרתי בין האדמו"ר זצ"ל להוצאת קרן רא"ם שהוציאו מחדש את הספר, והם אכן הכניסו למהדורה החדשה את ההגהות של האדמו"ר.

אנחנו מבקשים לשמוע גם על התנהלותו בתקופת המלחמה, במהלכה גם כתב בתוך התופת את הספר 'אם הבנים שמחה'.

הרב ישכר דוד קלויזנר: אחות אמי הרבנית הלברשטאם כתבה יומן תוך כדי המלחמה, וזה יצא לאור בספר 'באש האמונה'. חובה לקרוא את הספר הזה. בספר רואים את הגדלות של הסבא אפילו יותר מאשר רואים בכל שאר הספרים שלו. הגרמנים הגיעו לסלובקיה בשנת תר"ץ, שנים רבות לפני שהגיעו להונגריה. היו גזרות נוראות בסלובקיה על כל הבנות, אז סבא שלי הבריח את בנותיו להונגריה, לשם עדיין לא הגיעו הגרמנים. במבוא לספר 'באש האמונה', היא מתארת איך לפני שהם נפרדו הוא לקח את בנותיו לחלון לשיחת פרידה, ואמר להן - "אתן רואות את הציפור שמקפצת מגג לגג? זה לא במקרה, אלא הכל בהשגחה פרטית. אין שום דבר שנעשה מעצמו לבד. זכורנה היטב, שכל מה שיקרה לכן, אפילו הדברים הכי לא טובים - הכל בהשגחה פרטית. ואפילו כשלא מבינים - צריכים לקבל הכל בשמחה". ואכן, הן השתדלו להיות בשמחה.

לא אסטה ח"ו מהדרך שאבי חינכני ואגדל צאצאים שיהיו נאמנים לה' ולתורתו". כך היא חדרה והחדירה בנו את האמונה הצרופה שספגה בבית גדול זה. גם בקונטרס 'כור השואה' שנדפס על-ידי דודנו הגה"ח ר' חיים מנחם טייכטאל ז"ל - כתבים שנמצאו בנסי נסים בדרך השגחה פרטית לאחר כמה עשורים - רואים בשורות שנכתבו בדם לבו, שהאמונה היוקדת שבו בעת צער ומצוק הייתה גדולה מאד, ממש למעלה מהשגותינו.

אמי אמרה לי: "הייתי טיפשה. לא הערכתני איזה אבא יש לי". כשהוא היה צריך לומר שיעור בישיבה או לבעלי-בתים, כמו שסיפרתי מקודם, הוא היה לוקח אותה ואומר לה: "ברכה'לה בואי נצא להליכה". הוא לקח אותה ליד הנהר, כשהיא היתה ילדונת בת שש, שבע, ושמונה, והיא מאוד מאוד לא אהבה את זה. שאלתי אותה, מדוע? היא אמרה לי "היו לי שתי סיבות. התביישתי מהחברות שלי, כי האבא דיבר עם עצמו כל הזמן, ועשה תנועות משונות עם הידיים. רץ כשגדלתי התחלתי להבין מה זה. אבל אז כל הזמן הסתכלתי אחורה לבדוק שהחברות לא רואות איך אבא שלי מדבר עם עצמו ברחוב ועושה כל מיני תנועות משונות".

הסיבה השניה, כי פישטיאן היתה עיירת מרפא, ורבים מגדולי ישראל היו מגיעים לשם, והוא היה פוגש בהליכתו את גדולי ישראל שנפשו שם. שם נוצר הקשר של הסבא עם גאוני הונגריה, פולין וליטא. וכאשר הוא היה הולך אתה, מדי כמה דקות נפגשו עם איזה רב שהלך עם כמה גבאים, והם התחילו לדבר, ותמיד אחרי שהרבנים אמרו לו: "פישטיאנער דיון, שלום עליכם", הם היו שואלים אותו: "אן אייניקל"? זאת נכדה שלכם? והוא אמר: "ניין, דאס איז מין מוז'יניק'ל" - לא, זאת בת הזקונים שלי. אמי אמרה לי: "כל כך לא אהבתי את השאלות האלה, אבל זה לא עזר לי. זה חזר על עצמו פעם אחר פעם. לא היה לי שכל לנצל את הרגעים האלה".

לפני למעלה משלושים שנה, הייתי משגיח בישיבה של כ"ק האדמו"ר בעל ה'אמונת אברהם' מפיטסבורג זצוק"ל. בנו כ"ק האדמו"ר בעל ה'תפארת מרדכי', שנפטר לפני כשנתיים, היה ראש הישיבה, ואני הייתי המשגיח. פעם ההורים שלי ז"ל התארחו אצלי בשבת, ובמוצאי שבת ביקשו ממני, שרוצים להיכנס עם קוויטל לאדמו"ר

אנחנו מבקשים לשמוע מהנכדים העוסקים בתורת סבם איך אפשר לסכם בקצרה את החידוש הגדול של הספר 'אם הבנים שמחה'.

הרב ידידיה ברנסדורפר: הסבא עצמו כותב, שכל ימיו הוא התאמץ אך ורק להתיגע בתורה בשאלות המוכרות של איסור והיתר, באבן העזר וחושן משפט. חוץ מאלה, לא עמדו לנגד עיניו שום עניינים אחרים כלל. אבל במלחמה, הוא נתן את לבו לברר את הענין של ארץ ישראל, ואז נפתחו עיניו, והוא ראה והכיר, שמחמת כובד הגלות, הרי במשך כל השנים לא היה במציאות שייך כלל להתעסק בזה, וזה היה כדבר שבכלל לא עמד על הפרק. אבל עכשיו בזמננו, שארץ ישראל נעשתה לדבר העומד על הפרק, וביחוד בימי המלחמה, שמקום המקלט היחידי מאכזריות השואה היה רק ארץ ישראל. הוא התעמק ביותר למצוא את דעת התורה שבענין ארץ ישראל, ומכך נולד הספר 'אם הבנים שמחה'.

הרב ישכר דוד קלויזנר: לסבא שלי היה ראש עצום. הוא היה מחדש עצום. הוא חידש חידושים מדהימים בכל התשובות ובאגדות. הוא היה גם אדם סוער, לפיד אש, והכל היה אצלו בשלמות. לכן הוא כתב שיש מצות אהבת ישראל אפילו לרשע גמור באותה התלהבות, למרות שבהתחלה הוא לא אחז ככה. כך גם מצות ישוב ארץ ישראל בער אצלו. אני תמיד אומר, שאם הוא היה בארץ, הוא כנראה היה הולך להיות הרב של עיה"ק חברון או אפילו בתל רומיידה או בשכס. אני בטוח שהוא היה הולך להתנחלויות, כיון שכל דבר הוא לקח בשלמות. אצלו זה לא בקיצוניות, אלא בשלמות.

והוא היה כל-כך בטוח בדרך שלו. הרי הוא ורבו בעל ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זצוק"ל היו אוהבים אחד את השני, וסבא לא כותב שהרבי שלו טעה, אלא הוא כותב שאם הוא היה חי, הוא היה אומר בדיוק את אותו הדבר. שמעתי מהרבה אנשים שהיו תלמידים של ה'מנחת אלעזר', שהוא אמנם היה קנאי, אבל הוא היה קנאי גם באהבת ישראל. לא כמו שאפשר לחשוב שהוא היה איש רגז, או שהוא סבר שמי שציוני לא יהודי, אלא הוא הבדיל בין השיטה והאדם. לגבי השיטה הוא סבר שהיא מסוכנת מאוד והורסת את עם ישראל, וגם סבא שלי אחז כך, אבל כל אחד ביטא את זה בצורה אחרת.

שמעתי מיהודי שהיה עד ראייה, שבמונקאטש היו הרבה ציונים ואנשי מזרחי, וה'מנחת אלעזר' קיבל אותם בסבר פנים יפות. פעם אחת הגיעה מרחוק משלחת שלמה של המזרחי ובקשו לבקר אצלו. הוא הסכים בתנאי שלא ידברו אפילו מילה אחת על ציונות. הם ישבו אצלו והיה שיח מאד מעניין, עד שאחד מהם לא התאפק ואמר לו - "רבי אתה כזה ענק, מותר לי לשאול אותך שאלה? למה אתה כל כך מתנגד לארץ ישראל?". הוא מיד אמר לו - "אנחנו סיכמנו משהו, לא באתי להתווכח", והראה לו באצבעו את הדלת. הרבי ממונקאטש בבורו פארק גם אמר לי, שלא מציגים נכון את הסבא שלו בעל ה'מנחת אלעזר', אלא מציגים כאילו הוא היה 'קנאי' וקפדן. הוא גם סיפר לי, שבשנה האחרונה לחייו בתרצ"ו הוא היה חולה מאד וקיבל תרופות קשות. הוא קיבל שאלות חמורות רבות מכל העולם, והוא הרגיש שאין לו מספיק צלילות הדעת לענות על כל המכתבים. אז הוא אמר שיעבירו את כל השאלות ל'פישטיאנער דיין', כי הוא מכוון לאמיתה של תורה. התאפקתי לא לשאול אותו אם זה הולך גם על ה'אם הבנים שמחה'...

אנחנו מבקשים לשמוע האם ניתן לשער מה היה הסבא אומר לו חי היום בארץ ישראל על מצבנו כיום, ועל מדינת ישראל שאינה מתנהלת ע"פ התורה.

הרב ידידיה ברנסדורפר: לפי דעתי העניה, היה הסבא אומר, שלפני הכל ומעל הכל, חלילה לזוז ממנהג קל שבקלים מדרכי אבותינו ורבותינו. יש דברים שאסור לנו לספר, איך וכמה עמד הסבא על נקודה פשוטה של מנהג אבותינו, מפני שאצל המון העם זה יכול להיות לא מובן כראוי. הסבא היה עז כנמר על דקדוקי דרכי אבותינו ללא שום פשרנות.

הרב קלויזנר: לאמא שלי היתה בילדותה חברה קצת מודרנית, וחברתה לקחה ספרים מהספריה העירונית ופעם אחת היא השאילה לאמי את אחד מהספרים. כשסבא שלי מצא את הספר בבית, הוא מיד קרע את הספר. אמי בכתה, שצריך לשלם קנס לעירייה, אז הוא אמר שעדיף לו לקבל את העונש ולשלם את הקנס, מאשר שילדה שלו תטמא את הנשמה שלה, ואכן מאד הקפיד שלא יכנסו לבית דברים לא יהודיים.

הרב ידידיה ברנסדורפר: לגבי ההתייחסות אל המדינה שקמה, הרי הסבא הולך בשיטת הרמב"ם בריש הלכות חנוכה, שיש להבדיל בין המלוכה לבין המלך. הרמב"ם מבאר שם את הנס הגדול של חנוכה, שמלכות ישראל המשיכה להתקיים עד החורבן. נשאלת השאלה, וכי למלכותם של הורדוס ובניו קוראים 'מלכות ישראל'? אמנם הרמב"ם מלמדנו, שה'מלוכה' איננה הנכס הפרטי של המלך היושב על הכסא, אלא ה'מלוכה' היא של ישראל, בכל תנאי ובכל מצב, ואת המלך הרשע היושב על הכסא צריך להעביר ולהושיב במקומו מלך צדיק וירא שמים.

וכן הדבר ממש במדינת ישראל. המלוכה עצמה, ובייחוד בעיני הגויים, הרי היא של ישראל. ואת הממשלה הכפרנית צריך להעביר ולהושיב במקומה את ממשלת התורה. ולא עוד אלא שאני עצמי בררתי ויצא לי להלכה, כי אמנם מעיקר הדין היינו אמורים להגיד הלל בברכה ביום העצמאות, אלא שמפני "עת לעשות לה' הפרו תורתך", אין אנו יכולים להגיד שום הלל, ולא לחגוג בשום דבר מן הדברים, כאשר על הכסא יושבת ממשלת עוקרי התורה. ואין זה דומה לבית שני, שאז גוף המלוכה התחילה במלכות התורה ממש, אלא שבהמשך הזמן נתגברה הקליפה, אבל בימינו, כל ההתחלה היתה על ידי עוקרי התורה, ולכן משום "עת לעשות לה'" אין אנו יכולים לשמוח ולחגוג בגלוי, עד שיושיבו על כסא הממשלה את ממלכת התורה. אני משער שכן היתה השקפתו של הסבא.

הגמרא במעילה יז: מספרת, שרשב"י אמר "יבוא הנס מכל מקום". אין לנו להתערב בדרכיו של הקב"ה איך הוא מביא לנו את הישועה. יש בכך רזי רזין. המהרש"א שם במקום מביא, שפילוסוף אחד שאל לחכם, שאם כן, נמצא שהסטרא אחרא הביאה את הישועה. אמר לו החכם, שהקב"ה רוצה שאותו אחד שהחריב - הוא עצמו יחזור ויבנה, עיי"ש. גם ב'נזר הקודש' על המדרש, מאריך בכך שאורו של המשיח ירד בהסתרות קשות על הסתרות קשות - לוט ובנותיו, יהודה ותמר, ישי ושפחתו ואשתו. והוא מבאר שם, שכן המדה לעולם, והישועה היא על דרך "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה", שזוהי מדה מהלכת לעולם. אלא שהדברים האלה הם רזין דרזין, ועלולים להביא לידי טעות חמורה. חלילה להסכים עם מה שאסור להסכים. אנחנו - תפקידנו בכל אופן ובכל תנאי, לעמוד על משמרת התורה, גם במצבים שהקב"ה מביא לנו את

הרב יוסף צבי ברייער: אני זוכר שבתור בחור, בסביבות תשל"ב, נכנסתי לחנות ספרים במאה שערים, ואני רואה למעלה בצד את הספר 'אם הבנים שמחה'. הורדתי את הספר, אני מדפדף ומדפדף, ואז שאלתי את המוכר כמה זה עולה. הוא אומר לי, "בחורל", שים את זה בצד, זה לא בשבילך". אמרתי לו שאני נכד של המחבר. מיד הוא אמר לי: "אתה נכד? זה ספר מאוד טוב, אני מכיר את הספר מכריכה לכריכה".

לפני כמה שנים דרשתי בביהמ"ד צאנז בירושלים בסעודה שלישית בחודש אדר. בתוך הדרשה אמרתי דבר תורה בשם הסבא על הפסוק "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר". אחרי הדרשה קם צאנז'ר חסיד בשם הרב גוטמן, שבמשך תקופה היה ההויז-בחור [-המשמש] של הגה"ק בעל השפע חיים מקלויזנבורג זצוק"ל. הוא היה לומד אתו מדי פעם את השיעורים שהרבי היה אומר, והוא סיפר לי שבמשך תקופה מסוימת הוא ראה שהרבי היה עסוק בספר 'אם הבנים שמחה'. הוא היה עסוק בזה לילה ועוד לילה, ואחרי כמה לילות אמר לו הרבי: "נעמען דעם ספר, איך האב דעם ספר געלערנט, עיינתי בספר, דאס איז רעכט דעת תורה!". ["קח את הספר הזה, למדתי ועיינתי בספר, וזוהי דעת תורה אמיתית!"]. הוא לקח את הספר מהשפע חיים, וקנה לו עותק אחר של הספר. הוא אמר לי, שעד היום הספר 'אם הבנים שמחה' שהוא קיבל מהרבי השפע חיים שמור אצלו.

לפני הבר-מצוה של אחד מילדי, הלכתי איתו בלילה שלפני הנחת תפילין אצל הרבי מבעלזא שליט"א לקבל ברכה ממרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל. אמרתי לו, שאני נכד של ה'משנה שכיר'. הוא אמר לי: "היה גדול בישראל. יש לי

החלק הזה והחלק הזה של הספר... חלק אחד חסר לי, בבקשה יביא לי כבודו. איזה גאון, בכל מקצועות התורה". אחרי כמה ימים הבאתי לו את החלק שהיה חסר לו, וזכיתי לקבל ממנו "צ'אפכה" כנהוג...

יש לי אחיין - ר' הרשל בן של אחי ר' ישכר שלמה שליט"א, שגר בארה"ב. הוא סיפר לי, שלאחרונה פגש את הבן של ר' סנדר דייטש, שהיה ראש הקהל של סאטמר, והיה לו בית דפוס. הבן הזה עבד עם אבא שלו בדפוס, והוא סיפר שהדוד שלנו ר' שמעון טייכטאל ז"ל רצה להדפיס את הספר 'אם הבנים שמחה' בארה"ב, ולתומו פנה לבעל בית הדפוס ר' סנדר דייטש. אלא שבדיוק אז הוא הדפיס את אחד מספריו של הגה"ק ר' יואל מסאטמאר זצוק"ל, את הספר 'יואל משה' או 'על הגאולה ועל התמורה', והוא היה בדילמה מה לעשות. ר' סנדר דייטש נכנס לרבי מסאטמאר ושאל אותו אם הוא יכול להדפיס את ה'אם הבנים שמחה'. הרבי מסאטמאר אמר לו - "אתה יכול להדפיס את זה, אתה צריך פרנסה והוא צריך פרנסה... בשבילי זה היה הסכמה של בעל היואל משה' על הספר, כי אם הוא היה חושב שהספר הוא ח"ו טרייף, שלא ע"פ תורה, הוא לא היה נותן להדפיס את זה. אבל גם הוא ידע את הגאונות והגדלות של הסבא, ושכל מה שכתוב בספר - הכל חז"לים, והוא לא הביא ח"ו מדברים אחרים. אבל האמת היא, שאנחנו לא צריכים הסכמות, כיון שאנחנו יודעים שהוא כתב את

הישועה בהסתרות של ממש. כשיש עקירת התורה אנחנו חייבים ללחום ללא שום התפשרות בכל עקירת התורה, ממש במסירות נפש. אבל בענייניו של הקב"ה בדרכי הנהגתו, אין לנו להתערב. אולם ודאי, שמשום 'עת לעשות לה' כביכול אסור לנו לחגוג עם הישועה, ורק לאחר שעל כסא ההנהגה תשב ממשלת התורה, אז יתגלה למפרע, כי "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה" - אז נאמר הלל בחיוב מדאורייתא.

הרב יוסף צבי ברייער: ללא ספק הוא היה מצטרף לכלל גדולי ישראל, כמו דעתו הקדושה של רבן של ישראל רבי אהרן מבעלזא זי"ע שאמר על ארץ ישראל, שברוך ה', שיש מקום לעם ישראל להניח שם את ראשם, כי הוא היה קשור ונכנע לגדולי התורה והחסידות, כמו שכתב בספר, שהיה יושב בצל מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע בבעלזא וגם בראצפרט שהיה שם כבן בית. אבל בודאי הוא גם היה עומד ונלחם כנגד המהרסים שלא נסור כמלוא נימה, ומקפיד על כל תג ותג שלא נשנה מחוקי התורה וחז"ל.

בשנים האחרונות הספר 'אם הבנים שמחה' נלמד יותר ויותר וזוכה להערכה הן של גדולי ישראל והן של כלל הציבור. לסיום, נכדי המחבר מספרים לנו על ההוצאה לאור של הספר, וההתבטאויות ששמעו אודותיו מפי גדולי ישראל.

הנגיד הרב אליהו מרדכי זוננפלד הי"ו, מייסד קרן רא"ם, נואם, לשמאלו יושבים הג"ר מאיר ברנסדורפר זצ"ל והרב חיים מנחם טייכטל זצ"ל בן רבינו

הרב ישכר דוד קלויזנר: היתה לו סייענתא דשמיא גדולה, שכמעט כל כתבי היד שלו שרדו, וכן שהגיע הרב אליהו מרדכי זוננפלד מייסד קרן רא"ם, והתאמץ מאד להוציא את הכל לאור. הוא ממש השקיע את כל הנשמה להוציא לאור את כל ספרי ה'משנה שכיר' ו'אם הבנים שמחה'. מה שהרב

זוננפלד עשה זה למעלה מדרך הטבע. זה משהו שמימי. הוא הדפיס כרכים כה רבים, ארבעה כרכים של התשובות. כשהוציא לאור את ה'אם הבנים שמחה' במהדורתו החדשה והמהודרת, קיבלתי טלפון ממישהו שאמר לי בקוצר רוח - "מה עשיתם מהרב טייכטאל?!". שאלתי אותו מה קרה? הוא אמר לי - "עשיתם ממנו חרדי"... אמרתי לו - "אם כן, הצלחנו". - הוא הרי היה חרדי כל ימי חייו.

בן דודי הגאון רבי מאיר ברנסדורפר זצ"ל היה הנכד הגדול של הרב טייכטאל, והוא היה פוסק גדול בירושלים. כשהרב מוטי זוננפלד הי"ו הוציא לאור את החלק הראשון של משנה שכיר עה"ת הוא עשה סעודת הילולא לסבו רבי אליהו מרדכי זוננפלד זצ"ל, בנו הצעיר של מרן הגרי"ח זוננפלד זצוק"ל. זה היה כחצי שנה לפני פטירתו של הגר"מ ברנסדורפר, והוא הזמין אותו לדבר. אחר כן בהזדמנות, אמר לי רבי מאיר שהוא מחפש תמיכה כלכלית להוציא במהדורה מחודשת את הספרים שלו 'קנה בושם' ד' חלקים של התשובות וד' חלקים על הלכות נדה. הוא שאל אותי אם אני יכול לדבר עם הרב זוננפלד. אמרתי לו - תדע, שבהקדמה הרב זוננפלד יכתוב, כי זכה להדפיס מחדש את הספרים של הנכד הגדול של בעל ה'אם הבנים שמחה'. שאלתי אותו איך יקבלו את זה בציבור שלו במאה שערים. זה היה שלושה ימים לפני פטירתו. הוא אמר לי - "תגידי לי משהו לא טוב שכתוב ב'אם הבנים שמחה'!"

זה במסירות נפש, בדם ליבו. ♦

קוראים מספרים על המהפך שחולל בחייהם הספר 'אם הבנים שמחה'

עם ישראל לארץ הקודש ולבנות מחדש את ארץ הקודש בעזרת ה' על-פי תורה וקדושה.

בדור שלנו, שבעה מיליון יהודים חיים בארץ ישראל. אנחנו חיים בקיבוץ גלויות. ארץ ישראל עכשיו נקבעה כמרכז עולם התורה, ויש לנו היכולת ללמוד כאן תורה, לקיים כאן מצוות, בצורה שעבור הדורות הקודמים לא הייתה אלא חלום.

שלושה שלבים בשיבה לארץ ישראל, ומיקומו של הספר אם הבנים שמחה

יש שלושה שלבים בשיבה לארץ ישראל.

השלב הראשון: לפני כ-250 שנה התרחשה התעוררות אדירה של צדיקים מעדות שונות של כלל ישראל לעלות לארץ ישראל - ביניהם האור החיים הקדוש, תלמידי הבעש"ט, תלמידי הגר"א ועוד.

השלב השני: לפני כ-140 שנה, הציונים החילונים מחוללים עליות המוניות, בונים ישובים בצורה אדירה, ובונים את תשתיות המדינה.

השלב השלישי: הציבור החרדי מתעורר להתחבר שוב לשורשים הטהורים של שיבת ציון בקדושה. הספר 'אם הבנים שמחה', שנכתב בתקופת השואה, שייך לשלב זה.

שתי הקדמות מפנימיות התורה, המסייעות להבין מה הוביל לטרגדיה של השלב השני

האריז"ל אומר יסוד: אם יש שפע של קדושה שחייב לרדת לעולם, אבל לצד הקדושה אין כלים לקבל אותה, ממילא מקבלות הקליפות אחיזה עצומה. אבל אם יש כלי לקדושה עבור השפע - זה ידחה את הקליפה.

כשהגיע הזמן של עם ישראל לחזור לארץ ישראל, עוד לפני השואה, עולם התורה, לצערנו, לא זכה לבנות את הכלי שהיה נצרך לחזור בצורה המונית לארץ ישראל. היו עיכובים שונים, ולא כל-כך משנה מה הסיבות לכך. מפני זה, בגלל שהיינו צריכים לקבל את הקדושה האדירה הזאת, ולא בנינו כלים של קדושה עבורו, הסטרא אחרא בנתה כלים עבורו, וזה יצר חורבן אדיר. הם בנו את התשתיות של מדינת ישראל, ועד היום, כל ההפגנות שיש עכשיו, וכל הבעיות שיש לנו מהבג"ץ - הכל מתחיל מהעובדה, שהם בנו את המדינה.

אנחנו מנסים להלחם על הכל בדיעבד, אבל הם בנו את המדינה, הם בנו את היסודות, הם עשו הכל, ואנחנו הגענו כאורחים, ו-75 שנה אחרי שקמה מדינת ישראל, אנחנו מתמודדים עמוקות עם הדבר הזה, עם היסודות של מדינת ישראל, כי היא נבנתה על פי כפירה.

יש עוד יסוד שהרב טייכטל מביא. חלק מהאנשים שחלקו על הרב טייכטל הקשו - הרי אם הבנין של ארץ ישראל זה דבר של קדושה עצומה, שיוכל לדברים גדולים טובים, איך יכול להיות שמרשעים יצא משהו טוב? אתה אומר שההכנה של הגאולה וכל הדברים האלה מגיע מהרשעים, פורקי עול כאלה, איך זה יכול להיות?

לפני

מספר שנים הגעתי לארץ-ישראל לחופשה משפחתית. בערב שבת התפללתי ברחבת הכותל וראיתי מישהו מניח חבילת גליונות, שמיד נחטפו על-ידי קבוצת קנאים שקרעו אותם. (באותו הזמן לא ידעתי, כי האיש שהניח את הגליונות היה לא אחר מאשר הרב יהודה אפשטיין). שערתי לעצמי, כי אם הקנאים מרגישים צורך לקרוע את הגליונות, ככל הנראה יש בהם אמת כלשהי (הרי אף אחד לא מרגיש מאוים על-ידי שקרים). הצלחתי בזריזות לאסוף גליון אחד והכנסתי לתוך כיסי. כשהגעתי הביתה, קראתי אותו מכריכה לכריכה והייתי מוקסם. בתוך הגליון היתה כתבה על בעל ה'אם הבנים שמחה', הרגשתי צורך להשיג את הספר וללמוד אותו בשלמות. ברוך ה' הצלחתי להשיג את הספר ואכן למדתי אותו מכריכה לכריכה.

כיהודי חרדי שגדל במערכת החינוך החרדי, הסוגיה של ישוב ארץ-ישראל בזמן הזה מעולם לא נידונה, ותמיד היא נחשבה למושג ציוני חילוני. יותר מכך, חונכנו תמיד לחשוב שעלינו לצפות לגאולה באופן פסיבי, מבלי לפעול בענין. הספר 'אם הבנים שמחה' חשף בפני הן את מרכזיותה של מצות ישוב ארץ-ישראל בזמן הזה, והן את החלק הפעיל שכל יהודי יכול ליטול בתהליך הגאולה, כשהוא מקיים את המצוה הזאת. בסופו של דבר, למדתי את 'אם הבנים שמחה' בעודני חי בחוץ לארץ. כשסיימתי את הספר, לא יכולתי עוד לחיות בסתירה שבין אמונתי בה' ובתורתו בעודי חי בחו"ל. ברוך ה', זכיתי ביחד עם משפחתי לעלות לירושלים לפני שנתיים וחצי!

בשולי הדברים ראוי לציין, כי לדאבוננו, הרב טייכטל בעל ה'אם הבנים שמחה' לא זכה לעלות לארץ. כשעלינו בפועל, לקחתי אתי את הספר 'אם הבנים שמחה' במטוס באמריקה וירדתי ביחד אתו כשנחתנו בארץ-ישראל. רציתי להעניק לרב טייכטל את הזכות לקיים את מצות העליה לארץ על דרך המובא בגמרא - 'דבריהם הם זכרונם'.

יהודה לייב זינגער, ירושלים עיה"ק

הרב אריאל גליאן / נערך מתוך שיחה שנמסרה באירוע קדושת ציון לעולים דוברי אנגלית, בחול המועד סוכות תשפ"ד

דור ייחודי עם תפקיד מיוחד

כל אדם צריך לדעת מהן החסרונות שלו, כדי לדעת על מה הוא צריך לעבוד. אבל חשוב עוד יותר להבין, מהן המעלות שלו, במה הוא טוב, ומה הוא יכול לעשות באופן מיוחד בעבודת ה'. זה נכון הן ברמה האישית, והן ברמה הציבורית.

על החסרונות אנחנו שומעים הרבה, הבעיות שיש בדור שלנו - הטכנולוגיה וכו'. אבל לרוב לא מדברים על המעלות הגדולות, והדברים העצומים והחיוביים, שקיימים בדור שלנו. 'קדושת ציון' ממלאת את החסר הזה. מוציאים גליון תקופתי כדי להדגיש מחדש את המסר שאנחנו לא רק עוד דור המשך של כלל ישראל, אלא זהו דור מאוד ייחודי, ולו תפקיד מאוד ייחודי - להחזיר את

פעולות בהתאם לאותו השפע שאנחנו רוצים להוריד מהשמים. כדבריו של הכוזרי, והספורנו, ועוד, בפירושים לתפילת העני כי יעטף (תהלים קב) - "אֲתָהּ תִקְוֶה תִרְחַם צִיּוֹן כִּי עַתְּ לְחַנְּנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד". הגיע הזמן. איך אנחנו מעוררים את זה? על-ידי מה שכתוב בפסוק הבא - "כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבִינֶיךָ וְאֶת עַפְרָה וְחַנְּנִי". זאת הסיבה שתוביל למה שכתוב בפסוק הראשון - על ידי שאנחנו משתוקקים לארץ ישראל ובאים ובונים שוב את ארץ הקודש - זה מה שמוריד את השפע של הקב"ה לחזור ולהחזיר את שכינתו חזרה לכלל ישראל כאן בארץ הקודש. זה חייב להתחיל מאתנו. חייב להיות אתערותא דלתתא, התעוררות מלמטה, לפני שהקב"ה יביא את השפע מלמעלה.

אם מישהו רוצה להיות תלמיד חכם, הוא לא ידע ש"ס על ידי אמירת תהלים עשר שעות ביום. צריך גם לשבת וללמוד ולעבוד על הסוגיות, התפילות זה לא מספיק. גם עבור פרנסה לא מספיק רק להתפלל כל היום, אלא צריך לעשות גם איזו השתדלות (על פי הגמרא נדה ע, ב). כמו כן, אנו מתפללים ומתפללים להקב"ה - תחזיר אותנו לארץ ישראל, המחזיר שכינתו לציון, אבל אנחנו צריכים גם לעשות פעולות שהן בהתאם, שהן יכולות להיות אתערותא דלתתא, שיכולות להיות פעולות מלמטה שמורידות את השפע מלמעלה.

אם זה קשה היום, על אחת כמה וכמה לפני 250 שנה זה היה קשה. לא היה ארגון 'נפש בנפש', לא היו תשתיות, היו יסורים גדולים. אבל הגר"א עודד שיבואו, והרבה הגיעו, הרב ישראל משקלוב ועוד הרבה.

תודעה המעצימה את המשמעות של העליה לארץ ישראל והחיבור אליה.

את הספר 'אם הבנים שמחה' קיבלתי כמתנת בר-מצוה מדודי, שאביו היה תלמיד של הרב טייטל בסלובקיה [לייביש מאהלר, הוא מוזכר ב'כור הברזל', יומנו של הרב מימי המלחמה]. רק לפני כמה שנים - אחרי שכבר עליתי לארץ - החלטתי ללמוד את הספר כולו ביסודיות, ולספר היתה עלי השפעה אדירה.

הספר נותן מבט גדול בהרבה על המשמעות של לחיות בארץ ישראל. אני באתי לארץ ישראל כי חשבתי שהחינוך יותר טוב לילדים, זה טהור יותר, לא רציתי את כל לימודי החול, לא רציתי את כל הנארישקייט של התרבות האמריקאית, הספורט והכל. היתה ודאי גם הסיבה שזו מצות יישוב ארץ ישראל, וגם הרגשתי שכאן זה היעוד של כלל ישראל, אנו מתכוננים לגאולה. אבל המבט הזה, שעצם הפעולה של לבוא לארץ ישראל היא פעולה חיונית מאוד להבאת הגאולה - את זה קבלתי מה'אם הבנים שמחה', וזה מוסיף מבט רחב יותר ועוצמתי יותר.

הרב אריאל גליאן, הוא עולה מארה"ב, ומפיץ את גליונות קדושת ציון בביתר עילית.

ספר אחד שעשה עלי רושם גדול היה ה"אם הבנים שמחה" מאת הגאון הרב יששכר שלמה טייטל זצ"ל הי"ד. בכל פעם שהייתי עובר על כמה עמודים של הספר, הייתי במחשבותיי חי בארץ ישראל, כמו שהבעל שם טוב אמר (כתר שם טוב ב"ב), "היכן שהחשבה של האדם מגיע, שם הוא". זה עשה רושם חזק על החלום שלי לחיות בארץ ישראל.

עכשיו אנחנו מתקרבים לשנה השביעית שלנו בירושלים. ראיית המנופים הענקיים שממלאים את קו האופק בארץ ישראל זה פשוט לחיות את הנבואה.

מתוך דברי ר' יידי ליבוביץ זצ"ל, הובאו באריכות בקדושת ציון גליון נב, כסלו תשפ"א

הרב טייטל עונה על השאלה ומביא יסוד גדול מפנימיות התורה, מהאריז"ל בשער הגלגולים ובליקוטי תורה באיוב. הוא שואל, איך הנשמה האדירה של אברהם אבינו, אבי המאמינים, שהתחיל את היהדות, והביא את העולם להבנה שה' אחד - איך הוא ירד לעולם דרך רשע כמו תרח? כיצד יתכן, שצדיק כזה - אברהם אבינו - ירד לעולם מצינור כזה של טומאה אדירה. תרח היה כומר, איש רשע, כיצד יתכן שממנו הגיע אברהם אבינו?

איך יכול להיות, שמלכות בית דוד הגיעה מבנות לוט, מרות המואביה. כיצד יתכן, שמלכות בית דוד, משיח צדקנו, מגיעה מדברים שאנחנו לא רוצים לדבר עליהם?

הרב גליאן נואם בסוכת ר' מאיר חסן

הוא מסביר כך - לפעמים, מפני שאנחנו לא זכאים - הקב"ה רוצה להביא קדושה גדולה לעולם, אבל מפני שהדור לא זכאי לקבל את זה, זה חייב להגיע בלבוש ולהיות מוסתר, כביכול להערים על הסטרא אחרא. כדי להביא את הקדושה העצומה הזאת לעולם, חייבים להכניס אותה ללבוש של חושך, טומאה וקליפה. ה' רצה שהנשמה של אברהם אבינו תגיע לעולם, אך בגלל חטא אדם הראשון וכל הקלקולים, לא היתה אפשרות, למשל, ששם ועבר יולידו את אברהם אבינו, כי אז יצר הרע היה נלחם מדי הרבה. אז ה' מערים כביכול על היצר הרע - 'עובד על המערכת'... הוא אומר - אני אשים את הנשמה של אברהם אבינו אצל תרח, זה נראה ששום דבר לא יצא מזה, תראה מי האבא שלו, תראה איך הוא גדל. וכן דוד המלך, ומשיח. אם זה היה מגיע ישר מהיחוס המשובח ביותר, היצר הרע היה נלחם מדי חזק. אז הוא מחביא את זה, משאיר את זה מכוסה, מחביא את זה בלבוש של טומאה.

הרב טייטל אומר אותו דבר ב'אם הבנים שמחה'. לפי מצב הדור, אם האדמו"ר מגור והאדמו"ר מבעלז וגדולי ישראל היו מובילים את התהליך, היצר הרע היה נלחם מאוד חזק, ולכן הם לא יכלו לעשות את זה. הקב"ה רצה להחביא את זה, כי הוא יודע שחזרת עם ישראל לארץ ישראל תהיה הכנעה אדירה לסטרא אחרא. זה יהיה חורבן לסטרא אחרא, זה הולך לבנות מחדש את כלל ישראל, וזה יביא את היהדות לרמה חדשה לגמרי. הרי אין תורה כתורת ארץ ישראל. היהדות כאן היא חוויה אחרת לגמרי, בכל ההיבטים. כל ההתעוררות, כל התורה, כל הישיבות, יש רמה אחרת של תורה כאן. החזרה לארץ ישראל היתה הכנעה אדירה לסטרא אחרא, זה הביא קדושה ברמה גבוהה הרבה יותר.

וכדי לשמור על דברים באיזון, הקב"ה היה צריך להערים על היצר הרע. היצר הרע אומר כך - תראה מי התחיל את התנועה הזאת? לא האדמו"ר מבעלז, לא החפץ חיים, אלא בן-גוריון, הרצל, ויצמן. בסדר, עם זה אני יכול להסתדר, אם אלה האנשים מאחורי התנועה הזאת, זה בסדר. זה היסוד השני.

אבל עכשיו למעשה זו טרגדיה. המדינה לא נבנתה על פי תורה, וכולנו יודעים את כל ההשלכות שסבלנו ושנחנו עדיין סובלים מזה.

הנקודה היחודית המקשרת בין בית מדרשו של הגר"א ל'אם הבנים שמחה'

בנין הארץ אינו רק היכי תמצי לקיים את מצוות יישוב ארץ ישראל, אלא זו הפעולה המביאה את הגאולה. אם אנחנו רוצים שהקב"ה יחזיר את עם ישראל לארץ ישראל, צריך שנעשה

עֵזָה

כַּפּוֹת אֲהָבָה

הרב מאיר גולדמינץ

נמל עזה בשנת תשכ"ז

בקשו החברים שאכתוב גם אני, אולי אוכל להוסיף מעט תבלין של 'קדושת ציון'.

ואמנם, ניתן היה לטעון, הרי באמת אברהם אבינו לא מסר מאומה לאבימלך, ולא הסכים לו כלום בירושת הארץ.

הנה הפסוק מדייק בלשונו ומגביל את ההסכם בזמן - "אִם תִּשְׁקַר לִי וּלְיָנִי וּלְנִכְדָי". אין זה הסכם לנצח, אלא רק עד "יָנִי וְנִכְדָי". מדוע לדורות אלו בלבד?

יש לומר שהלא בברית בין הבתרים כבר נאמר "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה... וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הָיָה" (שם טו יג, טז). הרי שכבר מראש אמר רבוננו של עולם, כי זרעו של אברהם יירש את הארץ רק מהדור הרביעי ואילך, ולא קודם לכן. ממילא, הסכמת אברהם אבינו לפלשתים שיהיו בארץ היא רק במשך אותה תקופה שבה בכל מקרה בני ישראל לא יהיו בה. רק למשך הזמן שבזמננו עולם אמר מראש, כי זרע אברהם יהיה "בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם". לכן מודגש, כי תוקפו של ההסכם פג ברגע שמגיע הדור הרביעי, ויגיע הזמן שבו בני אברהם יירשו את הארץ.

ומכל מקום, מעצם דברי הרשב"ם, וכן המדרש שמואל שהביא, שהחשיב עם כל זאת את כריתת הברית עם פלישתים לטענה הנשמעת, יש לנו ללמוד עד כמה נדרשת זהירות שלא נסכים לשלטון של זרים בארץ - אפילו לא בזמן הגלות, אפילו לא בזמן שבזמננו עולם בעצמו אמר, שאנחנו לא נהיה כאן.

רואים אנו, שאפילו הסכמה קלושה כזו של אברהם אבינו, פוגמת לדורות עולם, ויוצרת קושי לבנים בירושת ארץ פלשתים. כמה צריך להזהר שלא יהיה נדנדוד של הוה אמינא כאילו ויתרנו על משהו מארץ ישראל, ולו זמנית.

יודע אני שבכל העיתונים, כתבי-העת וכיוצא בהם ישנם מאמרים על תולדות ההתיישבות היהודית בחבל עזה, ובכל זאת

וזה לשונו:

"**ויהי אחר הדברים האלה:** כל מקום שנאמר 'אחר הדברים האלה' מחובר על הפרשה שלמעלה...

אף כאן. אחר הדברים שכרת אברהם ברית לאבימלך לו ולנינו ולנכדו של אברהם ונתן לו שבע כבשות הצאן, וחרה אפו של הקב"ה על זאת, שהרי ארץ פלשתים בכלל גבול ישראל, והקב"ה ציוה עליהם 'לא תחיה כל נשמה', וגם ביהושע מטילין על ערי חמשת סרני פלשתים גורל.

לכן 'והא-להים נסה את אברהם' - קינתו וציערו, כדכתיב 'הנסה דבר אליך תלאה', 'על נסותם את ה', 'מסה ומריבה', 'בחנני ה' ונסני'.

כלומר נתגאתה בנן שנתתיו לכרות ברית ביניכם ובין בניהם, ועתה לך והעלה לעולה ויראה מה הועילה כריתות ברית שלך,

וכן מצאתי אחרי כן במדרש של שמואל. 'ויהי ארון ה' בארץ פלשתים שבעה חדשים'. כתב את שבע כבשות הצאן תקח מידי, אמר לו הקב"ה - אתה נתתה לו שבע כבשות, חייך שבניו עושים שבע מלחמות עם בניך ונוצחין אותן. ד"א חייך שבניו הורגים שבע צדיקים מבניך, ואילו הן - שמשון חפני ופנחס שאול ושלושה בניו. ד"א חייך שבניו מחריבים שבע משכנות, ואילו הן - אהל מועד וגלגל נוב ושילה וגבעון ובית עולמים תרין. ד"א - שארון מחזיר בשדה פלשתים שבעה חדשים".

יסוד זה של הרשב"ם מעניק לנו מבט כללי על כל מאורעות ארץ פלשתים. מכיון שמעשה אבות סימן לבנים, הרי שמעשהו של אברהם אבינו יצר לדורות רבים קושי בירושת ארץ פלשתים. בהסכמתו זו של אברהם לברית עם אבימלך "וְעַם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גִּרְתָּהּ בָּהּ", נוצר לעם ישראל האויב המר ביותר שנלחם נגדנו על ירושת הארץ.

חבל עזה עומד כעת על הפרק, והדבר מחייב אותנו לערוך הפוגה במאמרים על שכם, ולכתוב מאמר מיוחד על חבל עזה.

כשעוסקים בארץ פלשתים, אי אפשר שלא לפתוח בדברי הרשב"ם בבראשית כב א.

בפסוקים לפני עקידת יצחק, מספרת לנו התורה על הברית בין אברהם לאבימלך -

"וַעֲתָה הִשְׁבַּעָה לִי בְּאֱלֹהִים הַנָּה אִם תִּשְׁקַר לִי וּלְיָנִי וּלְנִכְדָי כְּחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גִּרְתָּהּ בָּהּ" (שם כא כג).

אברהם נותן תשורה לאבימלך ואומר - "וַיֹּאמֶר כִּי אֶת שְׁבַע כְּבָשֹׁת תִּקַּח מִיָּדִי בְּעֵבוֹר תְּהִיָּה לִי לְעֵדָה כִּי חִפְרֹתִי אֶת הַבְּאֵר הַזֹּאת" (שם ל).

מיד לאחר מכן אומרת התורה - "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךָ אֶת יִחְיָדָה אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְךָ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ אֶל אֶרֶץ הַמִּדְבָּר וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים" (שם כב א-ב).

מאליה נשאלת השאלה ביחס לפתיחת פרשת העקדה - "אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" - אחר אלו דברים?

יודעים דברי רש"י - "**אחר הדברים האלה.** יש מרבותינו אומרים (סנהדרין פט:) אחר דבריו של שטן, שהיה מקטרג ואומר, מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד, אמר לו - כלום עשה אלא בשביל בנו, אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני, לא היה מעכב. ויש אומרים אחר דבריו של ישמעאל, שהיה מתפאר על יצחק שמל בן שלוש עשרה שנה ולא מיחה, אמר לו יצחק - באבר אחד אתה מיראני, אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני, לא הייתי מעכב".

הרשב"ם, לעומת זאת, מסביר את ציווי העקידה כהמשך לברית עם אבימלך, המובאת למעלה בסמוך, ואף את המלה "נִסָּה" מסביר הרשב"ם לא כנסיון, אלא כקינטור [מלשון מסה ומריבה].

העיר עזה מופיעה לראשונה בתורה בגבולות הכנעני.

"וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן בְּאַכָּה גְרָרָה עַד עֶזְרָה בְּאַכָּה סְדֵמָה וְעַמְרָה וְאַדְמָה וְצִבְיִים עַד לְשִׁעַ" (בראשית י"ט).

מתוך שבעים אומות המוזכרות בפרשת נח, זהו העם היחיד שטרחה התורה לסמן את גבולו. מדוע?

התירוץ הפשוט הוא, כדי שנדע מהן גבולות ארץ כנען שניתנה לאברהם אבינו.

אך הדבר מוקשה, הן בברית בין הבתרים נכתבו גבולות רחבים הרבה יותר - "בְּיוֹם הַהוּא קָרַת ה' אֶת אֲבָרָם בְּרִית לְאָמֹד לְזִיזְעָה נְתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת" (שם טו יח), ומנויים שם עמים נוספים ולא רק עמי כנען.

כך גם בתחילת ספר יהושע - "מִהַמְדְּבָר וְהַלְבָּנוֹן הָיָה וְעַד הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר פְּרָת כָּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד הַיָּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִיָּה גְבוּלָכֶם" (יהושע א ד). ואפילו בגבולות המצומצמים של פרשת מסעי, נכתבו גבולות אחרים: מדוע, אם כן, הוזכרו דווקא הערים הללו?

נראה, כי ישנה סיבה מיוחדת להזכרת כל עיר ועיר. הפעם נתמקד בעיר עזה.

העיר עזה ניתנה לשבט יהודה לנחלה. בספר יהושע נכתב שהעיר עזה ובנותיה ניתנו לשבט יהודה, ובספר שופטים נכתב ששבט יהודה אף כבש אותה. בתוספות בגיטין ב. מודגש, כי עזה ואשקלון נכבשו על ידי עולי מצרים, הגם שלא נכבשו על ידי עולי בבל.

במציאות, מופיע בהרחבה בתנ"ך, כי הפלשתים ישבו בעזה וסביבותיה. כלומר, הכיבוש של שבט יהודה לא החזיק מעמד. הסיבה לכך אולי רמוזה בפסוק הבא בספר שופטים - "וַיְהִי ה' אֶת יְהוּדָה וַיִּרְשׁ אֶת הָהָרַיִם כִּי לֹא הָיוּ שָׁמַיִם יִשְׁבֵי הָעַמֶּקֶם כִּי רָכַב בְּרִזְלֵ לָהֶם" (שופטים א יט).

יהודה לא הוריש את יושבי עזה, ולאורך כל התנ"ך יושבים בעזה פלשתים, והם אויבים נוראים לעם ישראל. מכאן אולי אפשר לקבל את התחושה, ולפיה עזה אינה מארץ כנען, אלא מארץ פלישתים. אפשר לקבל חיזוק לתחושה זו, כי אדמתה החולית פחות משובחת מחבלים אחרים של ארץ כנען, ואינה זבת חלב ודבש¹. לכן מדגישה התורה בפרשת נח, כי עזה היא מגבול הכנעני, וממילא היא מהארץ שניתנה לאברהם אבינו.

מעניין לראות את הנימוק שמביא רש"י כפתרון לשאלה, מדוע סבב הקב"ה את מעברה של עזה מן הכנענים (או מן העוים) אל הפלשתים.

בפרשת דברים נכתב - "וְהַעֲרִיב הַיִּשְׂרָאֵלִים בְּחֻצוֹתָיִם עַד עֶזְרָה כְּפִתְרֵי הַיִּצְאָיִם מִכְּפִתְרוֹ הַשְּׂמִימָה וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם" (דברים ב ג). ומסביר

רש"י - "עוים מפלשתים הם, שעמהם הם נחשבים בספר יהושע, (א ג), שנאמר 'חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי והאשקלוני והגתי והעקרוני והעוים', ומפני השבועה שנשבע אברהם לאבימלך, לא יכלו ישראל להוציא ארצם מידם (חולין ט:), והבאתי עליהם כפתורים והשמידום וישבו תחתם, ועכשיו אתם מותרים לקחתה מידם".

אמנם האמת היא, כי מתוך פסוקי הנביאים, נראה שכמה פעמים העיר עזה אכן היתה ברשות ישראל.

הנה בספר יהושע י מא נכתב - "וַיִּפְסַח יְהוֹשֻׁעַ מִקְדָּשׁ בְּרַנַּע וְעַד עֶזְרָה וְאֶת כָּל אֶרֶץ גִּשְׁוֹן וְעַד גְּבְעוֹן".

שוב בספר שופטים מוזכרת עזה ברשות ישראל, לא רק בתחילת הספר עם כיבושה על ידי שבט יהודה, אלא גם בהמשך, בעת שהמדינים עולים על הארץ. וכך נכתב עליהם "וְהָיָה אִם זָרַע יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מִדְּבַר וְעָמְלָק וּבְנֵי קֶדָם וְעָלוּ עָלָיו. וַיִּחַנּוּ עָלֵיהֶם וַיִּשְׁחִיתוּ אֶת יְבֹל הָאָרֶץ עַד בּוֹאָה עֶזְרָה וְלֹא יִשְׁאִירוּ מִחַיָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׁה וְשׁוֹר וְחִמּוֹר" (שופטים א ג).

עם זאת, כמה פעמים אנו פוגשים את הפלישתים עושים צרות לעם ישראל לאורך כל הדרך.

בתחילת ספר שופטים, בימי שמגר בן ענת, אנו למדים עליו, שהכה את פלשתים שש מאות איש במלמד הבקר. "אֲחִירֵי הָיָה שְׁמַגֵּר בֶּן עֲנַת וַיִּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ בְּמִלְמַד הַבָּקָר וַיִּשַׁע גַּם הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל" (שופטים ג א). הפסוק מלמד אותנו, כי צריך להושיע את ישראל מיד פלשתים, כלומר שהם עשו לנו צרות.

בהמשך ספר שופטים, כאשר העמונים מצרים לישראל [עד שיפתח הגלעדי מושיע אותנו מידם], הפלשתים מנצלים את ההזדמנות ומשתתפים עמהם. כך אומר הכתוב (שופטים י ז) - "וַיִּחַר אֶף ה' בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד עַמּוֹן".

בהמשך, אנו פוגשים את הפלשתים בצורה חריפה הרבה יותר. "וַיִּסְפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' וַיִּתְּנֵם ה' בְּיַד פְּלִשְׁתִּים אֲרָבְעִים שָׁנָה" (שם י ג א).

אותם פלישתים ששבט יהודה לא הוריש - כעת התהפכו עלינו, וכעת הם מושלים בנו. לא כ'עושים צרות', לא רק כשותפים יחד עם אומה אחרת, אלא שלטון מלא של פלשתים על ישראל. המצב היה כל כך קשה, עד ששמשון הגיבור, שמרחם אמו נאמר עליו "וְהוּא יַחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים" (שם ה) - עושה זאת כאדם פרטי, מתוך סכסוכים אישיים, ולא כשליחו של עם ישראל.

בני יהודה מתנגדים למעשיו וחוששים מהם. "וַיֹּאמְרוּ לְשִׁמְשׁוֹן הֲלֹא יִדְעָתָּה כִּי מְשָׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים וְמָה זֹאת עֲשִׂיתָ לָנוּ" (שם טו יא).⁶ המצב הקשה נמשך לאורך כל ספר שמואל. הפלישתים מנצחים אותנו במלחמות רבות, הורגים רבבות חיילי ישראל, שובים את ארון ברית ה' [שחוזר אלינו בניסי דגון והטחורים], וככל הנראה מחריבים את משכן שילה.

גם כאשר ישראל מנצחים אותם [אכן מופיעות גם כמה מלחמות כאלו בספר שמואל], הנצחון הוא זמני. הפלשתים שמשלו בישראל מנעו מאיתנו לתקן את מחרשותינו בעצמנו, ונזקקנו לעזרתם, כך שלא יכלנו להכין לעצמנו כלי נשק. אפילו כאשר הומלך שאול למלך, היינו חסרי כל חרב או חנית מאימת הפלשתים - "וַיְהִי בְּיוֹם מַלְחָמָה וְלֹא נִמְצָא חֶרֶב וְחִנִּית בְּיַד כָּל הָעָם וְאִשֶׁר אֶת שְׂאוֹל וְאֶת יוֹנָתָן וְתַמְצָא לְשְׂאוֹל וְלְיוֹנָתָן בָּנוּ" (שמואל א י ג כב).

השלטון של הפלשתים על ישראל היה כה מוחלט, עד שמפשטי המקראות הם אפילו לא 'התרגשו' מכך שישראל המליכו מלך. הדבר היה נראה בעיניהם כדבר פנימי חסר משמעות שלטונית. מעין 'ראש הקהילה'. מבחינתם, נציב פלישתים מושל בישראל, לאך איש ישראל אין כלי נשק, והם אינם צריכים אפילו להתיחס ל'משחקי המלוכה' של שמואל ושאוול. רק כאשר הכה יהונתן את נציב פלשתים, קמה מהומה.

דרך אגב, עם ישראל פחד פחד אימים מאותה הכאה שהכה יהונתן את נציב פלשתים. חיילי ישראל ברחו מפחד הפלשתים והתחבאו במערות, ושאוול נשאר כמעט לבד ללא לוחמים.

נביא כמה פסוקים מספר שמואל א פרק יג, ונראה את עוצמת שלטון הפלשתים בישראל -

"וַיִּכֹּף יוֹנָתָן אֶת נְצִיב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בְּגִבְעַת וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים וְשְׂאוֹל תָּקַע בְּשׂוֹפָר בְּכָל הָאָרֶץ לְאָמֹד וַיִּשְׁמְעוּ הָעֶבְרִים. וְכָל יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ לְאָמֹד הָיָה שְׂאוֹל אֶת נְצִיב פְּלִשְׁתִּים וְגַם נְבִאֵשׁ יִשְׂרָאֵל בְּפִלְשְׁתִּים וַיִּצְעֲקוּ הָעָם אַחֲרָיו שְׂאוֹל הַגִּלְגָּל וּפְלִשְׁתִּים נֶאֱסָפוּ לְהִלָּחֵם עִם יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רֶכֶב וְשֵׁשׁ אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעַם כָּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם לְרֹב וַיַּעֲלוּ וַיִּחַנּוּ בְּמַכְמֶשׁ קְדַמַּת בֵּית אָוֶן. וַאֲשֵׁר יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי צָר לוֹ כִּי נִגַּשׁ הָעָם וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם בְּמַעְרוֹת וּבְחַוּוֹתִים וּבְסַלְעִים וּבְצֻרֹתִים וּבְבֵרוֹת. וְעֶבְרִים עָבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ גָּד וְגִלְעָד וְשְׂאוֹל עוֹדְנָה בְּגִלְגָּל וְכָל הָעָם חָרְדוּ אֲחִירָיו..." (שם ג-ז)

"וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל מָה עֲשִׂיתָ וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל כִּי רָאִיתִי כִּי נִפְצָה הָעָם מֵעָלָי..." (שם יא).

גם אחרי שדוד מכה את גלית הפלשתי, אנו מוצאים מלחמות נוספת של הפלישתים נגד ישראל, וזמן לא רב לאחר מכן הם הרגו את

1 ולא כאן המקום לדון מדוע גבולות מסעי שונים מגבולות ההבטחה.

2 "זאת נחלת מטה בני יהודה למשפחתם. ויהיו הערים מקצה למטה בני יהודה... אשדוד בנותיה וחרציה עזה בנותיה וחרציה עד נחל מצרים והים (הגבול) הגדול וגבול" (יהושע טו כ-כא; מז).

3 "וילכך יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה ואת עקרון ואת גבולה" (שופטים א יח).

4 רש"י על בראשית כו ב - בארץ ההיא - אף על פי שאינה חשובה כארץ ישראל עצמה, כארץ שבעה גוים.

אמנם מרתק להוכיח, כי הגם שמאז ומעולם הערבים לא הצליחו לגדל דבר בחולות גוש קטיף, היהודים שם הקימו חממות ומעצמה חקלאית לתפארת. ואכן, כאשר נחרב גוש קטיף, שוב החולות שבו להיות כטבעם, שאינם מצמיחים דבר.

5 פסוק שהובא בהערה 3 לעיל.

6 כשלו מדיים את ספר שופטים, וראים מכות רבות שהכה שמשון את הפלישתים. העובדה, ולפיה אחר כל זאת עדיין אנשי יהודה חוששים ואומרים "הלא ידעתָ כִּי מְשָׁלִים בָּנוּ פְּלִשְׁתִּים" ומתנגדים למעשיו - עובדה זו מעידה כאלף עדים על חומרת המצב של ישראל ביחס לפלשתים.

והוקמו ניסנית, דוגית ואלי סיני בצפון חבל עזה.¹²

ועדיין העיר עזה עצמה, נשארה שוממה מבלי בניה.

בשנת תשנ"ד נחתמו הסכמי אוסלו.¹³ במסגרתם נמסרה העיר עזה [ויריחו] לרשות של הערבים, והוקמה הרשות הפלסטינית שתשלוט במקום. מדינת ישראל הקימה את הרשות האויבת שלה, חימשה אותה בנשק, ובאזלת יד חמורה ביותר אפשרה לה במשך שנים לירות כדורים וטילים על ערי ישראל. בשנת תשס"ה, הוחרבו ישובי גוש קטיף במסגרת 'תוכנית ההתנתקות'.¹⁴ בבחירות שנערכו כשנה לאחר מכן בחבל עזה, בחרו ערביי עזה בחמאס למשול בהם, ובכך הראו לכל את חפצם.

בשמחת תורה תשפ"ד, ערכו ערביי חבל עזה טבח ביהודי הדרום. הם פרצו את הגדרות, ורצחו וטבחו בכל מי שנקרה בדרכם, למעלה מאלף ומאתיים נרצחים - אנשים, נשים וטף, נערים וזקנים, תינוקות וילדים, ואף חטפו למעלה ממאתיים יהודים שבויים אל עזה. בטבח הנוראי השתתפו לא רק לובשי מדי החמאס, אלא גם 'אוכלוסיה אזרחית', כולל פועלים שמצאו את פרנסתם ביישובים היהודים שבעוטף עזה. אותם פועלים הכירו את המסגרות, כיוונו את חבריהם עם מידע רב שאספו, ואף השתתפו בעצמם בשריפת והחרבת הבתים שבהם עבדו וברצח מפרנסיהם.

עם ישראל התעורר. עם ישראל מבין שצריך לשוב לחבל עזה, ולהפסיק את שלטון החמאס במקום.

יהי רצון שנבין את הנקודה החשובה ביותר, שהיא הברית שכרת הקב"ה עם זרע אברהם יצחק ויעקב. יש לשוב לעזה, לא בגלל הטבח הנוראי שנעשה, ולא משקולי ביטחון, אלא כי זו ארץ ישראל, הארץ שכרתנו עליה ברית עם בורא עולם.

"שִׁמְנֵי כְּחוֹתֶם עַל לֶבָבְךָ כְּחוֹתֶם עַל זְרוּעֶיךָ כִּי עֲזָה כְּמֹת אֶהְיֶה קִשָּׁה כְּשֹׂאֵל קִנְיָה רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֲבִתֶּיהָ. מִיָּם רְבִים לֹא יִכְלָו לְכַבּוֹת אֶת אֶהְיֶה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֶהְיֶה בּוֹז יִבְזוּ לָז" (שיר השירים ח ו-ז).

טיוולים בשומרון ובמקומות מרתקים נוספים
ניתן להזמין טיוולים לקבוצות או ליחידים אצל המדריך הנודע שלנו הרב מאיר גולדמינץ.
לפרטים ניתן לפנות לדוא"ר:
MEIR9506@GMAIL.COM
או להשאיר הודעה עם פרטיכם בקו האגודה 079-607-3701 שלוחה 9.

יעקב". ממצאים אלו היו גלויים לכל מבקר במקום, ונשמרו מהתקופה הרומית ועד ימינו ממש. רק תחת שלטון ממשלת ישראל השחיתו הערבים את הכתובות בעברית והסממנים היהודיים.⁹

בנוסף היתה [ואולי עדיין קיימת] רצפת פסיפס במקום עם ציור של דמות המנגנת בנבל, וחיות מקשיבות לניגון. ליד הדמות נכתב השם 'דוד'.

העיר עזה, היתה עיר ואם בישראל. היו בה גדולי עולם, שחלקם מפורסמים וחלקם פחות ידועים. המוכר ביותר הוא רבי ישראל נג'ארה, שכתב כמה שירים - המפורסמים שבהם הם 'ה-ריבון עלם', 'יעלה בואי לגני' 'יודוך רעיוני' ועוד. שירים אלו שוכנים כבוד בנכסי צאן הברזל של זמירות השבת.¹⁰ דמות מפורסמת [לשליה] נוספת מהעיר עזה הוא נתן העזתי. האיש ששכנע את שבתי צבי שר"י שהוא המשיח. על פי דברי הבלע שלו, הוא קבל 'נבואה', ולפיה שבתי צבי הוא המשיח, והכריז על כך בעולם כולו. נתן העזתי האמין במשיחיותו של שבתי צבי גם לאחר התאסלמותו [בטיעונים 'קבליים' של העלאת ניצוצות], ואף לאחר מותו [בנימוק בסגנון 'העלמותו באורות העליונים']. הוא הסביר למאמיניו ש"צ, שהוא עתיד לשוב ולגואלו.

בסופו של דבר, לא שבתי צבי ולא נתן העזתי נקברו בעיר עזה. כיפרה העיר על בנה הסורר, ודחתה אותו מתחומה.

עם הקמת מדינת ישראל, נשארה העיר עזה מחוץ לגבולות המדינה, ולא נשארה בחבל עזה אפילו משפחה יהודית אחת. העיר עדיין מצפה לבניה שישובו אליה.

בשנותיה הראשונות של המדינה יצאו חוליות טרור רבות ['פדאיון'] משטח חבל עזה אל ישובי ישראל, ורצחו אנשים, נשים וטף. כתגובה לכך, יצאה מדינת ישראל בחודש חשון תשי"ז ל'מבצע קדש', בו שחררה את חבל עזה וסיני מרשות זרים.¹¹ מדינת ישראל החזיקה בהן במשך כמה חודשים, עד שנסוגה בעקבות לחץ בינלאומי אדיר.

במלחמת ששת הימים, שוב חזרו עזה ובנותיה לרשותו של עם ישראל. החלה התיישבות יהודית בסביבות עזה, אך לא בעיר עצמה. הווקם 'גוש קטיף' הכולל כמה ישובים חקלאיים, בדרום חבל עזה. הווקמו הישובים נצרים וכפר דרום במרכז החבל,

שאל ושלשת בניו והנחילו תבוסה קשה לישראל.

שוב בימי דוד, במלחמת עמק רפאים, אנו מוצאים שישראל נלחמים בפלשתים ומנצחים אותם. בשמואל ב ח א נכתב - "וַיָּבֹא דָּוִד אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיִּכְנָעֵם וַיַּחַד דָּוִד אֶת מִתְּגַ הָאֲמָה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים", ובסוף ימי דוד (בפריקים האחרונים של שמואל ב) ישנן מלחמות נוספות.

רק בספר מלכים, בזמן מלכות שלמה, ישראל מושלים בפלישתים, כדכתיב - "וַיִּשְׁלַח הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל הַמַּמְלָכוֹת מִן הַנְּהָר אֲרָץ פְּלִשְׁתִּים וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם" (מלכים א ה א), ושוב מוצאים אנו את עזה תחת שלטון ישראל - "כִּי הָיָא רְדָה בְּכָל עִבְרַ הַנְּהָר מִתְּפֹסֵחַ וְעַד עֵזָה" (שם ד).

ואם נדמה, כי הפעם הנצחון הוא מוחלט וסופי, מלמדנו הנביא שלא כך. גם בהמשך אנו פוגשים את הפלשתים נלחמים בנו.

בלימה בעשירי מלך ישראל, שוב מזכרת מלחמה בין ישראל לפלישתים - "בַּשְּׁנָת עֶשְׂרִים וְשֵׁבַע שָׁנָה לְאֶסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ זְמַרִי שִׁבְעַת יָמִים בְּתַרְצָה וְהָעַם חָזַם עַל גְּבוּתוֹן אֲשֶׁר לְפִלְשְׁתִּים" (שם טו טו). וגם שנים רבות לאחר מכן המקום נקרא ארץ פלישתים [לדוגמא, בימי אלישע, בזמן רעב אשה הולכת לגור בארץ פלישתים - מלכים ב ב ב].

אף לקראת סוף ימי המלוכה, שוב צריך לכבוש את עזה. הפסוק כותב על חזקיהו המלך - "הָיָא הִכָּה אֶת פְּלִשְׁתִּים עַד עֵזָה וְאֶת גְּבוּלֶיהָ מִמֶּגְדַל נֹצְרִים עַד עִיר מִבְּצָר" (מלכים ב יח ח).

ועדיין, אפילו בספר ירמיהו, שנכתב בעת גלות ירושלים, ישנן נבואות על הפלישתים היושבים בעזה.⁷

רואים מתוך הדברים, כי בכל הימים שישראל ישבו על אדמתם, הפלשתים לא עזבו את חבל עזה. מלחמות רבות היו לנו מולם. לעיתים שלטו שם ישראל, לעיתים הם משלו בנו, ורוב הזמן הם חיו כממלכה נפרדת לצד עם ישראל.

בזמן בית שני, נכבשה העיר עזה על ידי החשמונאים, והוקמה שם התיישבות יהודית. התיישבות זו התקיימה כמעט ברצף במשך יותר מ-2,000 שנה (!), עד למאורעות תרפ"ט.⁸ המסגד הגדול של העיר עזה נבנה במקום בו שכן בית הכנסת של העיר. במשך שנים רבות היה באחד העמודים חיטוב של שופר, אתרוג, מנורה, והקדשה בשם "חנניה בן

7 ירמיהו ז א - "אֲשֶׁר הָיָה דָּבַר ה' אֵל יִקְרְאוּהוּ הַנְּבִיאִים אֶל פְּלִשְׁתִּים בְּטָרִם יִכָּה פְּרַעַה אֶת עֵזָה".
8 גם בעזה וגם בחברון היה ניסיון לשוב לעיר גם אחרי תרפ"ט, אך הוא לא הצליח. הגדיעה הסופית של נסיונות אלו היתה במרד הערבי הגדול בשנת תרצ"ו. אז שממה העיר עזה מהתיישבות יהודית רצופה בת למעלה מ-2,000 שנה.
9 יש אומרים, שעדיין ניסו יהודים להתיישב בעזה גם אחר-כך עד למלחמת העצמאות. הפעם האחרונה שבה יהודים ראו את העיטורים הללו היתה בשנת תשל"ח.
10 **בינמה אישית:** לפני חורבן גוש קטיף וצפון השומרון, עברתי עם כל משפחתי לגור באהל בכפר דרום, בתקופה למנוע את הגרוש והחורבן. היתה זו תקופה מאוד מיוחדת, ופנינת הכתר היתה לסעוד את סעודת ליל שבת באוהל. אין ספק, שמתיקות קסומה היתה לשיר 'ה-ריבון עולם' סמוך לעיר עזה, שבה גר, פעל ונטמן מחבר הפיוט.
פרסומות: כתבתי ספר על התקופה הזו בשם 'סיפורו של שבי"ח': אפשר לקנות אותו אצלי - Meir9506@gmail.com תשאלו את מי שקרא אותו. הוא מרתק.
11 מעניין להביא את היחס לחבל עזה, מתוך הפקודה שניתנה לחטיבה הלוחמת: "עזה - אבר חיוני של מדינת ישראל שנקרע ממנה".
12 זאת בנוסף לחבל ימימי שהוקם בסיני, צפונית לנחל אל-עריש, ודרומית לחבל עזה. ישובי 'פתחת רפיח' [חבל ימיית] נחרבו במסגרת הסכם השלום עם מצרים.
13 הסכמי אוסלו הם 'הסכמי שלום' שנחתמו בין ראש ממשלת ישראל דאז מר יצחק רבין, לבין מי שהכיר בו כמייצגם של ערביי ארץ ישראל - ארגון הטרור אש"ף. במסגרת ההסכם, התחילו הצדדים על שלום בין העמים. במסגרת ההסכם, מדינת ישראל הביאה לכאן אלפי מחבלים מאש"ף, הקימה את הרשות הפלסטינית, מסרה לשלטונה את עזה ויריחו תחילה לשלטון עצמאי, וחמשה אותם בנשק כדי שיקימו משרתה חזקה. הערבים התחילו להפסיק לחלוטין את פעולות הטרור [שנכון לאז היה בעיקר זריקות אבנים וסכינאות]. רבין וחבריו קבלו על ההסכם 'פרס נובל לשלום'.
14 כמדומני, שאחרי האסונות הרבים שההסכם הביא עלינו, אם משהו יאמר שיש הסכם שלום חתום בין מדינת ישראל לבין הפלסטינים, יביטו עליו כעל הוזה חלומות.
15 בהסכמי אוסלו נמסרה העיר עזה לרשות נוכחים, לעומת דיר-אל-בלאח, חאן-יונס ורפיח. ועדיין הישובים היהודיים בחבל עזה עמדו על תילם. אחת עשרה שנה לאחר מזה, במסגרת תכנית ההתנתקות, ממשלת שרון החריבה אותם, ובכך נסוגה מדינת ישראל לחלוטין מחבל עזה.

יצאה לאור מהדורה חדשה ומורחבת של הספר הנפלא

משנה שכיר על התורה

מהגה"ק רבי ישכר שלמה טייכטאל זצוק"ל הי"ד
ראב"ד דק"ק פישטיאן

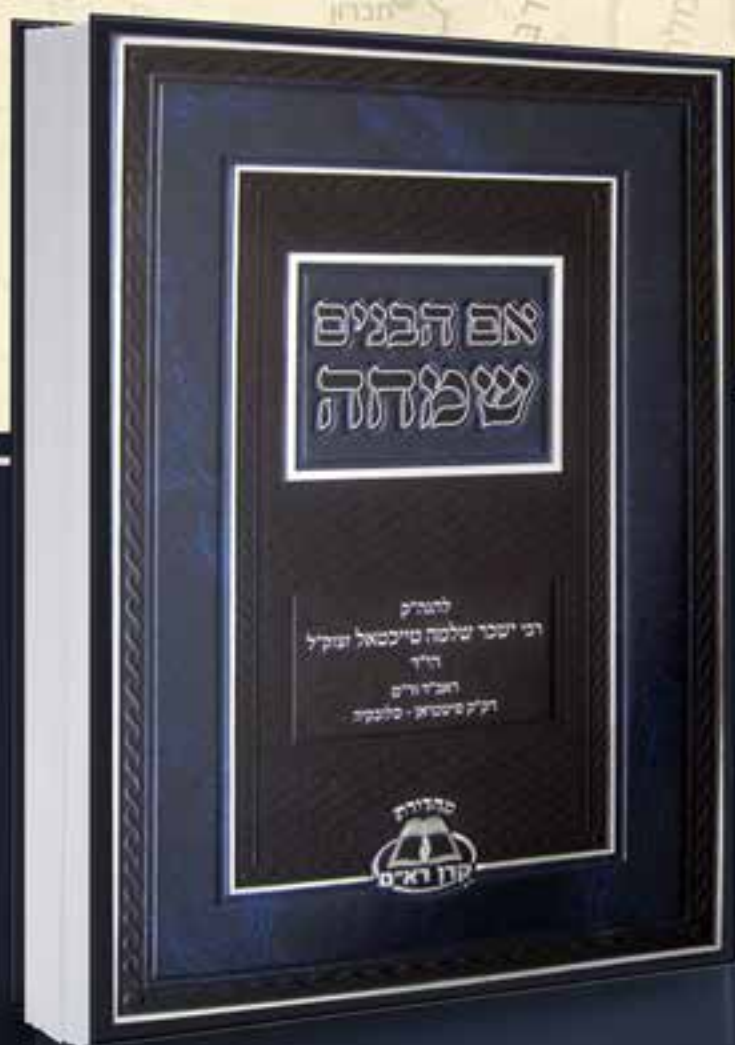
חידושים נפלאים ומשמחי לב, מאמרים ודרשות מעוררות
הלבבות משולבים באלפי אמרות ועובדות מגדולי הדורות

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אם הבנים שמחה

ספרו הנודע של הגה"ק
רבי ישכר שלמה טייכטל זצוק"ל הי"ד
מאמרים בשבחה של ארץ ישראל וישיבתה

מהדורה חדשה ומתוקנת
בהוצאת משפחת המחבר זצ"ל

להשיג בחנויות הספרים המובחרות | הפצה: קולמוס